

**T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**YIĞILCA (DÜZCE) YÖRESİNDE ETNOBOTANİK
ARAŞTIRMALAR**

BETÜL ÖZVATAN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
BİYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**DANIŞMAN
PROF. DR. ERNAZ ALTUNDAĞ ÇAKIR**

DÜZCE, 2020

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YIĞILCA (DÜZCE) YÖRESİNDE ETNOBOTANİK
ARAŞTIRMALAR

Betül ÖZVATAN tarafından hazırlanan tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Düzce Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Ernaz ALTUNDAĞ ÇAKIR

Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Ernaz ALTUNDAĞ ÇAKIR

Düzce Üniversitesi

Doç. Dr. Ece SEVGİ

Bezmi Alem Vakıf Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Neval GÜNEŞ ÖZKAN

Düzce Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 28/09/2020

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

28 Eylül 2020

Betül Özvatan

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğrenimimde ve bu tezin hazırlanmasında gösterdiği her türlü destek ve yardımdan dolayı çok değerli hocam Prof. Dr. Ernaz ALTUNDAĞ ÇAKIR'a en içten dileklerle teşekkür ederim.

Asar köyü muhtarı Remzi AKDUMAN ve ailesine, Asar köyü sakinlerinden Hasan-Ayşe YILDIZ ailesine, Asar köyü sakinlerine, Düzce Üniversitesi Arıcılık Araştırma Geliştirme ve Uygulama Merkezi (DAGEM) sekreteri Metin ÇAKMAK ve eşi Ayşe ÇAKMAK'a, DAGEM teknikeri İdris GÜNAY'a, arazi çalışmalarında bana yardımcı olan Koray AYDIN'a, yöredeki köylerin muhtarlarına ve köy sakinlerine misafirperverlikleri sebebiyle şükranlarımı sunarım.

Arazi çalışmalarım sırasında lojistik destek sağlayan Yığılca İlçe Tarım Müdürü Bünyamin ALİ ve ekibine, yöre hakkında farklı bilgiler edinmemi sağlayan Savaş CANDAN ve eşine teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışma boyunca yardımlarını ve desteklerini hiçbir şekilde esirgemeyen başta arazi arkadaşım babama ve aileme; tezin başında benimle ter döken, sabreden eşime çok teşekkür ederim. Lisans öğrenimimden bu yana her konuda yanımda olan biricik dostum Merve HAS'a; yüksek lisansa başladığımdan beri her konuda bana yardımcı olan Leman KUTLU'ya, bitkilerin düzenlenmesinde bana yardımcı olan Çağla ATSAY'a teşekkürlerimi sunarım.

28 Eylül 2020

Betül Özvatan

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ŞEKİL LİSTESİ.....	x
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xii
HARİTA LİSTESİ.....	xiii
ÖZET.....	xiv
ABSTRACT.....	xv
1. GİRİŞ.....	1
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	5
3. ÇALIŞMA ALANININ GENEL ÖZELLİKLERİ.....	9
3.1. DÜZCE İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	9
3.1.1. Düzce İlinin Konumu.....	9
3.1.2. Düzce İlinin Tarihi.....	10
3.1.3. Düzce İlinin Nüfusu.....	10
3.1.4. Düzce İlinin Coğrafik Yapısı, İklimi ve Bitki Örtüsü.....	11
3.1.5. Düzce İlinin Turizmi.....	12
3.1.6. Düzce İlinin Ekonomisi.....	12
3.2. YIĞILCA İLÇESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	13
3.2.1. Yığılca İlçesinin Konumu.....	13
3.2.2. Yığılca İlçesinin Tarihçesi.....	13
3.2.3. Yığılca İlçesinin Nüfusu.....	14
3.2.4. Yığılca İlçesinin Coğrafik Yapısı, İklimi ve Bitki Örtüsü.....	14
3.2.5. Yığılca İlçesinin Turizmi.....	16
3.2.5.1. Sarıkaya Mağarası.....	16
3.2.5.2. Yoğunpelit Şelalesi.....	17
3.2.5.3. Saklıkent Şelalesi.....	17
3.2.5.4. Yılançatı Şelaleleri.....	17
3.2.6. Yığılca İlçesinin Ekonomisi.....	17
3.2.7. Yığılca Arısı ve Balı.....	18
3.2.7.1. Yığılca Arısı.....	18
3.2.7.2. Yığılca Balı.....	18
4. MATERYAL VE YÖNTEM.....	19
5. BULGULAR.....	22
5.1. ADOXACEAE.....	22
5.1.1. <i>Sambucus ebulus</i> L.....	22
5.1.2. <i>Sambucus nigra</i> L.....	22
5.2. AMARANTHACEAE.....	23
5.2.1. <i>Beta vulgaris</i> L. (*).....	23
5.2.2. <i>Chenopodium album</i> L.....	23
5.3. APIACEAE.....	23
5.3.1. <i>Anethum graveolens</i> L. (*).....	23
5.3.2. <i>Chaerophyllum byzantinum</i> Boiss.....	24

5.3.3. <i>Daucus carota</i> L. (*)	24
5.3.4. <i>Oenanthe pimpinelloides</i> L.....	24
5.4. ASPARAGACEAE	24
5.4.1. <i>Ornithogalum comosum</i> L.....	24
5.5. ASTERACEAE	25
5.5.1. <i>Cichorium intybus</i> L.	25
5.5.2. <i>Cota tinctoria</i> (L.) J.Gay.	25
5.5.3. <i>Matricaria chamomilla</i> L.....	25
5.5.4. <i>Petasites hybridus</i> (L.) "G.Gaertn., B.Mey. & Scherb."	26
5.5.5. <i>Taraxacum erythrospermum</i> Andrzej. ex Besser	26
5.5.6. <i>Tussilago farfara</i> L.	26
5.6. BETULACEAE.....	27
5.6.1. <i>Carpinus betulus</i> L.....	27
5.6.2. <i>Corylus avellana</i> L. (*).....	27
5.7. BORAGINACEAE	27
5.7.1. <i>Trachystemon orientalis</i> (L.) D.Don	27
5.8. BRASSICACEAE	28
5.8.1. <i>Brassica rapa</i> L. (*).....	28
5.8.2. <i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>acephala</i> DC. (*).....	28
5.8.3. <i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>capitata</i> L. (*).....	29
5.8.4. <i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik.....	29
5.8.5. <i>Raphanus raphanistrum</i> L.	29
5.9. BUXACEAE	30
5.9.1. <i>Buxus sempervirens</i> L.....	30
5.10. CISTACEAE	30
5.10.1. <i>Cistus creticus</i> L.....	30
5.10.2. <i>Helianthemum nummularium</i> (L.) Mill.	30
5.11. CORNACEAE.....	31
5.11.1. <i>Cornus mas</i> L.	31
5.12. EBENACEAE	31
5.12.1. <i>Diospyros kaki</i> L. f. (*)	31
5.13. ERICEACEAE.....	31
5.13.1. <i>Arbutus unedo</i> L.	31
5.13.2. <i>Rhododendron ponticum</i> L. subsp. <i>ponticum</i>	32
5.14. FABACEAE	32
5.14.1. <i>Pisum sativum</i> L. subsp. <i>sativum</i> var. <i>arvense</i> (L.) Poiret. (*)	32
5.14.2. <i>Psoralea bituminosa</i> L.	32
5.14.3. <i>Robinia pseudoacacia</i> L. (*)	33
5.14.4. <i>Securigera varia</i> (L.) Lassen	33
5.14.5. <i>Trifolium angustifolium</i> L.....	33
5.14.6. <i>Trifolium campestre</i> Schreb.....	33
5.14.7. <i>Trifolium repens</i> L.	34
5.14.8. <i>Trifolium resupinatum</i> L.	34
5.14.9. <i>Vicia cracca</i> L. subsp. <i>cracca</i>	34
5.14.10. <i>Vicia hirsuta</i> (L.) S. F.Gray	34
5.15. FAGACEAE.....	35
5.15.1. <i>Castanea sativa</i> Mill.....	35
5.16. GENTIANACEAE.....	35
5.16.1. <i>Centaurium erythraea</i> Rafn. subsp. <i>erythraea</i>	35
5.17. HYPERICACEAE.....	35

5.17.1. <i>Hypericum calycinum</i> L.	35
5.17.2. <i>Hypericum perforatum</i> L.	36
5.18. JUGLANDACEAE	36
5.18.1. <i>Juglans regia</i> L. (*)	36
5.19. LAMIACEAE	36
5.19.1. <i>Clinopodium vulgare</i> L. subsp. <i>vulgare</i>	36
5.19.2. <i>Lamium purpureum</i> L. subsp. <i>purpureum</i>	37
5.19.3. <i>Melissa officinalis</i> L.	37
5.19.4. <i>Mentha longifolia</i> (L.) L. subsp. <i>typhoides</i> (Briq.) Harley	37
5.19.5. <i>Mentha spicata</i> L.	38
5.19.6. <i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>viride</i> (Boiss.) Hayek	38
5.19.7. <i>Salvia verbenaca</i> L.	38
5.19.8. <i>Salvia verticillata</i> L. subsp. <i>verticillata</i>	39
5.19.9. <i>Thymus longicaulis</i> C.Presl.	39
5.20. MALVACEAE	39
5.20.1. <i>Malva neglecta</i> Wallr.	39
5.20.2. <i>Malva nicaeensis</i> All.	40
5.20.3. <i>Malva sylvestris</i> L.	40
5.20.4. <i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	40
5.20.5. <i>Tilia tomentosa</i> Moench	41
5.21. MORACEAE	41
5.21.1. <i>Ficus carica</i> L. (*)	41
5.21.2. <i>Morus alba</i> L. (*)	42
5.21.3. <i>Morus nigra</i> L. (*)	42
5.22. PAPAVERACEAE	42
5.22.1. <i>Chelidonium majus</i> L.	42
5.22.2. <i>Papaver rhoeas</i> L.	43
5.23. PINACEAE	43
5.23.1. <i>Abies nordmanniana</i> (Steven) Spach subsp. <i>equi-trojani</i> (Asch. & Sint. ex Boiss.) Coode & Cullen	43
5.24. PLANTAGINACEAE	43
5.24.1. <i>Plantago lanceolata</i> L.	43
5.24.2. <i>Plantago major</i> L.	44
5.25. PLATANACEAE	44
5.25.1. <i>Platanus orientalis</i> L.	44
5.26. POACEAE	45
5.26.1. <i>Zea mays</i> L. (*)	45
5.27. POLYGONACEAE	45
5.27.1. <i>Rumex acetosella</i> L.	45
5.27.2. <i>Rumex conglomeratus</i> Murray	45
5.27.3. <i>Rumex crispus</i> L.	46
5.28. PORTULACACEAE	46
5.28.1. <i>Portulaca oleracea</i> L.	46
5.29. ROSACEAE	46
5.29.1. <i>Cerasus avium</i> (L.) Moench (*)	46
5.29.2. <i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	47
5.29.3. <i>Cydonia oblonga</i> Mill. (*)	47
5.29.4. <i>Fragaria vesca</i> L.	47
5.29.5. <i>Laurocerasus officinalis</i> M.Roem.	47
5.29.6. <i>Malus sylvestris</i> Miller subsp. <i>orientalis</i> (A. Uglitzkich) Browicz var.	47

<i>orientalis</i> (*)	48
5.29.7. <i>Mespilus germanica</i> L.....	48
5.29.8. <i>Prunus spinosa</i> L.	48
5.29.9. <i>Prunus x domestica</i> L. (*).....	49
5.29.10. <i>Pyrus communis</i> L. subsp. <i>caucasica</i> (Fed.) Browicz	49
5.29.11. <i>Pyrus elaeagnifolia</i> Pall.....	49
5.29.12. <i>Rosa canina</i> L.	49
5.29.13. <i>Rubus canescens</i> DC.....	50
5.29.14. <i>Rubus discolor</i> Weihe & Nees.....	50
5.29.15. <i>Rubus hirtus</i> Waldst. & Kit.	50
5.29.16. <i>Rubus idaeus</i> L.....	51
5.29.17. <i>Rubus sanctus</i> Schreb.....	51
5.29.18. <i>Sorbus aucuparia</i> L.....	51
5.29.19. <i>Sorbus domestica</i> L.	51
5.29.20. <i>Sorbus torminalis</i> (L.) Crantz var. <i>torminalis</i>	52
5.30. SCROPHULARIACEAE.....	52
5.30.1. <i>Verbascum blattaria</i> L.	52
5.31. SMILACACEAE	52
5.31.1. <i>Smilax excelsa</i> L.	52
5.32. SOLANACEAE.....	53
5.32.1. <i>Solanum nigrum</i> L. subsp. <i>schultesii</i> (Opiz) Wessely	53
5.33. THYMELAEACEAE	53
5.33.1. <i>Daphne pontica</i> L.....	53
5.34. URTICACEAE	53
5.34.1. <i>Urtica dioica</i> L.....	53
5.35. VITACEAE	54
5.35.1. <i>Vitis labrusca</i> L. (*).....	54
5.35.2. <i>Vitis sylvestris</i> Gmelin (*).....	54
6. TARTIŞMA.....	55
7. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	118
8. KAYNAKLAR	119
9. EKLER	123
9.1. EK 1: ADOXACEAE.....	123
9.2. EK 2: AMARANTHACEAE.....	124
9.3. EK 3: ASTERACEAE	125
9.4. EK 4: BETULACEAE	127
9.5. EK 5: BORAGINACEAE.....	128
9.6. EK 6: BRASSICACEAE	129
9.7. EK 7: CISTACEAE	130
9.8. EK 8: FABACEAE.....	131
9.9. EK 9: FAGACEAE	132
9.10. EK 10: HYPERICACEAE	133
9.11. EK 11: JUGLANDACEAE	134
9.12. EK 12: LAMIACEAE.....	135
9.13. EK 13: MALVACEAE	137
9.14. EK 14: MORACEAE.....	138
9.15. EK 15: PAPAVERACEAE.....	139

9.16. EK 16: PLANTAGINACEAE.....	140
9.17. EK 17: PLATANACEAE	141
9.18. EK 18: PORTULACEAE	142
9.19. EK 19: ROSACEAE	143
9.20. EK 20: SCROPHULARIACEAE	144
9.21. EK 21: SMILACACEAE.....	145
9.22. EK 22: URTICACEAE.....	146
ÖZGEÇMİŞ.....	147

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 3.1. Yığılca'ya üstten bakış.	14
Şekil 3.2. Asar köyünden Melen Çayı'na bakış.	15
Şekil 3.3. Sarıkaya Mağarası.	16
Şekil 4.1. Yığılca'da çalışma yapılan köyler.	19
Şekil 6.1. Familyalardaki tür sayılarının karşılaştırılması.	55
Şekil 6.2. Bitkilerin kullanım amaçlarına göre sınıflandırılması.	56
Şekil 6.3. Yöre bitkileriyle yapılan bazı yemekler (a) <i>Trachystemon orientalis</i> (Kaldirik) soğanlı kavurması (b) <i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i> (Kara lahana) dolması (c) Yoğurt soslu <i>Ornithogalum comosum</i> (Sakarca) kavurması (d) <i>Rumex conglomeratus</i> (Efelek) yoğurtlaması (e) <i>Raphanus raphanistrum</i> (Turp otu) sulu yemeği.	62
Şekil 9.1. <i>Sambucus ebulus</i> L. (Şahmelik) a) Yaprakları b) Meyvesi.	123
Şekil 9.2. <i>Sambucus nigra</i> L. (Şahmelik).	123
Şekil 9.3. <i>Beta vulgaris</i> L. (Çükündür).	124
Şekil 9.4. <i>Chenopodium album</i> L. (Yabani sirken).	124
Şekil 9.5. <i>Cichorium intybus</i> L. (Hindiba).	125
Şekil 9.6. <i>Matricaria chamomilla</i> L. (Hakiki papatya).	125
Şekil 9.7. <i>Petasites hybridus</i> (L.) " G.Gaertn., B.Mey. & Scherb. " (Kabalak).	126
Şekil 9.8. <i>Taraxacum erythrospermum</i> Andr. ex Besser (Karahindiba) a) Toprak üstü kısımları b) Kapitulumu c) Tohumları.	126
Şekil 9.9. <i>Corylus avellana</i> L. (Fındık).	127
Şekil 9.10. <i>Trachystemon orientalis</i> (L.) D.Don (Kaldirik) a) Çiçek ve gövde kısmı b) Yaprakları.	128
Şekil 9.11. <i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>acephala</i> DC. (Kara lahana).	129
Şekil 9.12. <i>Raphanus raphanistrum</i> L. (Turp otu) a) Çiçeği b) Toprak üstü kısımları.	129
Şekil 9.13. <i>Cistus creticus</i> L. (Pembe çiçekli laden).	130
Şekil 9.14. <i>Helianthemum nummularium</i> (L.) Mill. (Laden).	130
Şekil 9.15. <i>Pisum sativum</i> L. subsp. <i>sativum</i> var. <i>arvense</i> (L.) Poiret. (Bezelye).	131
Şekil 9.16. <i>Trifolium repens</i> L. (Beyaz yonca).	131
Şekil 9.17. <i>Castanea sativa</i> Mill. (Kestane).	132
Şekil 9.18. <i>Hypericum calycinum</i> L. (Büyük kantaron)	133
Şekil 9.19. <i>Hypericum perforatum</i> L. (Sarı kantaron).	133
Şekil 9.20. <i>Juglans regia</i> L. (Ceviz).	134
Şekil 9.21. <i>Lamium purpureum</i> L. subsp. <i>purpureum</i> (Ballıbaba) a) Üstten görünüşü b) Yandan görünüşü.	135
Şekil 9.22. <i>Melissa officinalis</i> L. (Oğul otu).	135
Şekil 9.23. <i>Mentha longifolia</i> (L.) L. subsp. <i>typhoides</i> (Briq.) Harley (Yabani nane).	136
Şekil 9.24. <i>Mentha spicata</i> L. (Nane).	136
Şekil 9.25. <i>Malva sylvestris</i> L. (Ebegümece).	137
Şekil 9.26. <i>Tilia tomentosa</i> Moench (Ihlamur) a) Brakteli çiçekleri b) Yaprakları.	137
Şekil 9.27. <i>Ficus carica</i> L. (İncir)	138
Şekil 9.28. <i>Chelidonium majus</i> L. (Kırlangıç otu).	139
Şekil 9.29. <i>Plantago major</i> L. (Yara otu).	140
Şekil 9.30. <i>Platanus orientalis</i> L. (Kavlan).	141
Şekil 9.31. <i>Portulaca oleracea</i> L. (Semizotu).	142

Şekil 9.32. <i>Fragaria vesca</i> L. (Dağ çileği).....	143
Şekil 9.33. <i>Rosa canina</i> L. (Kuşburnu).	143
Şekil 9.34. <i>Rubus canescens</i> DC. (Börtliyen).....	143
Şekil 9.35. <i>Verbascum blattaria</i> L. (Sığırkuyruğu).....	144
Şekil 9.36. <i>Smilax excelsa</i> L. (Melocan) a) Yaprağı b) Taze sürgünleri c) Meyvesi. ..	145
Şekil 9.37. <i>Urtica dioica</i> L. (Isırgan).....	146

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Çizelge 4.1. Etnobotanik Bilgi Kayıt Formu.	20
Çizelge 6.1. Yığılca'da halk ilacı olarak kullanılan tıbbi bitkiler.....	57
Çizelge 6.2. Çalışmamızda elde edilen bulguların diğerk etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.	64

HARİTA LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Harita 3.1. Düzce ilinin Türkiye haritasındaki konumu.	9
Harita 3.2. Düzce il haritası.	9
Harita 3.3. Yığılca ilçe haritası.	13

ÖZET

YIĞILCA (DÜZCE) YÖRESİNDE ETNOBOTANİK ARAŞTIRMALAR

Betül ÖZVATAN

Düzce Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Ernaz ALTUNDAĞ ÇAKIR

Eylül 2020, 146 sayfa

Araştırma alanı olarak Düzce ili sınırlarındaki Yiğilca ilçesi ve etrafında bulunan 15 köy (Akçaören, Asar, Çukurören, Dibektaş, Dutlar, Gelenöz, Geriş, Güney, Gökçeagaç, İğneler, Kırık, Kocaoğlu, Naşlar, Sarıkaya ve Tuğrul köyleri) seçilmiştir. Bu çalışmayla daha önce etnobotanik açıdan değerlendirilmemiş arıcılığıyla, balıyla ve doğasıyla özgün bir bölgenin 12 ay süreyle araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmamızda bu çevrede yaşayan halkın kullandığı bitkilerin, bunların yöresel ve bilimsel isimlerinin, halkın bitkilerden yararlanma şekillerinin kayıt altına alınması ve bu bilgilerden gelecekte özellikle ilaç, gıda hammaddesi ve arıcılık alanlarında yararlanılması hedeflenmiştir. Bu bağlamda bölgede 35 familyaya ait 100 bitki taksonu bilimsel olarak teşhis edilmiş, bitkilere ait etnobotanik bilgiler kaydedilmiştir. Bitkilerin 79 tanesi yabani, 21 tanesi kültür bitkisi olmakla beraber; 66 tanesi gıda, 42 tanesi tıbbi amaçlı, 5 tanesi baharat, 20 tanesi bal bitkisi, 10 tanesi hayvan yemi, 5 tanesi yakacak, 1 tanesi tütsü ve 16 tanesi diğer amaçlarla yöre halkı tarafından tüketilmektedir.

Anahtar sözcükler: Düzce, Etnobotanik, Gıda bitkileri, Halk ilacı, Yiğilca.

ABSTRACT

ETHNOBOTANICAL RESEARCH IN YIĞILCA (DÜZCE) REGION

Betül ÖZVATAN

Düzce University

Graduate School of Natural and Applied Sciences, Department of Biology

Master's Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Emaz ALTUNDAĞ ÇAKIR

September 2020, 146 pages

Yığılca district and its surrounding 15 villages (Akçaören, Asar, Çukurören, Dibektaş, Dutlar, Gelenöz, Geriş, Güney, Gökçeagaç, İğneler, Kırık, Kocaoğlu, Naşlar, Sarıkaya and Tuğrul Villages) were selected as the research area. With this study, it was aimed to investigate a unique region for 12 months with its beekeeping, honey and nature, which has not been evaluated ethnobotanically before. In our study, it is aimed to record the plants used by the people living in this environment, their local and scientific names, and the ways in which the people benefit from plants, and to benefit from this information in the future, especially in the fields of medicine, food raw materials and beekeeping. In this context, 100 plant taxa belonging to 35 families were scientifically identified in the region, and ethnobotanical information on the plants was recorded. Although 79 of the plants are wild and 21 of them are cultivated plants; 66 of them are consumed by the local people for food, 42 for medical purposes, 5 for spice, 20 for honey plants, 10 for animal feed, 5 for fuel, 1 for incense and 16 for other purposes.

Keywords: Düzce, Ethnobotany, Folk medicine, Food plants, Yığılca.

1. GİRİŞ

Tüm bitkiler, hayvanlar ve insanlar doğal dengenin birer parçalarıdır. Eski çağlardan beri bitkilerin tanrıların insana verdiği en değerli hediye olduğu düşünülmekte ve bitkiler insana hizmet için kullanılmaktadır [1]. Bu sebeplerle insanlar varoluşlarından beri bitkilerle bir etkileşim içindedir. İlk çağlara ait arkeolojik verilere göre insanlar bitkilerden yiyecek olarak ve hastalıklarında ilaç olarak yararlanmışlardır. Birçok deneme ile edinilen bu bilgiler, yüzyıllar boyunca bitki droglarının farklı yol ve yöntemlerle kullanılması ve bu kullanımların kaydedilmesiyle gelişmektedir [2].

1957 yılında Şanidar Mağarası'nda şaman olduğu düşünülen Neandertal adamının mezarında onunla birlikte bulunan civanperçemi, kanarya otu, mor sümbül gibi bitkiler 60 bin yıl öncesinin dünyasında bitki-insan ilişkilerinin olduğunu ispatlar niteliktedir. Ayrıca mağarada bulunmuş gül hatmi, peygamber çiçeği, efedra ve ebegümeci gibi bitkiler, bu ilişkiye ait ilk veriler olarak kabul görmektedir. Öldükten sonra yaşama inanan bir toplumun ölen kişi ile birlikte birtakım bitkileri de gömmesinin; insanların bitkilerle ilgili yenebilir ya da yararlı gibi ayırım yapmış olabileceğinin de göstergesi olduğu düşünülmektedir. Bu bitkilerin günümüzde de hala tıbbi amaçlarla kullanılması bu savı güçlendirmektedir [3], [4].

Asırlardır devam eden bu bitki-insan ilişkisi günümüzde dünyaca kabul görmüş, ciddi bir araştırma alanı olarak kabul edilmiş ve de etnobotanik bilimi adını almıştır [2]. "Etnobotanik" terimi ilk defa Amerikalı bilim adamı W. Harsberger tarafından 1895'te ortaya atılmıştır. Araştırmacının "The Purposes of Etnobotany" adlı eseri bu konuda yazılmış olan ilk eserdir [5]. Harsberger, etnobotanik için "yerli halkın bitki kullanımı" demiştir. 1993'te Yen ise etnobotaniği "bitkiler ve yerli halk arasındaki her türlü karşılıklı ilişki" olarak açıklamıştır. Ancak günümüzde etnobotanik daha kapsamlı haliyle "evrim süreci içinde insan-bitki ilişkileri" olarak, özele indirgendiğindeyse "bir yörede yaşayan halkın yakın çevresinde bulunan bitkilerden çeşitli gereksinimlerini karşılamak üzere yararlanma bilgisi ve o bitkiler üzerine etkileri" olarak özetlenebilmektedir [6].

Etnobotaniğin keşfinde, insanların hastalıklardan kurtulmak amacıyla binlerce yıldır

tıbbi bitkileri kullanılması büyük önem arz etmektedir. İlkçağlardan günümüze kadar yazılmış olan etnobotanik kitaplar ve belgeler genellikle tıbbi bitkilerin nasıl kullanıldığını kaydetmiştir. Örneğin Hitit yazıtlarında, Mısırlıların papirüslerinde, eski çağlardan kalan kitaplarda hep tıbbi bitkilerin yerel adları ve kullanılış biçimleri bulunmaktadır [5].

Etnobotanik için yapılan farklı bir tanım da; belli bir coğrafik bölgede yaşayan halkın, bölgelerindeki bitkileri öncelikli gıda ve sağlık, sonrasında da sanayi bitkisi olarak nasıl kullandığıdır. Bitkilerin yerel kullanımları ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye, ilden ile, ilçeden ilçeye, köyden köye hatta aynı köyde insanlar arasında bile farklılık gösterebilmektedir. Etnobotanik çalışmalarda yeni veriler için ilk olarak özellikle uygarlığın henüz bulunmadığı bölgelerdeki halkın bitkilere verdiği adlar ve kullanımlarını saptamak gerekmektedir. Etnobotanik, sistematik botanik ve farmasötik botanik bilim dallarına da katkıda bulunmaktadır; bulunan yeni türler sistematik botanik bilim dalına, kullanımları ise farmasötik botaniğe kazandırılmaktadır [5].

1980 yılına kadar araştırmacılar sadece üzerinde çalışma yaptıkları bitki taksonlarının etnobotanik özellikleri ile ilgilenmişlerdir. Ancak 1980 yılından sonra bu çalışmaların sayısı halkın, bilim insanlarının ve diğer kesimlerin de yoğun ilgisi ve katkısıyla yerli ve yabancı dergilerde artmıştır. Amerika’da Etnobiyoloji topluluğu ilk kez 1981 yılında “Journal of Etnobiology” isimli bir dergi yayımlamıştır [5].

Birçok deneme-yanılma ile uzun zaman sürecinde elde edilip nesilden nesile aktararak günümüze kadar gelen etnobotanik çalışmalar, kıymetli içerikleri ile bitkilerin bilimsel olarak da önemli hale gelmesini ve değerlendirilmesini sağlamıştır. Büyük bir kültürel zenginliğe sahip ülkemiz, etnobotanik açıdan da oldukça zengin bir bilgi birikimine sahiptir. Fakat köyden kente göçlerin artışı, teknolojik ilerlemeler yeni yetişen neslin bu bilgi birikimine olan merakını azaltmakta ve bu hazinenin kıymetini yitirmesine sebep olmaktadır. Unutulmakla karşı karşıya kalan bu kıymetli bilgilerin bir an önce kalıcı hale getirilmesi değerlerimiz ve ekonomimiz için elzemdir. Nerede hangi bitkinin yetiştiği, bitkilerden nasıl yararlanılacağı gibi bilgiler ancak etnobotaniğin ilerlemesiyle mümkün olacaktır [6], [7].

Tıbbi bitkiler, halkın bilgisine en çok başvuru alanıdır. Yurdumuzda besin olarak tüketme amacıyla ot toplamanın bir geçmişi bulunmaktadır ve bu gelenek köylerde hala sürmektedir. Ülkemizde Ege ve Karadeniz bölgelerindeki bitki örtüsü

çeşitliliği çok zengin olmakla beraber, bu bölgelerde “ot kültürü” var olsa da bu kültürün çok iyi araştırıldığını söylemek pek mümkün değildir [5]. Halk bu bitkileri ekip biçmemekte, yetişmiş halde doğada var olan doğal bitkilerden faydalanmaktadır. Bitkiye ihtiyacı olduğu zaman bitkileri yetiştirdiği yerden toplamakta ve değerlendirmektedir [8]. Yerel halkı çevreden gelişigüzel yararlanma konusunda bilinçlendirmek, onlara bilimsel sonuçları duyurmak; onların bu bitkileri bilinçsiz şekilde toplamasını önlemenin doğaya güzel faydaları olacaktır [5].

İçerdiği etken maddeler ya da kullanıldığı durumlar bilinmeden ilaç sanılarak yoğun şekilde kullanılan ve insanlar tarafından bu sebeple doğadan bilinçsizce tahrip edilen bitkiler; bazı insanlar tarafından kullanılıyor olsa bile, bitkinin tükenmiş veya tükenmek üzere olan bir bitki oluşuna sebep olmaktadır. İnsan nüfusunun hızla artması da bu tükenişi arttırmakta ve biyoçeşitliliği giderek azaltmaktadır. Bu mevcut problemlerden dolayı biyolojik çeşitlilik, etnobotanik ve doğa koruma araştırmaları bütündür. Bu yüzden bitkilerle sürekli iç içe olan kırsal kesim insanları ile bu konularda çalışanların bu konuya çok hassasiyet göstermeleri gerekmektedir [9].

Yurdumuzda bitki çeşitliliği oldukça zengin olmasına rağmen, bitkilerin kullanım alanları yerel halk tarafından yeterince bilinmemektedir. Bu sebeptendir ki bitkilerin yerel adlarının tespiti etnobotanik araştırmaların önemli bir parçasıdır [9].

Bunların yanısıra ülkemizdeki etnobotanik kaynakların oldukça dağınık oluşu ve başvurulabilecek bir merkez (merkezi kütüphane, veri tabanı, vb.) olmayışı sonucu yayınlar taranamamakta ve bulunan bilgiler yeterince değerlendirilememektedir [6]. Sadıkoğlu bu sebeplerden ötürü, 1998 yılında yayımlanan yüksek lisans tezinde Cumhuriyet döneminin 1928–1997 yıllarını kapsayan yayımlanmış ya da yayımlanmamış tüm etnobotanik çalışmalarından bir arşiv oluşturmaya çalışmıştır [6]. Ayrıca “Türkiye’deki Etnobotanik Çalışmalar Hakkında Bir Bibliyografya” ve “Türkiye Etnobotanik Araştırmalar Veri Tabanı” gibi çalışmalar için hazırlıkları da olmuştur [10], [11].

Farklı bir çözüm olarak bir etnobotanik arşiv kurulması; yerel bitkilerin ekonomik öneminin irdelenmesi; potansiyel gıda, alternatif yakacak olarak değerlendirilmeleri; ilaç, yağ, kozmetik alanında yeni kullanımların ortaya çıkarılması ve bu konuda elde edilecek tüm bilgi ve belgelerin tek bir merkezde toplanarak kontrol edilmesi de uygulanmalıdır. Endemik bitki ve gen kaynağı konusunda zengin olan ülkemizde

etnobotanik bilgisinden yararlanmak çok önemli olmakla beraber ekonomimize katkısı da büyük olacaktır. Bu çalışmalarda tespit edilen yeni türler ve yeni dağılım alanları da sistematik botanik araştırmalarına fayda sağlayacak, hatta bu sayede belli türlerin koruma alanlarının oluşturulması da sağlanabilecektir [5].

İlk etnobotanik çalışmaların yürütüldüğü dönemlerde pek çok tartişma yaşanmıştır. Bu tür tartişmaların çoğu farklı alanlardan araştırmacıların etnobotanikten yararlanmıyor olmasıdır. Örneğin etnobotanikle ilk ilgilenen biyologlar, genelde yerli halkın kullandığı ekonomik değeri olan bitkileri incelemiş, antropologlar ise yerli halkın bitkiyi nasıl kullandığına bakarak doğayı anlamaya ve çözmeye çalışmışlardır. Yine de farklı disiplinlerden ve farklı konular üzerinde çalışsalar da her araştırıcı etnobotaniğin gelişmesine yardımcı olmuştur [5].

Etnobotaniğe dair bazı bilgiler henüz yazılı hale gelmediğinden onların tespit edilerek kaydedilmeleri büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple ilk olarak sistematik botanikçiler yaptıkları flora ve revizyon araştırmalarında, topladıkları bitkilerin yerel adlarını ve kullanılışlarını düzenlemeleri bu önemli bilgi mirasını yeni kuşaklara aktarma anlamında çok önemlidir [5].

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bölgenin etnobotaniğinin genel hatlarıyla anlaşılabilmesi ve karşılaştırılabilmesi adına başta Karadeniz ve Marmara bölgesi olmak üzere Türkiye’de yapılmış bazı çalışmalar incelenmiş ve yayımlandıkları tarih sırasıyla çalışmaya eklenmiştir.

Kandemir ve Beyazoğlu, 2002 yılında Köse Dağları’nın (Gümüşhane) tıbbi ve ekonomik amaçlı kullanılan bitkileri üzerine bir araştırma yaparak, 195 tür ve tür altı kategoriye ait bitki kaydetmişlerdir [12].

Ecevit Genç, 2003 yılında Çatalca’daki yerel halkın besin olarak ya da tedavi için kullandığı bitkileri araştırmıştır. Araştırmaları sonucu 378 bitki toplamış ve bitkilerden 83 türün kullanılmasını tespit ederken sadece yöresel isme sahip 15 tür olduğunu da kaydetmiştir [13].

Koçyiğit, Yalova ilinde 2004-2005 yılları arasında yaptığı yüksek lisans tez çalışmasında halkın kullandığı bitkilerden 398 adet örnek toplamıştır. Yöre insanının kullandığı 99 taksonun sadece 20’sinin yöresel ismi olduğu saptanmıştır. Etnobotanik kullanımı olan taksonlardan 53’ünün tıbbi, 40’inin gıda, 5’inin baharat, 3’ünün oyuncak, 4’ünün alet yapımında, 2’sinin saman balyalanmasında, 2’sinin boya, 1’inin süs olarak, 1’inin sabun, 2’sinin büyü yapımında, 1’inin harç yapımında ve 2’sinin de saç bakımında kullanıldığı kaydedilmiştir [14].

Koyuncu, Mart 2002-Eylül 2005 yılları arasında yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında Geyve’de floristik açıdan 107 familya ve 461 cinse ait 932 takson kaydetmiştir. Etnobotanik kullanım olarak ise 47 familya ve 66 cinse ait 89 tür ve türaltı taksonun yöre halkı tarafından yiyecek, yakacak, süsleme, süs bitkisi ve tıbbi amaçlarla kullanıldığını saptamıştır [15].

Cansaran ve Kaya; Amasya Merkez ilçe ve Bağlarüstü, Boğaköy, Vermiş Köyleri ile Yassıçal ve Ziyaret beldelerinde Eylül 2004-Mart 2006 tarihleri arasında yaptıkları etnobotanik çalışmada 72’si Türkiye’ye ait endemik olmak üzere 257 takson tespit etmişlerdir [16].

Karadeniz’de yapılan başka bir çalışmada da; 2003-2005 yılları arasında Özbucak, Kutbay ve Akcin, Ordu ve Samsun’daki araştırmaları sonucu bölgede 26 familyaya ait

52 yabancı yenilebilir bitki kaydetmiştir [17].

Türkan, Malyer, Öz Aydın ve Tümen; 2006 yayımlanan çalışmalarında Ordu ili ve civarında yetişen bazı bitkilerin etnobotanik özelliklerini araştırmışlardır. Çalışmada 35 türün bilgileri kaydedilmiştir [18].

Kızıllarlan, “İzmit Körfezi’nin Güney Kesiminde Etnobotanik Bir Araştırma” adlı tez çalışmasında 2006-2007 arasında bölgede 9 belediye ve 15 köy ziyaret ederek 145 adet örnek toplamış; 118 taksona ait etnobotanik kullanımlarını kaydetmiştir. Bunlardan 77 taksonun halk ilacı, 59 taksonun gıda, 13 taksonun baharat veya çay, 23 taksonun hayvanlarda tedavi amaçlı ve yem olarak, 7 taksonun yakacak olarak ve 37 taksonun da diğer amaçlı kullanım olduğunu tespit etmiştir [19].

Altundağ, 2007-2008 yılları arasında Iğdır’da yapmış olduğu doktora tez çalışmasında halk tarafından kullanılan 292 doğal bitki taksonu tespit etmiştir. Bunlardan 162 taksonun halk ilacı, 143 taksonun gıda, 25 taksonun baharat veya çay, 82 taksonun da hayvanlarda tedavi amaçlı ve yem olarak, 22 taksonun ise yakacak olarak kullanıldığını kaydetmiştir [20].

Altundağ ayrıca bu çalışmada belirlediği faydalı ve zehirli bitkiler ile ilgili bilgileri kalıcı hale getirmek, bu bitkileri tanıtmak, var olan etnobotanik kültürü korumak amacıyla “Iğdır’ın Faydalı ve Zehirli Bitkileri” adında bir kitap yayımlamıştır [21].

Doğru Koca ve Yıldırım, “Ethnobotanical Properties of Akçakoca District in Düzce (Turkey)” adlı makalelerinde Akçakoca ilçesinin etnobotanik özelliklerini araştırmıştır. 2000-2003 yılları arasında yapılan arazi çalışmaları sonucunda bölgede 46 doğal bitki taksonuna ait 48 yerel ad kaydedilmiştir. Bu taksonlardan 21’i halk ilacı, 19’u gıda ve 4 taksonun da yakacak olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Literatürde ilk defa bu çalışmada kullanımları kaydedilen 19 bitki de bulunmaktadır [22].

Bayramoğlu ve Hacısalıhoğlu, 2008’de yayımladıkları "Usage And The Economic Potential Of The Medicinal Plants In Eastern Black Sea Region Of Turkey" başlıklı çalışmada Doğu Karadeniz Bölgesi bitkilerini incelemiş ve etnobotanik açıdan potansiyelini tespit etmiştir [23].

Tuzlacı, 2011 yılında yayımlanan “Türkiye’nin Yabancı Besin Bitkileri ve Ot Yemekleri” adlı kitabında ülkemizin farklı yerlerinde yaşayan halkın gıda olarak kullandığı bitkileri, hem bilimsel hem de folklorik çalışmaları ele alarak anlatmıştır [24].

Saraç, Özkan ve Akbulut; 2011-2012 yılları arasında Rize'ye bağlı bazı ilçeler ve köylerde yaptıkları bir çalışmada 56 familyaya ait 113 takson tespit etmişlerdir. Bitkilerin 78'i tedavi, 43'ü gıda, 19'u hayvanlarda tedavi ve yem, 8'i baharat ve çay, 26'sının ise farklı sebeplerle kullanıldığı kaydedilmiştir. İnsanların bitkilerden şifa arama sebebi olarak en çok mide rahatsızlıkları, hemoroid, solunum yolu rahatsızlıkları, idrar yolu rahatsızlıkları, yara temizleme ve cilt hastalıkları gösterilmiştir [25].

Ceylan ve Yücel, 2015 yılında yapmış oldukları çalışmada Düzce ve çevresinde yerel halkın gıda amaçlı kullandığı yabancı bitkilerin nasıl kullanıldığı ve içeriklerinin nasıl olduğuna dair bilgiler kaydetmişlerdir [26].

Yeşilyurt, Şimşek, Akaydın ve Yeşilada; "An Ethnobotanical Survey In Selected Districts Of The Black Sea Region (Turkey)" isimli makalelerinde Karadeniz bölgesinde bulunan seçilmiş bazı alanlarda -Trabzon (Merkez), Çorum (İskilip), Karabük (Yenice ilçesi), Amasya (Kapıkaya köyü) ve Amasya (Belmebük köyü) etnobotanik çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar sonucunda 150 yabancı bitki toplanmış; 35 familyadan 72 takson kaydedilmiştir. Bitkilerin farklı hastalıklardaki kullanım oranları da, etnobotaniğin geleceği ili ilgili bize ışık tutmaktadır [27].

Necmi Aksoy, Neval Güneş Özkan, Serdar Aslan ve Nihan Koçer "Düzce İli Halk Kültüründe Tıbbi ve Yemeklik Olarak Kullanılan Bitkiler" adlı çalışmalarında 1253 taksondan 80 familya, 240 cinse ait 315 bitkinin tıbbi değeri olan ve yemeklik olarak kullanılabilen bitkiler olduğunu saptamıştır [28].

Demir, Sürmen, Özer ve Kutbay; "Salıpazarı ve Çevresinde (Samsun/Türkiye) Doğal Olarak Yetişen Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri" adlı çalışmalarında 2015-2016 yılları arasında hem pazarda satılan hem de o bölgede tüketilen yabancı bitkilerden 12 familyadan 14 bitki türü saptamışlardır [29].

Erdem, "Abbaslık Köyü (Bilecik) Florası ve Etnobotanik Özellikleri" adlı yüksek lisans tez çalışmasında 2015-2016 yılları arasında yapmış olduğu arazi çalışmalarında bölgeden 1276 bitki örneği toplamıştır. Bu bitki örneklerinden 75 familya, 341 cins, 644 tür, 4 alttür ve 2 varyete olmak üzere toplam 650 takson kaydetmiştir. Taksonlardan 48 tanesi endemik olmakla birlikte, 18 tanesi de A2 karesi için yeni tür olarak kaydedilmiştir. Erdem ayrıca bitkilerin endüstriyel gıda ve dekoratif amaçlı kullanımlarını da çalışmasında saptamıştır [30].

Karaevli ve Sarıkaya, "Korgan (Ordu) Yöresinde Gıda Olarak Tüketilen Doğal Bazı

Bitki Taksonlarına Ait Yöresel Tarifler ve Etnobotanik Özellikleri" isimli çalışmalarında yöredeki otlara ve onların besin olarak nasıl tüketildiğine dair faydalı bilgiler kaydetmişlerdir. Bu çalışmada 16 familya ve bu familyalara ait 23 takson tespiti yapılmıştır. Bu taksonlar etnobotanik kullanım açısından incelendiklerinde 12'sinin gıda, 2'sinin baharat, 13'ünün çay ve 2'sinin ise süs bitkisi olarak kullanıldığı görülmektedir [31].

Ergül Bozkurt, Özkan ve Saraç; 2008-2009 yıllarında Artvin'in Ardanuç ilçesine bağlı Soğanlı köyünde yaptıkları floristik araştırmalar sonucu 189 bitki taksonu ve bunların geleneksel kullanımını tespit etmişlerdir [32].

İlhan Gürbüz, Ayşe Mine Gençler Özkan, Galip Akaydın, Ece Salıhoğlu, Tuğba Günbatan, Fatih Demirci ve Erdem Yeşilada'nın; 2019 yılında yayınladıkları "Folk Medicine in Düzce Province (Turkey)" isimli çalışma sonucunda 122 takson halk ilacı olarak kaydedilmiştir. Bu taksonlardan 76'sının doğal olarak yetiştiğini, 46'sının ise kültüre alındığını belirtmişlerdir [33].

Özvatan. Altundağ Çakır ve Kutlu "Düzce İl Merkezi Semt Pazarlarındaki Bitkilerin Etnobotanik Açısından İncelenmesi (Karadeniz Bölgesi, Türkiye)" isimli araştırma makalesinde Düzce ili Merkez ilçesinin semt pazarlarında satılan bitkileri etnobotanik açıdan araştırmıştır. Bu bağlamda pazarlarda satılan bitkiler incelenip 25 familyaya ait toplam 48 bitki taksonu teşhis edilmiştir. Kullanım amaçlarına göre bitki taksonlarından 24 tanesi gıda, 6 tanesi tıbbi amaçla; 8 tanesi reçel ve 3 tanesi turşu yapımında, 4 tanesi kuruyemiş, 3 tanesi baharat ve 2 tanesi çay olarak, 1 tanesi de sirke yapımında kullanılmak üzere satıldığı saptanmıştır. Bu bitki taksonlarına ait 65 farklı yöresel isim kaydedilmiştir [34].

3. ÇALIŞMA ALANININ GENEL ÖZELLİKLERİ

3.1. DÜZCE İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

3.1.1. Düzce İlinin Konumu

Harita 3.1. Düzce ilinin Türkiye haritasındaki konumu [35].

Düzce ili; doğu ve güneyinde Bolu ili, batısında Sakarya ili ve kuzeydoğusunda ise Zonguldak ili (Harita 3.1) ile sınır komşusudur [36]. Düzce ilinin; kuzeybatısında Cumayeri ve Çilimli ilçeleri, batısında Gümüşova ilçesi, güneydoğusunda Gölyaka ilçesi, güneyinde Kaynaşlı ilçesi, kuzeyinde Akçakoca ve kuzeydoğusunda Yığılca ilçeleri (Harita 3.2) olmakla birlikte toplamda 7 ilçesi bulunmaktadır [37].

Harita 3.2. Düzce il haritası [38].

Düzce il merkezinin D-100 karayolu ve TEM otobanı üzerinde yer alması, Düzce'ye Avrupa-Asya üzerinde transit yol olma avantajı sağlamaktadır. Ayrıca bu karayolunun Akçakoca üzerinden Zonguldak iline bağlanmasıyla Düzce bir kavşak noktası haline gelmiştir [36].

Düzce, bünyesinde 278 köy, 114 mahalle ve 2 belde barındırmaktadır. Düzce ili, Merkez ilçesinde Düzce belediyesi olmakla birlikte; ilçeleri Kaynaşlı, Çilimli, Gümüşova, Gölyaka, Yığılca, Akçakoca ve Cumayeri belediyeleri ile Beyköy ve Boğaziçi belde belediyeleri olmak üzere toplam 10 belediyeden oluşmaktadır [36].

3.1.2. Düzce İlinin Tarihi

Düzce, M. Ö. 1390 yıllarına kadar dayanan bir tarihe sahiptir. Yörede birçok kavim ve devlet yaşamıştır; öyle ki Frig, Lidya, Pers, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı'nın izlerine rastlamak mümkündür. Düzce ili içerisinde yer alan Prusias, Hypium ve Diapolis antik kentlerinde, Helenistik ve Roma Dönemleri'ne ait arkeolojik veriler vardır. Bu kentlerden biri Dia-Diapolis, MÖ I. binde Karadeniz sahillerinde oluşturulan koloni kentlerden biridir. Konuralp, eski adıyla Konropa'nın şehir tarihinin M.Ö 3. yüzyıla dayandığı söylenmektedir [39].

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde ise Orhan Gazi'nin komutanlarından Akçakoca Bey 1319 yılında Akçakoca' yı, Konuralp Bey ise 1323 yılında Konuralp'i alarak İslam coğrafyasına katmıştır. Konuralp, 31 Mart 2014 itibariyle tüzel kişiliği kaldırılarak Düzce Merkez ilçesinin mahallesi olmuştur. 1981 yılında belediye olan Düzce ise; büyük 17 Ağustos ve 12 Kasım depremlerinin ardından Bakanlar Kurulu kararı ile 9 Aralık 1999'da ülkemizin 81. ili olmuştur [36].

3.1.3. Düzce İlinin Nüfusu

Düzce'nin, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi" sonuçlarına göre 2019 yılı itibariyle toplam nüfusu 392.166'dır. Bu nüfusun çoğunluğu Merkez ilçede yaşamaktadır. Yüzölçümü 2.574 km² olan ilde, nüfus yoğunluğu 152/km²dir [40], [41].

Geçtiğimiz yılın verilerine göre şehir nüfusu %1,1 artışla 4,322 artmıştır. Bu artışın sebebi; şehrin konumunun İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlere yakın olması ve gitgide gelişen bir yerleşim yeri olarak diğer şehirlerden göç almasıdır [41].

3.1.4. Düzce İlinin Coğrafik Yapısı, İklimi ve Bitki Örtüsü

Düzce; Avrupa-Sibirya bitki coğrafyası bölgesinin Batı Karadeniz bölümünde, 39.051 kuzey enlemi ile 31.008 doğu boylamı arasında yer almaktadır. Kuzeyinde Karadeniz, kuzeybatısında Sakarya ile Melen Çayı, batı ve güneyde -batıdan doğuya- Keremali, Elmacık, Güney Bolu ve Sünnice Dağları ile sınırları doğal olarak çizilmiş bir alanda bulunmaktadır [36].

Düzce ortasında Düzce Ovası, çevresinde ise kuzeyde Akçakoca Dağları, doğuda Bolu Dağları ve güney kesiminde Elmacık Dağları ile çevrilidir. Düzce ilindeki başlıca akarsular; Küçük Melen, Asar Suyu, Uğur Suyu, Aksu Deresi ve Büyük Melen'dir. Akçakoca kıyısının dışındaki akarsuların tümü Efteni Gölü'nde birleşip Büyük Melen Nehri ile taşınarak Karadeniz'e dökülür [42].

Düzce ili Karadeniz bölgesinde yer almanın birçok özelliğini taşımakla birlikte, Karadeniz kıyı kesimlerinin nemli ve çok sert olmayan iklimini de yaşamaktadır. Ayrıca Akdeniz iklimi ve Karasal iklim özellikleri de bölgede görülmektedir. İl en fazla yağışı sonbahar ve kış aylarında almaktadır [36], [42].

Karadeniz'e kıyısı olan Akçakoca'ya göre Düzce merkezi; kış aylarında daha soğuk olmakla birlikte yazın da daha sıcak kalmaktadır. Düzce'nin yıllık sıcaklık ortalaması 13,0 °C yıllık toplam yağış ortalaması 823,7 kg/m² iken; ortalama nispi nem %75'dir. Düzce doğal bitki örtüsü açısından oldukça zengindir. Kıyı kesimi maki ve yalancı makiler, dağlarda ise, gürgen, kayın, kestane ve meşelerden oluşan ormanlarla kaplıdır. Düzce Ovası'nı çevreleyen dağlarda sırasıyla geniş yapraklı, sonrasında karaçam, sarıçam ve göknar ağaçlarından oluşan ormanlar bulunmaktadır [42].

İl merkezinin %55'i, Gümüşova'nın %33'ü, Gölyaka'nın 62'si, Çilimli'nin %35'i, Cumayeri'nin % 33'ü, Akçakoca'nın %42'si, Yığılca'nın %65'i ve Kaynaşlı'nın % 64'ü ormanlık alan olmakla birlikte il genelinde toplam %51'lik bir kısım ormanlık alandır. Düzce'nin %86'sına karşılık gelen bu ormanlık alanın yaklaşık olarak 2.200 km²si dağlık ve engebelidir [42].

Düzce'nin rakımı 146 m olmakla birlikte bu rakam Efteni Gölü ve Büyük Melen boyunca 112 m'ye kadar düşmektedir. Elmacık Dağları'ndaki Kardüz Yaylası 1.830 m yükselti ile ilin zirvesidir. Merkez ilçenin yüzölçümü 484 km² olup, il genelinin yüzölçümü 2.574 km²'dir [43].

3.1.5. Düzce İlinin Turizmi

Düzce doğası ve konumu gereği birçok güzelliği içinde barındırmaktadır. Şelalerinden göletlerine, yaylalarından antik kentine kadar şehirde gezilebilecek birçok yer bulunmaktadır. Yaylaları, akarsu ve gölleri, soğuk su kaynakları ile dinlenmek ve gezmek için oldukça idealdir. Kuzeyde Karadeniz'e kıyı 22 km uzunluğunda kıyı şeridi bulunmaktadır [36].

Karadeniz'e kıyısı olan Akçakoca, deniz ve karavan turizmi ile dikkat çekmektedir. Ayrıca her mevsimin özelliğine göre balık çeşitlerinin bulunması, sivil ve dini mimarisi, dağ çileği, kestane balı ve fıncığı, kilometrelerce uzanan plajları, yemyeşil alanları, tarihi anıt ağaçları, tarihi Ceneviz Kalesi, mağarası, şelaleleri ve yöresel ağız tatları ile yerli ve yabancı turistler için dikkat çekicidir [44].

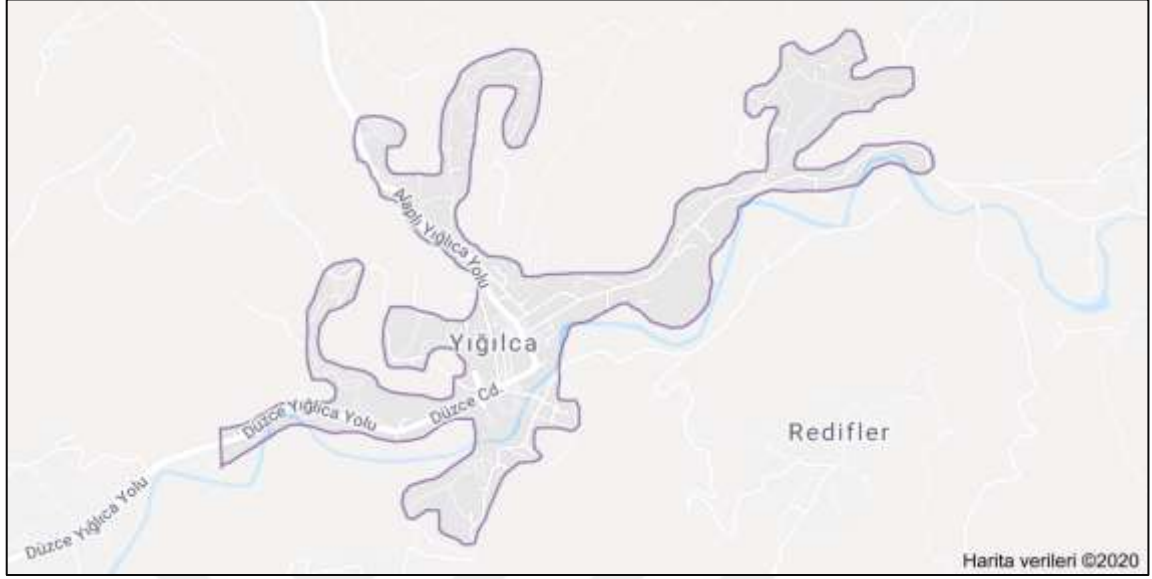
3.1.6. Düzce İlinin Ekonomisi

Düzce ilinin 249.200 hektarlık yüzölçümünün %35'i tarım arazisidir. Arazinin geri kalanı çoğunlukla orman alanı olmakla birlikte; mera ve çayır alanları da bulunmaktadır. Arazinin bir kısmı tarıma uygun olmasa da, Düzce'de özellikle fındık, mısır, çeltik ve buğday ekimi yaygın olarak yapılmaktadır [45].

Düzce'de hayvancılık da modern yöntemlerle yaygın olarak yapılmaktadır. Hayvancılıkta başlıca sığır hayvancılığı, tavukçuluk yaygın iken; yumurtacılık da gelişmekte olan bir sektördür. Ayrıca Düzce'de 23 adet alabalık çiftliğinden 18'i aktif olarak hizmet vermektedir [45].

3.2. YIĞILCA İLÇESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

3.2.1. Yığılca İlçesinin Konumu

Harita 3.3. Yığılca ilçe haritası [46].

Yığılca; Batı Karadeniz bölgesinde, sınırları içinde olduğu Düzce ilinin kuzeydoğusunda yer alan 640 km² yüzölçümüne sahip bir ilçemizdir (Harita 3.3). Yığılca ilçesi batıda Düzce'nin Akçakoca ilçesi, güneyde Düzce'nin Kaynaşlı ilçesi ve Bolu ili hudutları; kuzeyde Zonguldak'ın Alaplı ilçesi; doğudan Bolu'nun Mengen ilçesi ile çevrilidir [36].

İlçenin il merkezine uzaklığı 38 km olup en yakın komşu kentlerden olan Adapazarı'na 100 km, Ankara'ya 276 km ve İstanbul'a 234 km uzaklıktadır [45]. Yedigöller Milli Parkı ilçeye 38 km mesafededir ve stabilize bir yolla ulaşım sağlanmaktadır. Zonguldak'ın Alaplı İlçesine 32 km olan ilçenin, Bolu iline ise orman içinden yolu mevcut olup ulaşım elverişli değildir [36].

3.2.2. Yığılca İlçesinin Tarihçesi

Yığılca, Düzce ve komşu ilçe Akçakoca ile birlikte 1321-1323 yılları arasında Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Orhan Gazi'nin komutanlarından birinin bölgede yığınak yaptığı ve ilçenin isminin de buradan geldiği tahmin edilmektedir. Ayrıca yörede Orhan ismini taşıyan bir dağ, bir camii ve Redifler isminde bir köyün varlığı bu tahmini doğrulamaktadır. Çünkü Orhan Gazi'nin küçük ordu kuvvetlerine "redif" ismini verdiği bilinmektedir [36], [47].

Yığılca 1904 tarihinde bucak olarak Düzce'ye bağlanmış, 1954 yılında ise Bolu'nun ilçesi olmuştur. Aralık 1999'da Düzce'nin il olmasıyla, Yığılca da tekrar Düzce'ye bağlanmıştır [36], [47].

3.2.3. Yığılca İlçesinin Nüfusu

Yığılca'nın, 2007 yılında yapılan nüfus sayımına göre toplam nüfusu 18.816'dır. Bu nüfusun 3.314 kişisi ilçe merkezinde ve 15.502 kişisi köylerde yaşamaktadır. Nüfusun yüzdelik dağılımda, %18'i ilçe merkezinde %82'si kırsal kesimde yaşamaktadır. Yüzölçümü 640 km² olan ilçede, birim km²'ye 34 kişi düşmektedir [36].

Son yıllardaki güncel verilere göre ilçe nüfusunun %7 azaldığı görülmektedir. Bu azalmanın sebebinin de 2007 yılındaki nüfus sayımının "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi" dikkate alınarak yapılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çünkü genç nüfus ilçe ve hatta il dışına çalışmak amacı ile göç etmektedir. İlçe, arazi yapısının verimsiz oluşu ve sanayileşmenin olmamasından dolayı büyük şehirlere göç vermektedir [36].

3.2.4. Yığılca İlçesinin Coğrafi Yapısı, İklimi ve Bitki Örtüsü

Şekil 3.1. Yığılca'ya üstten bakış.

Düzce ilinin doğusunda, Kızıltepe'nin (Keltepe) güneybatı eteklerinde kurulmuş olan ilçe; Düzce Ovası'nı sulayan Hasanlar Barajı gölüne dökülen Melen Çayı'nın kıyısında,

yukarı havzasında yer almaktadır. En tepedeki Yaylatepe köyü hariç diğer köyler bu havzanın güney ve kuzeyindeki yamaçlara birer sıra halinde dizilmişlerdir. Bu biçimi ile uzun bir 'U' görünümünde olan havza oldukça dağlık ve sarpıtır (Şekil 3.1). Havzayı çevreleyen belli başlı tepeler; Yaylacık Tepe, Köybaşı Tepe (678 m), Kızıltepe (1486 m), Sarıkaya Tepe (1036 m), Bacaklıyayla (1137 m), Aktaş sırtları (1271 m), Kiriş Tepe (1398 m), Hamambaşı Sırtları ve Geymene Tepe (1438 m), İğnekiriş Tepe (987 m) ve Kırıksapağı Tepe'dir (919 m). Vadilerden akan suların en önemlisi olan Melen Çayı'nın yağış alanı yaklaşık 250 m²'dir. En yüksek akım Nisan'da 230 m³/sn, en düşük akım ise Ağustos ayında 2,3 m³/sn'dir [36], [47].

Şekil 3.2. Asar köyünden Melen Çayı'na bakış.

Melen, Yığılca'nın içinden geçerek Hasanlar Barajı'na dökülmektedir (Şekil 3.2). İlçe akarsu yönünden oldukça zengindir. Doğudan batıya doğru uzanan Melen Çayı kuzeyden ve güneyden zengin derelerle beslenmektedir. Önemli dereler Karadere, Aksu Deresi, İncirli Deresi, Hacı Deresi, Mahya Deresi, Karakaş Deresi, Naşlar Deresi ve İğneler Deresi'dir. İlçenin toprakları genel olarak dağlıktır. Dağları sık ormanlarla kaplıdır. Karadeniz iklimine uygun olarak sık ve yeşil ormanlar hâlinededir. İlçenin deniz seviyesinden yüksekliği 350 metredir. Engebeli ve eğimi fazla olan bir alanda kurulmuş olan ilçenin ziraat arazisi çok yetersiz ve genel olarak ormanlık arazi hâkim olsa da vadilerinde ekime elverişli bereketli toprakları da mevcuttur. İklim olarak Batı Karadeniz iklimini andıran ılıman bir iklim görülmektedir [36], [47].

3.2.5. Yığılca İlçesinin Turizmi

3.2.5.1. Sarıkaya Mağarası

Yığılca'nın 5 km kuzeybatısında bulunan Sarıkaya köyünün 1,5 km kuzeydoğusunda yer almaktadır. Paloesen-alt eosen yaşlı kireç taşları içinde yarı yatay eğimli olarak gelişmiş, düden konumlu, yarı aktif fosil bir mağaradır. Kültür ve Turizm Bakanlığı Ankara Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından I. derecede sit alanı olarak tescillenmiştir [36].

Şekil 3.3. Sarıkaya Mağarası.

Batı Karadeniz bölgesinin en büyük mağarası olan Sarıkaya Mağarası (Şekil 3.3), kireçtaşları ve kumtaşlarının kantağında kireçtaşlarının doğrultusu ve dağılımı yönünde eğimli olarak gelişmiştir. Melen Çayı tarafından derince yarılmış, plato karakterinde bir düzlüğün üzerinde ve düden konumunda bulunan mağara, yakın çevresinin yüzey sularını toplayarak Aksu Mağarası ile birlikte Melen Çayı'na toplanmaktadır [36].

3.2.5.2. Yoğunpelit Şelalesi

Yığılca'nın, Yoğunpelit köyünde bulunan şelale; Düzce merkeze 56 km ilçe merkezine 20 km mesafededir. Bölge doğal güzellikleri açısından zengin bir yapıya sahip olup; trekking, foto-safari, piknik gibi aktiviteler için oldukça uygundur [36].

3.2.5.3. Saklıkent Şelalesi

İlçe sınırları içinde bulunan Saklıkent Şelalesi, Yedigöller yolu güzergâhında, Düzce'ye 40 km ve Yığılca merkeze 5 km mesafededir. Düzce'nin yeni keşfedilen doğa güzelliklerinden olan Saklıkent Şelalesi; trekking ve foto-safari yapmak için oldukça uygundur. Bölgede piknik-mesire alanı ve alabalık tesisi bulunmaktadır [36].

3.2.5.4. Yılançatı Şelaleleri

Yılançatı deresi; üzerinde bulunan ve yaklaşık 10 metre yüksekliğine sahip en büyük şelalenin üst kısmından doğal olarak süzülüp göz damlası şeklinde akmaktadır. Yaklaşık 7 km uzunluğundaki arazinin içinde ayrıca yirmiye yakın doğal gölet de bulunmaktadır. Yığılca'nın Mengen köyü mülkü hudutlarındaki Yılançatı Deresi'nde, doğal olarak bulunan ağlayan şelaleler ziyaretçiler tarafından özellikle yaz ve sonbahar aylarında gezilmektedir [36].

3.2.6. Yığılca İlçesinin Ekonomisi

İlçe coğrafi özelliği itibariyle eğimli, çoğu kayalık ve ormanlık arazi yapısına sahip olduğu için, tarım arazisi dar ve verimsizdir. Toplam tarımsal alan 104.250 dekar civarındadır. İlçede ekili alan 14.950 hektardır. İlçe arazisinin 7.242 hektarı meyvelik, 196 hektarı sebzelik, 29.808 hektarı ormanlık, 2.682 hektarı çayır mera, 960 hektarı yerleşim alanı, 3 hektarı sanayi tesisi, 15.697 hektarı göl, bataklık, taşlıktır [36], [37]. Yığılca'da yıllık ortalama buğday üretimi 7.500 ton, arpa 600 ton, mısır 12.000 ton, çavdar 60 ton ve fındık 8.000 tondur. İlçede 8.500 adet sığır, 548 adet manda, 2.924 adet koyun, 1.226 adet keçi, 567 eşek, 70 katır ve 1.800 arı kovanı bulunmaktadır. Alabalık üretimi 3 üretme çiftliğinde yıllık 3 tondur. Broiler tavuk üretimi yıllık 5.363.750'dir. İlçe merkezinde bir adet devlet bankası bulunmaktadır [36], [47].

3.2.7. Yıǒılca Arısı ve Balı

3.2.7.1. Yıǒılca Arısı

Yıǒılca'da yaşıyan melez ırk bal arısının diǒer genotiplere göre bal depolamaya daha müsait olması, buradaki arıların ve arı yetiřtiriciliǒinin kıymetlenmesine ve arıcılık faaliyetlerinin de artmasını saǒlamıřtır. Arı yetiřtiriciliǒi, bal üretimi gibi faaliyetler Yıǒılca'da artan bir deǒere sahip önemli geçim kaynaklarıdır. İlçenin de temsili olan Yıǒılca arısının heykeli, belediye binası önünde bulunmaktadır [48].

3.2.7.2. Yıǒılca Balı

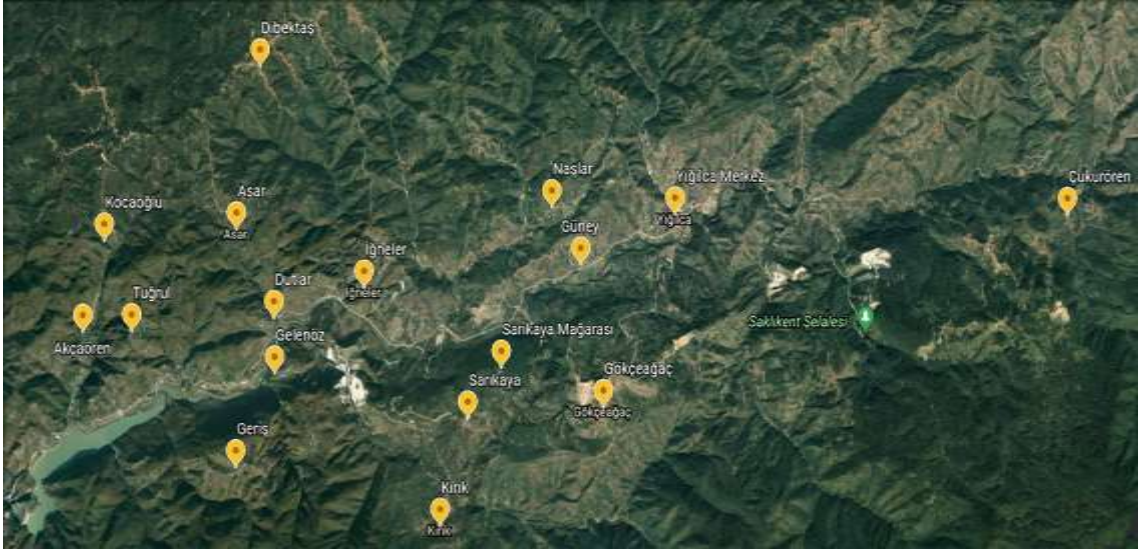
Yıǒılca balı, içerik olarak kaliteli bir baldır. Bu durum ilçenin bulunduǒu konum itibariyle çok çeşitli bir iklim ve bitki örtüsü etkisinde olmasına baǒlıdır. Yaylalarındaki bitki eřitliliǒinin yanı sıra yöreye özel ballı bitkilerin de olması iek balı, kestane balı ve ıhlamur balı gibi eřitliliǒin nn açmıştır [48].

Düzce Üniversitesi Arıcılık Araştırma Geliştirme ve Uygulama Merkezi (DAGEM), Yıǒılca'nın girişinde Hoşaflar köyü mevkiinde bulunmaktadır. Üniversiteye ait Arıcılık bölümünün de Yıǒılca'da olması bölgedeki arıcılık faaliyetlerine verilen önemi göstermektedir. Merkez, bölgedeki ve ülke'deki arıcılık faaliyetlerinin gelişmesi, genelde arı ve bal üretimi, özelinde arıcılık faaliyetlerinde yaşanan sıkıntılarını giderebilmek adına Yıǒılca'da yaşıyan arıcılarla da sürekli iletişim halindedir [48].

4. MATERYAL VE YÖNTEM

Yapılan tez çalışmasının ana materyalini oluşturan bitki örnekleri bölgede Mart 2019-Mart 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilen arazi ve ilçe merkezi çalışmalarında toplanmıştır.

Araştırmanın yapıldığı ilçede tez çalışması kapsamında ilçe merkezi ve ilçeye ait 15 köy araştırma amacıyla ziyaret edilmiştir. Bu köyler sırasıyla; Akçaören, Asar, Çukurören, Dibektaş, Dutlar, Gelenöz, Geriş, Güney, Gökçe ağaç, İğneler, Kırık, Kocaoğlu, Naşlar, Sarıkaya ve Tuğrul köyleridir (Şekil 4.1). Bölgeye toplam 15 arazi gezisi yapılmıştır. Araştırma sahasında toplam 158 doğal bitki örneği farklı vejetasyon dönemlerinde yöreden toplanmış ve bilgileri kayıt edilmiştir.

Şekil 4.1. Yığılca'da çalışma yapılan köyler [49].

Bulgular bölümünde bitkilerin yöresel isimlerine ve nasıl kullanıldıklarına dair bilgiler yer almaktadır. Bitkilerin kullanımlarına ait bilgiler bizzat yöre insanı ile konuşularak yazılı olarak kayıt edilmiştir. Bitkilerin kullanılışları, yöresel adları, toplandığı yer ve diğer bilgiler, arazi defteri ve etnobotanik bilgi kayıt formuna (Çizelge 4.1) kaydedilmiş, ayrıca bitkilerin fotoğrafları çekilmiş ve ekler kısmına familyaları da eklenerek alfabetik sırayla kaydedilmiştir. Arazideki çalışmalar sırasında, kullanımını anlatılan bitki örneklerinin anlatıldığı köyden toplanmasına dikkat edilmiştir. Ancak halkın çok iyi bildiği ve yaygın olarak kullandığı, morfolojik yapısına bakılıp kolayca

teşhis edilebilen bazı türler (*Castanea sativa* Mill, *Cornus mas* L., *Juglans regia* L., *Trachystemon orientalis* (L.) G. Don, *Rosa canina* L., *Urtica dioica* L. vb.) her arazide ayrı ayrı toplanmamıştır. Bilgi alınan kişilere çalışmalar sırasında toplanan örneklerden oluşturulan koleksiyon ve çekilen fotoğraflar gösterilerek teşhis yapılmıştır. Bu yöntem genellikle bitkinin bulunduğu yere ulaşmak zor olduğunda, bitkinin mevsimi olmadığında veya vakit kaybını önlemek amacıyla kullanılmıştır.

Çizelge 4.1. Etnobotanik Bilgi Kayıt Formu.

Etnobotanik Bilgi Kayıt Formu

Tarih:

Araştırma yöresi (İlçe/Köy):

Görüşülen kişi:

Yaşı:

Adresi/Telefon numarası:

1. Bitkinin yöresel adı:

2. Bitkinin kullanılan kısmı:

3. Bitkinin kullanılışı:

3. Bitkinin kullanım sıklığı:

4. Bitkiyi kullanan kişilerin yaşları:

5. Bitkinin kullanılış şekli (toz, lapa, çay, vs.)

6. Bitkinin kullanılış süreleri (günde kaç kez ve miktarı)

7. Varsa bitkinin yan etkisi:

Çalışmanın yapıldığı köylerde bitkilerin kullanımı ile ilgili bilgiler; genellikle yaşlı bireyler, köy kadınları ve konuya ilgi duyan bazı gençlerden elde edilmiştir. Yörede birçok köyün çok fazla göç vermesi, bazı köylerin ise neredeyse terk edilmiş olması yöredeki etnobotanik bilgilerin hızla kaybına sebep olmaktadır. Çalışmamızda her yaştan kişi ile görüşülerek bitkilerle ilgili anlatılan tüm bilgiler kayıt edilmiştir.

Yöreden toplanan bitki örnekleri preslenmiş, kurutulmuş, derin dondurucuda -20 °C'de 5 gün bekletilmiş ve tayin edilmiştir. Tayin işlemleri sırasında temel olarak "Flora of Turkey and the East Aegean Islands" [50], [51] adlı eserler ve Neval Güneş Özkan'ın "Hasanlar Baraj Gölü (Düzce) ve Çevresinin Florası" [52] adlı yüksek lisans tezi kullanılmıştır. Bitkiler Düzce Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Botanik Araştırma Laboratuvarı'nda saklanmaktadır.

Bulgular bölümünde kullanımı olan her bitki ile ilgili bilgiler aşağıdaki düzen içinde sunulmuştur.

Lokalite Bilgisi:

Yöresel İsmi:

Kullanılan Kısmı:

Kullanım Amacı ve Şekli:

Bitkilerin detaylı morfolojik tanımları verilmemiş, yetiştiği yükseklik toplandığı bölgenin yüksekliği baz alınarak kaydedilmiştir.

Bitkilerin yörede hangi amaçlarla kullanıldığının daha kolay anlaşılması için; bitki kullanımları “gıda, tıbbi, bal bitkisi, yem, baharat, tütsü, yakacak ve diğer” alt başlıkları altında anlatılmış, alt başlıklar da italik olarak verilmiştir.

“Bal bitkisi” olarak sınıflandırılan bitkiler yöredeki arıcıların arazi alanında gösterdiği bitkiler baz alınıp, sonrasında literatürde teyit edilerek kaydedilmiştir. Bu teyit işlemi sırasında Neval Güneş Özkan, Necmi Aksoy ve Ahmet Salih Değirmenci'nin “Hasanlar Barajı (Düzce-Yığılca) ve Çevresinin Ballı Bitkileri” [53] adlı çalışmaları kullanılmıştır. Literatüre göre daha fazla nektarlı bitki bulunurken, yöre halkının kullanımı sınırlı sayıdadır.

Bitkilerin kullanılan yöresel adları ise parantez içinde alfabetik sıra gözetilerek verilmiştir. Yörede bitkilere ait en yaygın kullanımı olan isimler ise tartışma kısmında bulunan çizelgelerde ve açıklamalarda parantez içinde verilerek kaydedilmiştir.

5. BULGULAR

Bu çalışma ile Düzce ili Yığılca ilçesinde yetişen bitkilerden 35 familyaya ait toplam 100 bitki taksonu teşhis edilmiştir. Bunlardan 79 tanesi yabani, 21 tanesi kültür bitkisidir.

Çalışmamızda Yığılca ilçesi ve köylerinde yaşayan halkın kullandığı bitkiler tespit edilerek bitkilerin lokalite bilgisi, familyası, bilimsel ve yöresel isimleri, kullanılan kısımları, hangi amaçla kullanıldıkları familya ismine göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Bitkilere ait yöresel isimler de kendi aralarında alfabetik sıralı olarak yazılmıştır. Kültürü yapılarak yetiştirilen bitkiler "(*)" ile ifade edilmiştir.

5.1. ADOXACEAE

5.1.1. *Sambucus ebulus* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Gökçe ağaç köyü, 780 m, BO001

Yöresel İsmi: Acıkokan, Mürver, Şahmelik, Şahmerit

Kullanılan Kısım: Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Tıbbi: Yapraklar ısıtılarak yara tedavisinde ve ağrı gidermede; yaprakların dekoksasyonu ise ağrı durumunda haricen kullanılır.

5.1.2. *Sambucus nigra* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Kırık köyü, 429 m, BO002

Yöresel İsmi: Mürver, Şahmelik, Şahmerit

Kullanılan Kısım: Yaprak, Meyve

Kullanım Amacı ve Şekli:

Tıbbi: Ağrı ve acı durumlarında yaprakları haricen kullanılırken; olgunlaşmış meyveleri dâhilen ağrı kesici olarak tüketilir.

5.2. AMARANTHACEAE

5.2.1. *Beta vulgaris* L. (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, İğneler köyü, 350 m, BO003

Yöresel İsmi: Çükündür, Pancar, Pazı

Kullanılan Kısım: Kök, Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Bitkinin kök kısmından turşu hazırlanır. Yaprakları soğan ile tereyağında kavrulup tercihe göre yoğurt ilave edilerek tüketilir. Ayrıca yaprakları sulu yemek şeklinde ya da etli içle sarma/dolma da yapılır.

Diğer: Ekmek pişirilirken altına örtü olarak çiğ halde yapraklar konarak ekmeğin altına yanması önlenir.

5.2.2. *Chenopodium album* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Asar köyü, 540 m, BO004

Yöresel İsmi: Beyaz sirken, Yabani sirken

Kullanılan Kısım: Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Taze yaprakları pirinç ile yemek yapılır, tercihen yoğurtla da tüketilir.

5.3. APIACEAE

5.3.1. *Anethum graveolens* L. (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Naşlar köyü, 445 m, BO005

Yöresel İsmi: Dereotu

Kullanılan Kısım: Yaprak, Gövde

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Yapraklar ve gövde kısımları çiğ olarak salatalara eklenir, limon sıkılarak kahvaltıda tüketilir. Poğaç, bök gibi hamur işlerinde peynirle birlikte iç harç olarak kullanılır.

5.3.2. *Chaerophyllum byzantinum* Boiss.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yıǵılca, Asar köyü, 540 m, BO006

Yöresel İsmi: Balaban, Baldıran

Kullanılan Kısmı: Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Taze yaprakları kıyılıp soğan, pirinç ya da bulgurla yemeği yapılır; tercihe bağlı olarak yoğurt ile yenir.

5.3.3. *Daucus carota* L. (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yıǵılca, Akçaören köyü, BO007

Yöresel İsmi: Havuç

Kullanılan Kısmı: Kök

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Kökü çiğ olarak salatalarda ya da farklı sebzelerle pişirilerek yemek şeklinde tüketilir.

5.3.4. *Oenanthe pimpinelloides* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yıǵılca, Asar köyü, 540 m, BO008

Yöresel İsmi: Kazayağı, Kazayık

Kullanılan Kısmı: Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Bitkinin yaprakları küçük küçük doğranıp soğan ve yağ ile kavurması; soğan ve pirinçle sulu yemeği yapılır. Ayrıca *Malva sylvestris* ile birlikte yapılan bir yemeği de bulunmaktadır. Çiğ haliyle de salata olarak tüketilir.

5.4. ASPARAGACEAE

5.4.1. *Ornithogalum comosum* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yıǵılca, Naşlar köyü, 445 m, BO009

Yöresel İsmi: Çiğdem, Sakarca, Yabani sarımsak

Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısımları, Soğanı

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Soğan kısmı ya da bitkinin toprak üstü kısımlarının tamamı katılarak yağla kavurması yapılır. Tercihe bağlı üzerine yoğurt ilave edilerek tüketilir.

Tıbbi: Sadece soğanı kullanılarak yapılan yağda kavurması dâhilen tüketildiğinde kabızlık giderici olarak etki gösterir.

5.5. ASTERACEAE

5.5.1. *Cichorium intybus* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Akçaören köyü, 398 m, BO010

Yöresel İsmi: Hindiba

Kullanılan Kısım: Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Yaprakları çiğ şekilde salata olarak tüketilir, kurutulmuş yaprakların infüzyonu çay şeklinde dahilen tüketilir.

5.5.2. *Cota tinctoria* (L.) J.Gay.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Gökçe ağaç köyü, 780 m, BO011

Yöresel İsmi: Papatya

Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Tıbbi: Kurutulmuş kapitulularının infüzyonunun çay şeklinde dâhilen tüketimi bağırsaktaki sancıları gidermede kullanıldığı gibi sakinleştirici etkisi de bulunmaktadır.

Diğer: Toprak üstü kısımları kurutulmuş süs ve dekoratif amaçlı kullanıldığı gibi, bitkinin kendisi de peyzaj uygulamalarında hoş görüntüsünden ötürü tercih edilmektedir.

5.5.3. *Matricaria chamomilla* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Asar köyü, 540 m, BO012

Yöresel İsmi: Hakiki papatya

Kullanılan Kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Tıbbi: Kurutulmuş kapitulumların infüzyonunun çay şeklinde dâhilen tüketiminde sakinleştirici etki görülür. Bu çayın gribal enfeksiyon durumunda ve bağırsaktaki gaz sancılarını rahatlatmak amaçlı da tüketildiği belirtilmiştir.

Bal bitkisi: Kapitulumlarındaki nektar ve polenler, arılar için besin kaynağıdır.

Diğer: Toprak üstü kısımları kurutularak süs ve dekoratif amaçlı kullanılır.

5.5.4. *Petasites hybridus* (L.) "G.Gaertn., B.Mey. & Scherb."

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Güney köyü, 320 m, BO013

Yöresel İsmi: Gobalak, Kabalak

Kullanılan Kısmı: Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Diğer: Büyük yaprakları şemşiye şeklinde kullanılır. Ayrıca balıkçılıkta bitkinin büyük yapraklarından balığı temiz şekilde taşıma ve balıkların yaprakla sarılıp buzdolabında daha uzun süreli muhafaza edilmesi amacıyla faydalanılmaktadır.

5.5.5. *Taraxacum erythrospermum* Andrz. ex Besser

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, İğneler köyü, 350 m, BO014

Yöresel İsmi: Karahindiba

Kullanılan Kısmı: Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Yaprakları çiğ halde salata olarak tüketildiği gibi kurutulmuş yapraklarının infüzyonu da çay olarak dahilen tüketilmektedir.

5.5.6. *Tussilago farfara* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Gerişler köyü, 598 m, BO015

Yöresel İsmi: Öksürük otu

Kullanılan Kısmı: Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Tıbbi: Kurutulmuş yaprakların infüzyonu öksürük ve gribal enfeksiyon durumlarında çay olarak dahilen kullanılır.

5.6. BETULACEAE

5.6.1. *Carpinus betulus* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Kırık köyü, 429 m, BO016

Yöresel İsmi: Gürgen

Kullanılan Kısım: Tüm kısımlar

Kullanım Amacı ve Şekli:

Bal bitkisi: Çiçekleri arılar için besin kaynağıdır.

Yakacak: Kök, gövde ve budanan dallar kurutulup yakacak olarak kullanılır.

Diğer: Kerestesi mobilya, kaplama; gövde ve dallar ise ev aleti yapımında kullanılır.

5.6.2. *Corylus avellana* L. (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Asar köyü, 540 m, BO017

Yöresel İsmi: Fındık

Kullanılan Kısım: Tüm kısımlar

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Tohumu çiğ halde ya da fırında kavrulmuş yemiş şeklinde tüketilir. Birçok hamur işlerinde iç harç olarak ya da süsleme amaçlı kullanılmaktadır.

Yakacak: Budanan toprak üstü kısımları, sert iç kabuklar gibi bitkinin birçok kısmı ısınma amaçlı kullanılır.

5.7. BORAGINACEAE

5.7.1. *Trachystemon orientalis* (L.) D.Don

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Sarıkaya köyü, 665 m, BO018

Yöresel İsmi: Galdirik, Kaldirik, Zılbık, Zılbit

Kullanılan Kısım1: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Gövdesinden ve taze saplarından turşu yapılır. Taze sürgünleri soğanla kavrulur ve yenir; tercihen yumurtalı da yapılır. Toprak üstü kısımları mısır ununa bulanıp kızartılarak tüketilir.

5.8. BRASSICACEAE

5.8.1. *Brassica rapa* L. (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, İğneler köyü, 350 m, BO019

Yöresel İsmi: Pazı, Şeker pancarı

Kullanılan Kısım1: Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Yaprakları pirinçli içle sarma/dolma yapılır. Ayrıca yapraklar pirinç ya da bulgurla pişirilerek sulu yemek şeklinde de tüketilir.

5.8.2. *Brassica oleracea* L. var. *acephala* DC. (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Asar köyü, 540 m, BO020

Yöresel İsmi: Kara lahana, Mancar

Kullanılan Kısım1: Yaprak, Filiz

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Filizleri haşlanarak ya da çiğ halde salata yapılır. Yaprakları pirinç veya bulgurla Karadeniz'e özgü lugu yemeği; pirinç, mısır yarması ve tercihe bağlı etle yapılan içle dolması yapılmaktadır.

Tıbbi: İltihaplı yaralarda yaradaki iltihabın toplanması ve kurumması için yaprak ısıtılıp yara üzerine örtülerek haricen kullanılır. Kemik ve göğüste görülen ağrılarda da yaprak ısıtılarak bölgeye sarılır. Annelerde emzirme sonrası göğüste oluşan yaralarda yapraklar acıyı dindirme amaçlı haricen kullanılmaktadır.

Diğer: Yaprakları ekmek pişirilirken altına örtü amaçlı serilerek, ekmeğin altının yanması önlenir.

5.8.3. *Brassica oleracea* L. var. *capitata* L. (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Kocaoğlu köyü, 574 m, BO021

Yöresel İsmi: Beyaz Lahana, Dürme

Kullanılan Kısmı: Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Taze yapraklar pirinçli etli içle dolma ya da kıyma katılıp sulu yemek şeklinde tüketilmektedir. Yapraklarından ayrıca turşu da hazırlanmaktadır.

5.8.4. *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Gökçe ağaç köyü, 780 m, BO022

Yöresel İsmi: Çoban çantası, Kedi tırnağı

Kullanılan Kısmı: Yaprak, Çiçek, Taze sürgün

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Çiçeklenmeden önce toplanan yapraklar salata ya da yağda soğanla kavrulup yemek şeklinde; çiçeklenmeden sonraki durumda ise bitkinin çiçekleri tercihen çiğ ya da pişmiş tüketilir.

Tıbbi: Yapraklarından yapılan yemeği bağırsak rahatsızlıklarında dahilen kullanılırken; kurutulmuş çiçekli taze sürgünlerinin infüzyonu da sağlık için dahilen çay olarak tüketilmektedir.

5.8.5. *Raphanus raphanistrum* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Akçaören köyü, 378 m, BO023

Yöresel İsmi: Karamancar, Turp Otu, Yabani Turp

Kullanılan Kısmı: Toprak üstü

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Toprak üstü kısımları haşlanıp üzerine yoğurt dökülerek salata şeklinde ya da yapraklar küçük küçük doğranıp yumurta ile kavurularak tüketilir.

5.9. BUXACEAE

5.9.1. *Buxus sempervirens* L

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Sarıkaya köyü, 665 m, BO024

Yöresel İsmi: Şimşir

Kullanılan Kısım: Gövde, Dal, Kök, Çiçek

Kullanım Amacı ve Şekli:

Diğer: Gövde, dal ve kök kısmından oyularak kaşık, spatula gibi mutfak gereçleri yapılmaktadır. Yörede bu kullanım çok yaygındır.

Bal bitkisi: Çiçekleri arılar için besin kaynağıdır.

5.10. CISTACEAE

5.10.1. *Cistus creticus* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Sarıkaya köyü, 665 m, BO025

Yöresel İsmi: Karağan, Pembe çiçekli laden

Kullanılan Kısım: Çiçek

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Kurutulmuş çiçeklerin infüzyonu çay olarak dâhilen tüketilir.

5.10.2. *Helianthemum nummularium* (L.) Mill.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Dutlar köyü, 310 m, BO026

Yöresel İsmi: Laden

Kullanılan Kısım: Çiçekli dal

Kullanım Amacı ve Şekli:

Diğer: Kurutulmuş çiçekli dalları süs olarak dekoratif amaçlı kullanılır.

5.11. CORNACEAE

5.11.1. *Cornus mas* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Gökçeagaç köyü, 780 m, BO027

Yöresel İsmi: Kızılcık

Kullanılan Kısmı: Meyve, Çiçek, Dal

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Olgunlaşmış meyveleri yenir. Meyveleri pişirilerek reçel, marmelat ve tarhana yapılır.

Tıbbi: Tarhanasından yapılan çorba soğuk algınlığı, gribal enfeksiyon, baş ağrısı gibi durumlarda şifa niyetine dahilen tüketilir. Taze dalları ısıtılarak ağrıyan dişe haricen kullanılır.

Bal bitkisi: Çiçeklerindeki nektar ve polenler, arılar için besin kaynağıdır.

5.12. EBENACEAE

5.12.1. *Diospyros kaki* L. f. (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, İğneler köyü, 350 m, BO028

Yöresel İsmi: Trabzon hurması

Kullanılan Kısmı: Meyve

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyveleri taze ya da kurutularak yemiş olarak tüketilir.

5.13. ERICECEAE

5.13.1. *Arbutus unedo* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Akçaören köyü, 378 m, BO029

Yöresel İsmi: Dağ çileği, Koca yemiş

Kullanılan Kısmı: Meyve

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyvesi taze olarak tüketilir.

5.13.2. *Rhododendron ponticum* L. subsp. *ponticum*

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Kocaoğlu köyü, 574 m, BO030

Yöresel İsmi: Komar, Mor çiçekli ormangülü

Kullanılan Kısım: Çiçek, Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Tıbbi: Çiçeklerindeki nektardan üretilen “delibal” şifa için çok az dahilen tüketilmektedir.

Bal bitkisi: Bu bitkinin çiçeklerindeki nektardan “delibal, agu ya da avu balı” denilen yöreye özgü bir bal elde edilir.

Diğer: Ekmek pişirilirken altına örtü olarak çiğ halde yapraklar konarak ekmeğin altının yanması önlenir.

5.14. FABACEAE

5.14.1. *Pisum sativum* L. subsp. *sativum* var. *arvense* (L.) Poiret. (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Kocaoğlu köyü, 574 m, BO031

Yöresel İsmi: Bezelye

Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Tohumları haşlanıp salata olarak; meyvesi ise farklı sebzelerle pişirilerek ya da haşlanıp mısır unuyla kızartılarak tüketilir.

Yem: Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır.

5.14.2. *Psoralea bituminosa* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Gelenöz köyü, 290 m, BO032

Yöresel İsmi: Yonca

Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Yem: Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır.

5.14.3. *Robinia pseudoacacia* L. (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Geriş köyü, 598 m, BO033

Yöresel İsmi: Yalancı akasya

Kullanılan Kısmı: Çiçek

Kullanım Amacı ve Şekli:

Bal bitkisi: Çiçeklerindeki nektar ve polenler, arılar için besin kaynağıdır.

Diğer: Güzel kokusu ve görüntüsünden dolayı peyzaj uygulamalarında tercih edilir.

5.14.4. *Securigera varia* (L.) Lassen

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Asar köyü, 540 m, BO034

Yöresel İsmi: Burçak, Körigen

Kullanılan Kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Yem: Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır.

5.14.5. *Trifolium angustifolium* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Dutlar köyü, 310 m, BO035

Yöresel İsmi: Dar yapraklı üçgül

Kullanılan Kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Yem: Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır.

5.14.6. *Trifolium campestre* Schreb.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Gelenöz köyü, 290 m, BO036

Yöresel İsmi: Sarı çiçekli üçgül, Yonca

Kullanılan Kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Yem: Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır.

5.14.7. *Trifolium repens* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Asar köyü, 540 m, BO037

Yöresel İsmi: Ak üçgül, Beyaz yonca

Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Yem: Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır.

5.14.8. *Trifolium resupinatum* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Akçaören köyü, 378 m, BO038

Yöresel İsmi: Üçgül, Yonca

Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Yem: Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır.

5.14.9. *Vicia cracca* L. subsp. *cracca*

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Tuğrul köyü, 500 m, BO039

Yöresel İsmi: Kuş fiği

Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Yem: Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır.

5.14.10. *Vicia hirsuta* (L.) S. F.Gray

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Akçaören köyü, 378 m, BO040

Yöresel İsmi: Burçak

Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Yem: Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır.

5.15. FAGACEAE

5.15.1. *Castanea sativa* Mill.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Asar köyü, 540 m, BO041

Yöresel İsmi: Kestane

Kullanılan Kısmı: Tüm kısımlar

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Tohumları suda haşlanarak ya da fırında kavularak yemiş olarak tüketilir.

Bal bitkisi: Çiçeklerindeki nektar, polenler ve tatlı özsu sayesinde "kestane balı" elde edilir.

Yakacak: Meyve kabukları, budanmış dallar gibi bütün kısımları ısınma amaçlı kullanılmaktadır.

5.16. GENTIANACEAE

5.16.1. *Centaurium erythraea* Rafn. subsp. *erythraea*

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Kocaoğlu köyü, 574 m, BO042

Yöresel İsmi: Kırmızı kantaron

Kullanılan Kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Kurutulmuş toprak üstü kısımlarının infüzyonu çay olarak dahilen tüketilir.

5.17. HYPERICACEAE

5.17.1. *Hypericum calycinum* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Sarıkaya köyü, 665 m, BO043

Yöresel İsmi: Büyük kantaron

Kullanılan Kısmı: Çiçek

Kullanım Amacı ve Şekli:

Bal bitkisi: Çiçeklerindeki polenler arılar için besin kaynağıdır.

5.17.2. *Hypericum perforatum* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Akçaören köyü, 378 m, BO044

Yöresel İsmi: Sarı kantaron

Kullanılan Kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Tıbbi: Zeytinyağı ile toprak üstü kısımlarının maserasyonundan elde edilen yağ; yanık ve yaralarda haricen kullanılır. Kurutulmuş çiçeklerinin infüzyonu çay olarak dahilen tüketilir, sakinleştirici etkisi vardır.

Diğer: Kurutulan toprak üstü kısımları dekoratif amaçlı kullanılır.

5.18. JUGLANDACEAE

5.18.1. *Juglans regia* L. (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Asar köyü, 540 m, BO045

Yöresel İsmi: Ceviz

Kullanılan Kısmı: Tüm kısımlar

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Tohumları yemiş olarak tüketildiği gibi hamur işlerinde iç harca katılarak ya da süsleme amaçlı kullanılır.

Bal bitkisi: Çiçeklerindeki polenler ve tatlı özsu, arılar için besin kaynağıdır.

Yakacak: Meyve kabukları, budanmış ağacının dalları gibi ağaca ait tüm kısımlar yakacak olarak kullanılır.

Diğer: Ekmek pişirilirken altına örtü olarak çiğ halde yapraklar konarak ekmeğin altının yanması önlenir. Kerestesi ise mobilya imalatında, kaplamada kullanılmaktadır.

5.19. LAMIACEAE

5.19.1. *Clinopodium vulgare* L. subsp. *vulgare*

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Güney köyü, 320 m, BO046

Yöresel İsmi: Yabani fesleğen

Kullanılan Kısım: Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Taze yaprakları salatalarda ve yemeklerde kullanılır. Yapraklarının infüzyonu ise çay olarak dahilen tüketilir.

Baharat: Kurutulmuş yaprakları öğütülerek baharat şeklinde kullanılır.

5.19.2. *Lamium purpureum* L. subsp. *purpureum*

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Tuğrul köyü, 500 m, BO047

Yöresel İsmi: Ballıbaba

Kullanılan Kısım: Çiçek

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Çiçekleri salatalara katılır, nektarı çocuklar tarafından da tüketilir.

Bal bitkisi: Çiçeklerindeki nektar ve polenler, arılar için besin kaynağıdır.

5.19.3. *Melissa officinalis* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Asar köyü, 540 m, BO048

Yöresel İsmi: Oğul otu

Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Tıbbi: Kurutulmuş toprak üstü kısımlarının infüzyonu nezle, soğuk algınlığı gibi durumlarda dahilen çay şeklinde tüketilir; sakinleştirici etkisi de bulunmaktadır.

5.19.4. *Mentha longifolia* (L.) L. subsp. *typhoides* (Briq.) Harley

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Kocaoğlu köyü, 574 m, BO049

Yöresel İsmi: Nane, Yabani nane

Kullanılan Kısım: Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Taze yaprakları salatalara ve yoğurtlu çorbalara ilave edilir.

Tıbbi: Taze ya da kurutulmuş yaprakların infüzyonu mide rahatsızlıklarında çay olarak

dahilen tüketilir.

Baharat: Kurutulmuş yapraklar öğütülerek baharat şeklinde kullanılır.

5.19.5. *Mentha spicata* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, İğneler köyü, 350 m, BO050

Yöresel İsmi: Kıvırcık nane, Nane

Kullanılan Kısım: Yaprak, Taze sürgün

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Taze sürgünleri salatalara katılır.

Tıbbi: Yapraklarının limon ile dekoksasyonu mide rahatsızlıklarında; tek başına infüzyonu ise soğuk algınlığı, gaz sancısı durumlarında dahilen tüketilir.

Baharat: Kurutulmuş yapraklar öğütülerek baharat şeklinde kullanılır.

5.19.6. *Origanum vulgare* L. subsp. *viride* (Boiss.) Hayek

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, İğneler köyü, 350 m, BO051

Yöresel İsmi: Kekik

Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Tıbbi: Kurutulmuş toprak üstü kısımlarının infüzyonu çay şeklinde gaz sancılarında ve şifa için dahilen tüketilir.

Baharat: Toprak üstü kısımları kurutulup öğütülerek baharat olarak özellikle et yemeklerinde kullanılır.

5.19.7. *Salvia verbenaca* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Akçaören köyü, 378 m, BO052

Yöresel İsmi: Yabani adaçayı

Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Kurutulmuş toprak üstü kısımlarının infüzyonu çay şeklinde dâhilen tüketilir.

Tütsü: Kuru yapraklı dalları şifa niyetine tütsü olarak yakılır.

5.19.8. *Salvia verticillata* L. subsp. *verticillata*

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Sarıkaya köyü, 665 m, BO053

Yöresel İsmi: Adaçayı

Kullanılan Kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Tıbbi: Kurutulmuş toprak üstü kısımlarının infüzyonu soğuk algınlığı, gribal enfeksiyon, öksürük durumlarında çay şeklinde dahilen tüketilir.

5.19.9. *Thymus longicaulis* C.Presl

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Dibektaş köyü, 590 m, BO054

Yöresel İsmi: Taş kekiği

Kullanılan Kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Tıbbi: Kurutulmuş toprak üstü kısımlarının infüzyonu soğuk algınlığı, karın ağrısı, ses kısıklığı gibi durumlarda ve şifa için dahilen çay olarak içilir.

Bal bitkisi: Çiçeklerindeki nektarı arılar için besin kaynağıdır.

Baharat: Kurutulmuş yaprakları öğütülüp baharat şeklinde yemeklere katılır.

5.20. MALVACEAE

5.20.1. *Malva neglecta* Wallr.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Dibektaş köyü, 590 m, BO055

Yöresel İsmi: Ebegömece, Küçük ebegömece

Kullanılan Kısmı: Yaprak, Taze sürgün

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Taze yaprakları ve sürgünleri çiğ halde salata olarak yenildiği gibi pişirilerek de tüketilmektedir. Kurutulmuş yapraklarının infüzyonu çay olarak dahilen kullanılır.

Tıbbi: Yaprakları iltihaplı yaralarda sargı olarak haricen kullanılır, yaranın hafiflemesini

ve sancısının azalmasını sağlar.

5.20.2. *Malva nicaeensis* All.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Asar köyü, 540 m, BO056

Yöresel İsmi: Ebegömeç, Ebegümeçi, Ebekömeçi

Kullanılan Kısmı: Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Tıbbi: Taze yaprakları ateş üzerinde biraz ısıtılıp acı ve ağrı olan bölgeler bunlarla kapatılarak haricen kullanılır; acı geçene kadar yeni yapraklarla bu durum tekrarlanır.

5.20.3. *Malva sylvestris* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Sarıkaya köyü, 665 m, BO057

Yöresel İsmi: Büyük ebegümeçi, Ebegömeç, Ebegümeçi, Ebelik

Kullanılan Kısmı: Yaprak, Çiçek

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Taze yaprakları salataya katılarak çiğ şekilde tüketilebildiği gibi; yapraklar haşlanıp yoğurt karıştırılarak da tüketilmektedir. Yapraklar pirinçli içle sarma/dolma yapılır. Soğanla yapılan bir yemeği olduğu gibi, *Oenanthe pimpinelloides* ile yapılan bir yemeği de bulunmaktadır.

Tıbbi: Kurutulmuş yaprakları ve çiçeklerinin infüzyonu çay şeklinde şifa için tüketilmekle beraber boğaz ve bademcik rahatsızlıklarında, öksürük ve balgam gidermede, göğüs rahatsızlıklarında dahilen kullanılmaktadır. Taze yaprakları iltihap kurutucu olarak da yaralarda haricen kullanılır.

5.20.4. *Tilia platyphyllos* Scop.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Sarıkaya köyü, 665 m, BO058

Yöresel İsmi: Büyük yapraklı ıhlamur, Ihlamur, Yaz ıhlamuru

Kullanılan Kısmı: Yaprak, Brakteli çiçek

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Yaprakları pirinçli içle sarma/dolma yapılır.

Tıbbi: Brakteli çiçeklerinin öksürük, soğuk algınlığı, grip ve boğaz ağrısı durumlarında infüzyonu, balgam söktürücü olarak da dekoksasyonu dahilen çay şeklinde tüketilmektedir.

5.20.5. *Tilia tomentosa* Moench

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Gökçe ağaç köyü, 780 m, BO059

Yöresel İsmi: Ihlamur

Kullanılan Kısmı: Yaprak, Brakteli çiçek

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Yapraklarından pirinçli içle sarma/dolma yapılır.

Tıbbi: Brakteli çiçeklerinin taze ya da kurutulmuş halininin infüzyonu ve dekoksasyonu boğaz ağrıları, göğüs yumuşatma, öksürük, gribal enfeksiyon, soğuk algınlığı ve nezle gibi durumlarda dahilen tüketilmektedir.

Bal bitkisi: Çiçeklerindeki nektar, polenler ve tatlı özsu arılar için besin kaynağıdır.

Diğer: Şehir peyzaj düzenlemelerinde kokusu ve görüntüsünden ötürü çokça tercih edilmektedir.

5.21. MORACEAE

5.21.1. *Ficus carica* L. (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Çukurören köyü, 550 m, BO060

Yöresel İsmi: İncir

Kullanılan Kısmı: Meyve, Lateks

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyveleri taze iken yenir; pişirilerek reçel ve pekmez yapılır. Kurutulmuş meyveleri yemiş olarak da tüketilir.

Tıbbi: Yaprakları koparıldığında çıkan süt (lateks) siğil ve nasır tedavisinde haricen kullanılır.

5.21.2. *Morus alba* L. (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, İğneler köyü, 350 m, BO061

Yöresel İsmi: Beyaz dut, Dut

Kullanılan Kısmı: Meyve

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyveleri taze iken yendiği gibi kurutulmuş hali de yemiş olarak tüketilir; pişirilerek reçel ve pekmez yapılır.

Tıbbi: Meyvesi pişirilerek elde edilen pekmezi kansızlık için ek gıda olarak dahilen tüketilir.

5.21.3. *Morus nigra* L. (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Çukurören köyü, 550 m, BO062

Yöresel İsmi: Karadut

Kullanılan Kısmı: Meyve

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyveleri taze iken yenir; pişirilerek reçel, pekmez ve şerbet yapılır.

Tıbbi: Meyveleri pişirilerek yapılan pekmezi ve şerbeti kansızlık için ek gıda olarak dahilen tüketilir.

5.22. PAPAVERACEAE

5.22.1. *Chelidonium majus* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Asar köyü, 540 m, BO063

Yöresel İsmi: Kırlangıç otu, Temre otu

Kullanılan Kısmı: Tüm kısımlar

Kullanım Amacı ve Şekli:

Tıbbi: Kökü mantar enfeksiyonu ve yara tedavisinde, tohumları ise göz rahatsızlıklarında, toprak üstü kısımlarında elde edilen lateks(süt) ise siğil tedavisinde haricen kullanılmaktadır.

5.22.2. *Papaver rhoeas* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Sarıkaya köyü, 665 m, BO064

Yöresel İsmi: Gelincik

Kullanılan Kısmı: Çiçek

Kullanım Amacı ve Şekli:

Tıbbi: Kurutulmuş çiçeklerinin infüzyonu çay şeklinde öksürük giderici ve balgam söktürücü olarak dahilen tüketilir.

5.23. PINACEAE

5.23.1. *Abies nordmanniana* (Steven) Spach subsp. *equi-trojani* (Asch. & Sint. ex Boiss.) Coode & Cullen

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Gökçe ağaç köyü, 780 m, BO065

Yöresel İsmi: Gök nar, Köknar, Küner

Kullanılan Kısmı: Reçine

Kullanım Amacı ve Şekli:

Tıbbi: Reçinesi sakız gibi yapıp mide rahatsızlıklarında, yaraların daha hızlı iyileşmesinde dahilen kullanılırken; diken batması gibi iltihap biriktiren yaralarda ve genel olarak da yara tedavisinde reçinesi ısıtılıp haricen kullanılmaktadır.

Diğer: Peyzaj düzenlemesinde kullanılan bir ağaç türüdür.

5.24. PLANTAGINACEAE

5.24.1. *Plantago lanceolata* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Gelenöz köyü, 290 m, BO066

Yöresel İsmi: Damar otu, Yara otu

Kullanılan Kısmı: Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Tıbbi: Kurutulan yapraklarının infüzyonu karın ağrısı, bağırsak rahatsızlıkları gibi durumlarda tedavi amaçlı çay şeklinde dahilen kullanılır. Haricen kullanımda ise apse,

çıban gibi iltihaplı yaralarda taze yapraklar ısıtılıp yaranın üzerine sarılarak bu sayede iltihabın hem toplanması de kuruması sağlanır, bu işlem taze yapraklarla yara iyileşene dek tekrarlanır.

5.24.2. *Plantago major* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Gerişler köyü, 598 m, BO067

Yöresel İsmi: Çıban otu, Damar otu, Sınırlı ot, Yara Otu

Kullanılan Kısmı: Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Tıbbi: Karın ağrısı, mide rahatsızlıkları, ülser ve hemoroid gibi durumlarda kurutulmuş yapraklarının infüzyonu çay şeklinde dahilen tüketilir. Taze yaprakları haricen kullanımda tırnak batması, irin, apse, çıban gibi iltihaplı yaralarda ateş üstünde ısıtılarak yaranın üstüne sarılıp irinin toplanması ve kuruması sağlanır, bu işlem yaranın durumuna göre tekrarlanır. Yapraklar ayrıca alerji durumunda da haricen kullanılmaktadır.

5.25. PLATANACEAE

5.25.1. *Platanus orientalis* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Akçaören köyü, 378 m, BO068

Yöresel İsmi: Doğu çınarı, Kavlağan, Kavlan

Kullanılan Kısmı: Tüm kısımlar

Kullanım Amacı ve Şekli:

Tıbbi: Bitkinin kurutulmuş yapraklarının infüzyonu kireçlenme, romatizma rahatsızlıklarında ve iltihap kurutma amaçlı çay şeklinde dahilen tüketilir.

Bal bitkisi: Çiçeklerindeki polenler ve tatlı özsu, arılar için besin kaynağıdır.

Yakacak: Kerestesi, budanan kısımları ısınma amaçlı yakılır.

Diğer: Kerestesi mobilya imalatında kullanılır.

5.26. POACEAE

5.26.1. *Zea mays* L. (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yiğilca, Güney köyü, 320 m, BO069

Yöresel İsmi: Mısır

Kullanılan Kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Yaygın olarak kullanılan bir bitkidir, bu sebeple birçok kullanım şekli bulunmaktadır. Tohumlarının kurutulup öğütülmesi ile un elde edilir, bu un ekme gibi birçok hamur işi ve yemek yapımında kullanılır. Kurutulmuş tohumunun yarma denilen hali et ile iç harç yapıp *Brassica oleracea* var. *acephala* yapraklarıyla dolma yapılır. Tohumları haşlanarak kışlık olarak saklanır ve salatalara, yemeklere ilave edilir; meyvesinin közlemesi ve haşlaması da yapılmaktadır.

Tıbbi: Meyvesindeki stiluslarının dekoksasyonu ödem atıcı olarak dahilen çay şeklinde tüketilir.

Yem: Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır.

5.27. POLYGONACEAE

5.27.1. *Rumex acetosella* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yiğilca, Akçaören köyü, 378 m, BO070

Yöresel İsmi: Kuzu kulağı

Kullanılan Kısmı: Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Yaprakları çiğ halde ya da salatalara katılarak tüketilir.

5.27.2. *Rumex conglomeratus* Murray

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yiğilca, Naşlar köyü, 445 m, BO071

Yöresel İsmi: Ebelek, Efelek, Gocabaş mancarı, Labada

Kullanılan Kısmı: Yaprak

Kullanım amacı ve şekli:

Gıda: Yaprakları soğanla kavularak yemeği yapılır, tercihe bağlı olarak yoğurtla da servis edilir. Taze yaprakları ayrıca pirinçli içle sarma/dolma da yapılmaktadır.

5.27.3. *Rumex crispus* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Asar köyü, 378 m, BO072

Yöresel İsmi: Ebelek, Kıvırcık efelek

Kullanılan Kısmı: Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Taze yapraklarının pirinçli yemeği yapıldığı gibi, pirinçli içle sarma/dolma da yapılmaktadır.

5.28. PORTULACEAE

5.28.1. *Portulaca oleracea* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, İğneler köyü, 350 m, BO073

Yöresel İsmi: Semizotu

Kullanılan Kısmı: Yapraklı genç gövde

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Taze yaprak ve gövde pirinç ile pişirilerek yemeği yapıldığı gibi; taze yaprakları yoğurtla karıştırılarak ya da salatalara eklenerek tüketilir.

5.29. ROSACEAE

5.29.1. *Cerasus avium* (L.) Moench (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Gökçe ağaç köyü, 780 m, BO074

Yöresel İsmi: Kiraz

Kullanılan Kısmı: Meyve, Çiçek

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyveleri taze iken yenir; pişirilerek reçeli yapılır.

Tıbbi: Kurutulmuş meyve saplarının dekoksasyonu ödem atıcı olarak dahilen tüketilir.

Bal bitkisi: Çiçeklerindeki nektar ve polenler, arılar için besin kaynağıdır.

5.29.2. *Crataegus monogyna* Jacq.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Akçaören köyü, 378 m, BO075

Yöresel İsmi: Alıç

Kullanılan Kısmı: Meyve

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Olgun meyvesi yenir; sirkesi yapılır.

5.29.3. *Cydonia oblonga* Mill. (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Gökçeabağ köyü, 780 m, BO076

Yöresel İsmi: Ayva

Kullanılan Kısmı: Meyve, Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyveleri taze olarak tüketilir; reçel, pekmez yapılır ve sirkesi kurur.

Tıbbi: Kurutulmuş yapraklarının infüzyonu soğuk algınlığı, gribal enfeksiyon, öksürük gibi durumlarda çay şeklinde dahilen kullanılır.

5.29.4. *Fragaria vesca* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Gelenöz köyü, 290 m, BO077

Yöresel İsmi: Dağ çileği

Kullanılan Kısmı: Meyve

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Taze meyveleri yenir; pişirilerek reçeli yapılır.

5.29.5. *Laurocerasus officinalis* M.Roem.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Dutlar köyü, 310 m, BO078

Yöresel İsmi: Karayemiş, Taflan, Tahnal

Kullanılan Kısmı: Meyve

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyvesi taze iken tüketilir.

Tıbbi: Diyabet hastalığında olgun meyvesi dahilen tüketilir.

5.29.6. *Malus sylvestris* Miller subsp. *orientalis* (A. Uglitzkich) Browicz var. *orientalis* (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Kırık köyü, 429 m, BO079

Yöresel İsmi: Elma

Kullanılan Kısmı: Meyve, Çiçek

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyveleri taze olarak tüketilir, reçeli yapılır ve sirkesi kurulur. Sirkesi gıda ve temizlik dahil birçok alanda kullanılmaktadır.

Bal bitkisi: Çiçeklerindeki nektar ve polenler, arılar için besin kaynağıdır.

5.29.7. *Mespilus germanica* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Akçaören köyü, 378 m, BO080

Yöresel İsmi: Muşmula

Kullanılan Kısmı: Meyve, Çiçek

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Taze meyveleri yenir.

5.29.8. *Prunus spinosa* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Kocaoğlu köyü, 574 m, BO081

Yöresel İsmi: Çakal eriği, Yaban eriği

Kullanılan Kısmı: Meyve, Çiçek

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyveleri taze iken yenir; pişirilerek kompostosu yapılır.

Bal bitkisi: Çiçeklerindeki nektar ve polenler, arılar için besin kaynağıdır.

5.29.9. *Prunus x domestica* L. (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Kırık köyü, 429 m, BO082

Yöresel İsmi: Erik

Kullanılan Kısmı: Meyve, Çiçek

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyveleri taze olarak tüketilir, pişirilerek marmelatı yapılır.

Bal bitkisi: Çiçeklerindeki nektar, polenler ve tatlı özsu, arılar için besin kaynağıdır.

5.29.10. *Pyrus communis* L. subsp. *caucasica* (Fed.) Browicz

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Tuğrul köyü, 500 m, BO083

Yöresel İsmi: Ahlat, Armut

Kullanılan Kısmı: Meyve, Çiçek

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Taze meyveleri yenir. Meyveleri pişirilerek reçel, pekmez ve komposto yapılır.

Bal bitkisi: Çiçeklerindeki nektar ve polenler, arılar için besin kaynağıdır.

5.29.11. *Pyrus elaeagnifolia* Pall.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Dutlar köyü, 310 m, BO084

Yöresel İsmi: Kış armutu

Kullanılan Kısmı: Meyve

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyveleri taze iken yenir; pişirilip reçel, pekmez ve kompostosu yapılır.

5.29.12. *Rosa canina* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Dibektaş köyü, 590 m, BO085

Yöresel İsmi: Kuşburnu, Köpek diken, Yabani gül

Kullanılan Kısmı: Meyve, Çiçek

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyveleri pişirilip reçel ve marmelat yapılır.

Tıbbi: Kurutulmuş meyvelerinin dekoksasyonu diyabet, gribal enfeksiyon ve boğaz rahatsızlıklarında ek gıda olarak çay şeklinde dahilen tüketildiği gibi yaygın olarak şifa için de içilmektedir.

5.29.13. *Rubus canescens* DC.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Gerişler köyü, 598 m, BO086

Yöresel İsmi: Böğürtlen, Börtliyen

Kullanılan Kısmı: Meyve

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyvesi taze iken yenir; pişirilerek reçeli yapılır.

5.29.14. *Rubus discolor* Weihe & Nees.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Dibektaş köyü, 590 m, BO87

Yöresel İsmi: Böğürtlen, Börtlen

Kullanılan Kısmı: Meyve, Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyveleri taze iken yenir; pişirilerek reçeli yapılır. Kurutulmuş meyveleri ve yapraklarının infüzyonu çay olarak dahilen tüketilir.

Tıbbi: İnce kesiklerde kanı durdurmak için taze yaprak çiğnenerek yarada haricen kullanılır.

5.29.15. *Rubus hirtus* Waldst. & Kit.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Asar köyü, 540 m, BO088

Yöresel İsmi: Böğürtlen

Kullanılan Kısmı: Meyve, Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyvesi taze iken yenir; pişirilerek reçeli yapılır. Kurutulmuş meyveleri ve yapraklarının infüzyonu çay şeklinde dahilen tüketilir.

5.29.16. *Rubus idaeus* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Çukurören köyü, 550 m, BO089

Yöresel İsmi: Ahududu

Kullanılan Kısmı: Meyve

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyvesi taze iken yenir; pişirilerek reçeli yapılır.

5.29.17. *Rubus sanctus* Schreb.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Akçaören köyü, 378 m, BO090

Yöresel İsmi: Böğürtlen, Börtliyen

Kullanılan Kısmı: Meyve

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyvesi taze iken yenir; pişirilip reçeli yapılır.

5.29.18. *Sorbus aucuparia* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Akçaören köyü, 378 m, BO091

Yöresel İsmi: Kuş üvezi

Kullanılan Kısmı: Meyve

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyveleri taze olarak tüketilir.

5.29.19. *Sorbus domestica* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Tuğrul köyü, 500 m, BO092

Yöresel İsmi: Bahçe üvezi

Kullanılan Kısmı: Meyve

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyveleri taze olarak tüketilir.

Tıbbi: Taze meyvesi ishale karşı dahilen tüketilir.

5.29.20. *Sorbus torminalis* (L.) Crantz var. *torminalis*

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Akçaören köyü, 378 m, BO093

Yöresel İsmi: Ovaz, Övez, Üvez

Kullanılan Kısım: Meyve

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyveleri taze olarak tüketilir.

5.30. SCROPHULARIACEAE

5.30.1. *Verbascum blattaria* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Sarıkaya köyü, 665 m, BO094

Yöresel İsmi: Sığırkuyruğu

Kullanılan Kısım: Çiçek

Kullanım Amacı ve Şekli:

Bal bitkisi: Çiçeklerindeki nektar ve polenler, arılar için besin kaynağıdır.

5.31. SMILACACEAE

5.31.1. *Smilax excelsa* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Çukurören köyü, 550 m, BO095

Yöresel İsmi: Cimilak, Dikenucu, Melocan, Melülcan

Kullanılan Kısım: Sürgünlerinin uç kısımları, Diken, Meyve

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Sürgünlerinin uç kısımları haşlanıp soğan ve tercihen yumurta da katılarak yapılan kavurması kahvaltıda yaygın olarak tüketilir. Meyvesi taze iken yenir.

Tıbbi: Dikeni ezilip hazırlanan merhem yara tedavisinde haricen kullanılır.

5.32. SOLANACEAE

5.32.1. *Solanum nigrum* L. subsp. *schultesii* (Opiz) Wessely

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Dutlar köyü, 310 m, BO096

Yöresel İsmi: İt üzümü

Kullanılan Kısmı: Meyve

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyveleri taze olarak tüketilir.

5.33. THYMELAEACEAE

5.33.1. *Daphne pontica* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Kocaoğlu köyü, 574 m, BO097

Yöresel İsmi: Defne

Kullanılan Kısmı: Çiçek, Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

Bal bitkisi: Çiçekleri arılar için besin kaynağıdır.

Diğer: Yaprakları mercimek, bezelye gibi kuru bakliyatlar ve un kaplarına konulup böceklenmesini engellemek için kullanılır.

5.34. URTICACEAE

5.34.1. *Urtica dioica* L.

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Gökçe ağaç köyü, 780 m, BO098

Yöresel İsmi: Cigirgen, Cigirgen mancarı, Çitlembik, Isırgan

Kullanılan Kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Taze yaprakları ve sürgünleri pişirilip çorbası yapılır; kurutulmuş yapraklarının infüzyonu çay olarak dahilen tüketilmektedir.

Tıbbi: Taze yaprakları ve sürgünlerinin pişirilmesiyle elde edilen çorba şifa için dahilen

senede en az bir kere tüketilir. Karın ve bacak ağrısı, sarılık, kanser ve bağırsak rahatsızlıkları gibi durumlarda ise kurutulmuş toprak üstü kısımlarının infüzyonu çay şeklinde dahilen kullanılır. Hemoroid, romatizma ve kireçlenme durumlarında kurutulmuş yapraklarının infüzyonu çay şeklinde dahilen tüketildiği gibi; yaprakları pişirilerek yapılan lapa romatizma ve kireçlenme durumunda haricen kullanılmaktadır.

5.35. VITACEAE

5.35.1. *Vitis labrusca* L. (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, İğneler köyü, 350 m, BO099

Yöresel İsmi: Kokulu üzüm

Kullanılan Kısım: Yaprak, Meyve

Kullanım Amacı ve Şekli:

Gıda: Meyveleri taze ya da kurutulmuş olarak yemiş şeklinde tüketilir; pişirilerek reçel, pekmez yapılır. Olgun halinden yapılan sirkesi salatalarda, turşu yapımında kullanılır. Yaprakları pirinçli içle pişirilerek sarma/dolma yapılır. Bu yaygın bir kullanımdır.

Tıbbi: Meyvesi pişirilip yapılan pekmez; kan yapıcı olarak ek gıda şeklinde dahilen tüketilir.

5.35.2. *Vitis sylvestris* Gmelin (*)

Lokalite Bilgisi: A3, Düzce, Yığılca, Dibektaş köyü, 590 m, BO100

Yöresel İsmi: Asma, Çakıl üzüm, Üzüm

Kullanılan Kısım: Meyve, Yaprak

Kullanım Amacı ve Şekli:

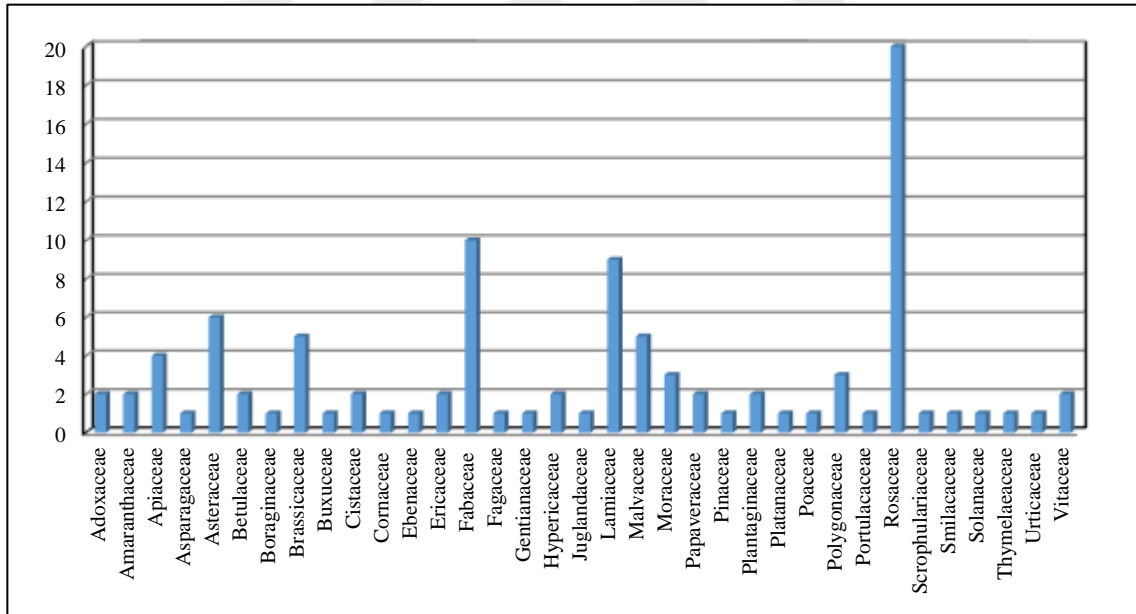
Gıda: Meyveleri taze iken ya da kurutulup yemiş olarak tüketilir; pişirilerek reçel ve hoşaf yapılır. Olgun meyvelerinden yapılan sirkesi, salatalardan turşulara kadar birçok yiyecekte kullanılmaktadır. Yaprakları pirinçli içle pişirilerek sarma/dolma yapılır. Bu kullanımlar oldukça yaygındır.

Tıbbi: Güneş çarpması durumunda meyve taze olarak ya da pişirilip yapılan hoşafi dâhilen tüketilir.

6. TARTIŞMA

Bu çalışmamızda Düzce ili Yığılca ilçesine bağlı köylerde 35 familyaya ait 100 bitki taksonu tanımlanmıştır. Tanımlanan bitki taksonlarından 79 bitki taksonu yörede doğal olarak bulunurken, 21 taksonun ise yörede kültürünün yapıldığı gözlenmektedir. Bu bitki taksonlarına ait 173 farklı yöresel isim kayıt edilmiştir.

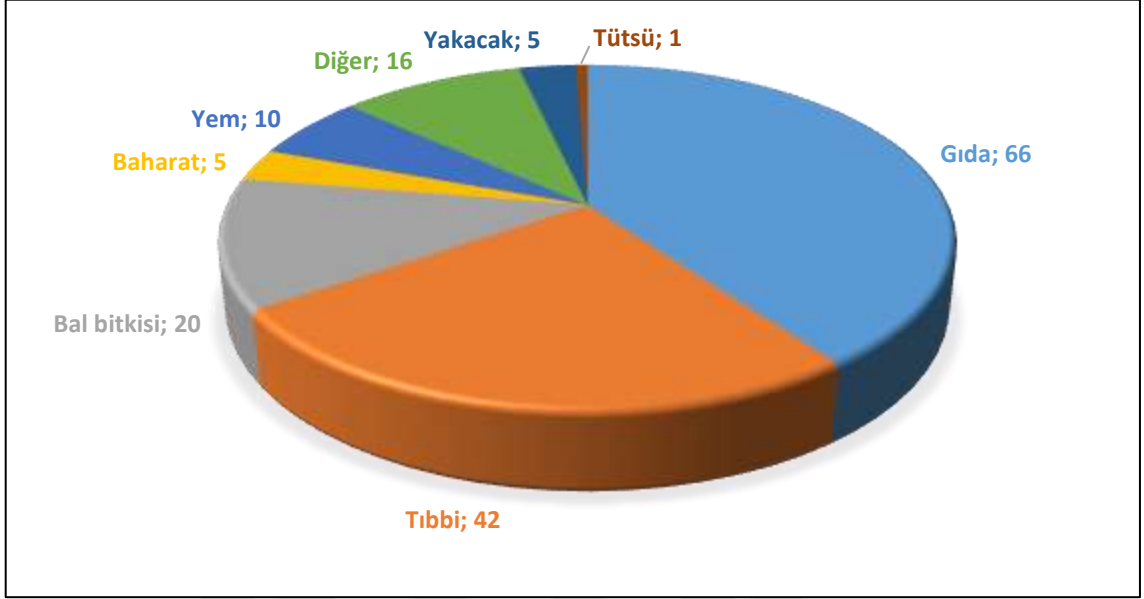
Kültürü yapılan bitkiler alfabetik sırayla; *Anethum graveolens*, *Beta vulgaris*, *Brassica rapa*, *Brassica oleracea* var. *acephala*, *Brassica oleracea* var. *capitata*, *Cerasus avium*, *Corylus avellana*, *Cydonia oblonga*, *Daucus carota*, *Diospyros kaki*, *Ficus carica*, *Juglans regia*, *Malus sylvestris* subsp. *orientalis* var. *orientalis*, *Morus alba*, *Morus nigra*, *Pisum sativum* subsp. *sativum* var. *arvense*, *Robinia pseudoacacia*, *Prunus x domestica*, *Vitis labrusca*, *Vitis sylvestris*, *Zea mays* olarak kaydedilmiştir.

Şekil 6.1. Familyalardaki tür sayılarının karşılaştırılması.

Kullanımı olan taksonlardan en fazla türe sahip ilk 3 familya; Rosaceae (20 tür), Fabaceae (10 tür) ve Lamiaceae (9 tür) familyalarıdır. En az türe sahip familyalar ise; Asparagaceae (1 tür), Boraginaceae (1 tür), Buxaceae (1 tür), Cornaceae (1 tür), Ebenaceae (1 tür), Fagaceae (1 tür), Gentianaceae (1 tür), Juglandaceae (1 tür), Pinaceae (1 tür), Platanaceae (1 tür), Poaceae (1 tür), Portulacaceae (1 tür), Scrophulariaceae (1 tür),

Smilacaceae (1 tür), Solanaceae (1 tür), Thymelaeaceae (1 tür) ve Urticaceae (1 tür) familyalarıdır. Familyalardaki tür sayılarının karşılaştırılması şekil üzerinde (Şekil 6.1) yapılmıştır.

Şekil 6.2. Bitkilerin kullanım amaçlarına göre sınıflandırılması.

Kullanım amaçlarına göre bitki taksonlarının 66 tanesi gıda, 42 tanesi tıbbi amaçlı, 5 tanesi baharat, 20 tanesi bal bitkisi, 10 tanesi hayvan yemi, 5 tanesi yakacak, 1 tanesi tütsü ve 16 tanesi diğer amaçlarla olmak üzere yöre halkı tarafından kullanıldığı kaydedilmiştir (Şekil 6.2).

Gıda amaçlı kullanılanları gruplandığımızda ise 18 tanesi reçel, 7 tanesi pekmez ve 3 tanesi marmelat gibi kahvaltılık yapımında, 3'ü komposto, 1'i hoşaf ve 1'i şerbet yapımında kullanılmaktadır. 1 tanesi un, 1 tanesi tarhana, 3 tanesi turşu, 7 tanesi sarma ve dolma olarak, 25 tanesi çay ve 5 tanesi de sirke ve 7 tanesi de yemiş olarak tüketilmektedir.

Bölgede ilaç olarak farklı rahatsızlıklar için kullanılan bitkiler çizelgede açıklanmaktadır (Çizelge 6.1) Bu bağlamda ağrı kesici, kabızlık giderici, sakinleştirici etkisi olan bitkiler olduğu gibi; yara tedavisinde, göğüs rahatsızlıklarında ve öksürükte de kullanımı olan birçok bitki olduğu saptanmıştır.

Çizelge 6.1. Yığılca’da halk ilacı olarak kullanılan tıbbi bitkiler.

Familya Adı	Bitkinin Bilimsel Adı	Bitkinin Yerel Adı	Kullanılan Kısım	Hazırlama ve Kullanım Şekli	Kullanım amacı
Adoxaceae	<i>Sambucus ebulus</i>	Acıkokan, Mürver, Şahmelik, Şahmerit	Yaprak	Isıtılarak- Haricen	Yara tedavisi ve ağrı giderme
				Dekoksiyon- Haricen	Ağrı tedavisi
	<i>Sambucus nigra</i>	Mürver, Şahmelik, Şahmerit	Yaprak	Haricen	Ağrı-acı giderici
			Meyve	Dahilen	Ağrı kesici
Asparagaceae	<i>Ornithogalum comosum</i>	Çiğdem, Sakarca, Yabani sarımsak	Soğan	Besin	Kabızlık giderici
Asteraceae	<i>Cota tinctoria</i>	Papatya	Kapitulum	İnfüzyon- Dahilen	Bağırsak rahatsızlıkları, Sakinleştirici
	<i>Matricaria chamomilla</i>	Hakiki papatya	Kapitulum	İnfüzyon- Dahilen	Gaz sancısı, Gribal enfeksiyon, Sakinleştirici
	<i>Tussilago farfara</i>	Öksürük Otu	Yaprak	İnfüzyon- Dahilen	Öksürük, Gribal enfeksiyon
Brassicaceae	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	Kara Lahana, Mancar	Yaprak	Isıtılarak- Haricen	İltihaplı yara, Kemik ağrısı, Göğüs yarası
	<i>Capsella bursa-pastoris</i>	Çoban çantası, Kedi tırnağı	Yaprak	Besin	Bağırsak rahatsızlıkları
			Çiçekli taze sürgün	İnfüzyon- Dahilen	Şifa için
Cornaceae	<i>Cornus mas</i>	Kızılcık	Meyve	Besin	Soğuk algınlığı, Gribal enfeksiyon, Baş ağrısı
			Taze dal	Isıtılarak- Haricen	Diş ağrısı

Çizelge 6.1. (devam) Yığılca'da halk ilacı olarak kullanılan tıbbi bitkiler.

Ericaceae	<i>Rhododendron ponticum</i> subsp. <i>ponticum</i>	Komar, Mor çiçekli ormangülü	Çiçek	Bal-Dahilen	Şifa için
Hypericaceae	<i>Hypericum perforatum</i>	Sarı kantaron	Toprak üstü	Maserasyon ile yağ eldesi-Haricen	Yanık ve yara tedavisi
			Çiçek	İnfüzyon-Dahilen	Sakinleştirici
Lamiaceae	<i>Melissa officinalis</i>	Oğul otu	Toprak üstü	İnfüzyon-Dahilen	Nezle, Soğuk algınlığı, Sakinleştirici
	<i>Mentha longifolia</i> subsp. <i>typhoides</i>	Nane, Yabani nane	Yaprak	İnfüzyon-Dahilen	Mide rahatsızlıkları
	<i>Mentha spicata</i>	Kıvırcık nane, Nane	Yaprak	İnfüzyon-Dahilen	Soğuk Algınlığı, Gaz sancısı
				Dekoksiyon-Dahilen	Mide rahatsızlıkları
	<i>Origanum vulgare</i> subsp. <i>viride</i>	Kekik	Toprak üstü	İnfüzyon-Dahilen	Şifa için, Gaz sancısı
	<i>Salvia verticillata</i> subsp. <i>verticillata</i>	Adaçayı	Toprak üstü	İnfüzyon-Dahilen	Soğuk algınlığı, Gribal enfeksiyon, Öksürük
	<i>Thymus longicaulis</i>	Taş kekiği	Toprak üstü	İnfüzyon-Dahilen	Şifa, Soğuk algınlığı, Karın ağrısı, Ses kısıklığı

Çizelge 6.1. (devam) Yığılca'da halk ilacı olarak kullanılan tıbbi bitkiler.

Malvaceae	<i>Malva neglecta</i>	Ebegömeçi, Küçük ebegömeçi	Yaprak	Haricen	İltihaplı yara tedavisi
	<i>Malva nicaeensis</i>	Ebegömeç, Ebegömeçi, Ebekömeçi	Yaprak	Isıtılarak- Haricen	Ağrı ve acı giderme
	<i>Malva sylvestris</i>	Büyük ebegömeçi, Ebegömeç, Ebegömeçi, Ebelik	Yaprak, Çiçek	İnfüzyon- Haricen	Sağlık için, Boğaz, bademcik ve göğüs rahatsızlıkları, Öksürük, Balgam söktürücü
			Yaprak	Haricen	İltihaplı yara tedavisi
	<i>Tilia platyphyllos</i>	Büyük yapraklı Ihlamur, Ihlamur, Yaz ihlamuru	Brakteli çiçek	İnfüzyon- Dahilen	Öksürük, Soğuk algınlığı, Grip, Boğaz ağrısı
				Dekoksiyon- Dahilen	Balgam söktürücü
<i>Tilia tomentosa</i>	Ihlamur	Brakteli çiçek	İnfüzyon, Dekoksiyon- Dahilen	Boğaz ağrıları, Göğüs yumuşatma, Öksürük, Gribal enfeksiyon, Soğuk algınlığı, Nezle	
Moraceae	<i>Ficus carica</i>	İncir	Lateks	Haricen	Siğil, Nasır tedavisi
	<i>Morus alba</i>	Beyaz Dut, Dut	Meyve	Pekmez- Dahilen	Kansızlık
	<i>Morus nigra</i>	Karadut	Meyve	Pekmez, Şerbet-Dahilen	Kansızlık

Çizelge 6.1.(devam) Yığılca'da halk ilacı olarak kullanılan tıbbi bitkiler.

Papaveraceae	<i>Chelidonium majus</i>	Kırlangıç otu, Temre Otu	Kök	Haricen	Mantar enfeksiyonu, Yara tedavisi
			Tohum	Haricen	Göz rahatsızlıkları
			Lateks	Haricen	Siğil
	<i>Papaver rhoeas</i>	Gelincik	Çiçek	İnfüzyon- Dahilen	Öksürük, Balgam söktürücü
Pinaceae	<i>Abies nordmanniana</i> subsp. <i>equi-trojani</i>	Göknar, Köknar, Küner	Reçine	Dahilen	Mide rahatsızlıkları, Yaraların hızlı iyileşmesi için
				Isıtılarak- Haricen	Diken batması, Yara tedavisi
Plantaginaceae	<i>Plantago lanceolata</i>	Damar otu, Yara otu	Yaprak	İnfüzyon- Dahilen	Karın ağrısı, Bağırsak rahatsızlıkları
				Isıtılarak- Haricen	Apse, Çıban, İltihaplı yara tedavisi
	<i>Plantago major</i>	Çıban otu, Damar otu, Sinirli ot, Yara Otu	Yaprak	İnfüzyon- Dahilen	Karın ağrısı, Mide rahatsızlıkları, Ülser, Hemoroid
				Isıtılarak- Haricen	Tırnak batması, İrin, Apse, Çıban, İltihaplı yara tedavisi, Alerji
Platanaceae	<i>Platanus orientalis</i>	Doğu çınarı, Kavlağan, Kavlan	Yaprak	İnfüzyon- Dahilen	Kireçlenme, Romatizma, İltihap kurutucu
Poaceae	<i>Zea mays</i>	Mısır	Stilus	Dekoksiyon- Dahilen	Ödem atıcı

Çizelge 6.1. (devam) Yığılca'da halk ilacı olarak kullanılan tıbbi bitkiler.

Rosaceae	<i>Cerasus avium</i>	Kiraz	Meyve sapı	Dekoksiyon- Dahilen	Ödem atıcı
	<i>Cydonia oblonga</i>	Ayva	Yaprak	İnfüzyon- Dahilen	Soğuk algınlığı, Gribal enfeksiyon, Öksürük
	<i>Laurocerasus officinalis</i>	Karayemiş, Taflan, Tahnal	Meyve	Besin	Diyabet
	<i>Rosa canina</i>	Köpek dikenini Kuşburnu, Yabani gül	Meyve	Dekoksiyon- Dahilen	Diyabet, Şifa, Gribal enfeksiyon, Boğaz rahatsızlıkları
	<i>Rubus discolor</i>	Böğürtlen, Börtlen	Yaprak	Haricen	İnce kesiklerde kanı durdurma
	<i>Sorbus domestica</i>	Bahçe üvezi	Meyve	Dahilen	İshal
Smilacaceae	<i>Smilax excelsa</i>	Cimilak, Dikenucu, Melocan, Melülcan	Diken	Merhem- Dahilen	Yara tedavisi
Urticaceae	<i>Urtica dioica</i>	Cigirgen, Cigirgen mancarı Isırgan	Yaprak, Taze sürgün	Besin	Şifa için
			Yaprak	İnfüzyon- Dahilen	Hemoroid, Romatizma, Kireçlenme
				Haricen	Romatizma, Kireçlenme
			Toprak üstü	İnfüzyon- Dahilen	Ağrı, Sarılık, Kanser, Bağırsak rahatsızlıkları
Vitaceae	<i>Vitis labrusca</i>	Kokulu üzüm	Meyve	Pekmez- Dahilen	Kan yapıcı
	<i>Vitis sylvestris</i>	Asma, Çakıl üzüm, Üzüm	Meyve	Hoşaf, meyve- Dahilen	Güneş çarpması

Yörede tedavi amacıyla ve gıda olarak da kullanılan ancak içerdikleri etken maddelerden ötürü zehirli olabilecek ve kullanımına dikkat edilmesi gereken bitkiler bulunmaktadır; *Chelidonium majus*, *Hypericum perforatum*, *Sambucus ebulus* ve *Sambucus nigra* [54].

Şekil 6.3. Yöre bitkileriyle yapılan bazı yemekler (a) *Trachystemon orientalis* (Kaldirik) soğanlı kavurması (b) *Brassica oleracea* var. *acephala* (Kara lahana) dolması (c) Yoğurt soslu *Ornithogalum comosum* (Sakarca) kavurması (d) *Rumex conglomeratus* (Efelek) yoğurtlaması (e) *Raphanus raphanistrum* (Turp otu) sulu yemeği.

Karalahana, beyaz lahana ve mısır Karadeniz Bölgesi'nde çok yaygın bir kullanıma sahiptir. Mısır taze halde, un halinde veya yarma halinde kullanılmaktadır. Kaldirik bitkisi hem yemeği (Şekil 6.3) yapılarak hem de turşu yapımında yörede yaygın olarak kullanılmaktadır. Karadeniz Bölgesi'nde yapılmış diğer etnobotanik çalışmalarda da bu türün benzer şekilde kullanımına rastlanmaktadır [25], [29], [31].

Yapılan bu çalışmada Yığılca ilçesi ve köylerinde yabani bitkiler özellikle gıda amaçlı kullanılmaktadır. Bazı yenilebilir yabani bitki taksonları besin kaynağı potansiyeline sahip olmaları sebebiyle gelecek çalışmalara fikir oluşturacaktır.

Yapılan çalışmamızdan elde edilen sonuçlar Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34], Gürbüz vd. [33], Batı Erdem [30], Doğru Koca-Yıldırım [22], Kızıllar [19],

Özbucak, Kutbay ve Akçin [17], Koyuncu [15] sonuçları ile karşılaştırılmıştır (Çizelge 6.2). Çalışma alanında kullanımı tespit edilen bitkilerin Türkiye'nin farklı yerleşim yerlerinde yapılmış diğer etnobotanik çalışmalardaki kullanımları çeşitli kaynaklar taranarak familya sırasına göre verilmiştir. Diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırıldığında bazı taksonların kullanım amaçlarının çalışmamızdaki ile aynı olduğu, bazılarının farklılık gösterdiği görülmektedir. Bazı taksonlar ise diğer çalışmalarda hiç bulunmamaktadır.

Çizelge 6.2. Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

Familya Adı	Bitkinin Bilimsel Adı/ Yerel Adı	Yapılan Çalışma	Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34]	Gürbüz vd. [33]	Batı Erdem [30]	Doğru Koca-Yıldırım [22]	Kızıllarslan [19]	Özbucak, Kutbay ve Akçin [17]	Koyuncu [15]
Adoxaceae	<i>Sambucus ebulus</i> (Şahmelik)	Ağrı giderme, Yara tedavisi (yaprak)		Ağrı ve acı giderici, Yara tedavisi, Sığırlarda meme ödemi (yaprak), İshal, Egzama (meyve)	İlaç yapımı (vegetatif kısımlar hariç)	Romatizma (yaprak), Kulak ağrısı (kök), Kabızlık (meyve)	İncinme, Ağrı, Isırgan dalaması, Acı dindirme-civciv (yaprak), Hemoroid, Mide ağrısı (meyve), Kene çıkarma (gövde)		Romatizma (yaprak), İdrar söktürücü (meyve)
	<i>Sambucus nigra</i> (Şahmelik)	Ağrı ve acı giderici (yaprak, meyve)		Böbrek rahatsızlıkları (çiçek)			Güneş yanığı, Pişik, Tütün balyaları için (yaprak), Böbrek ağrısı (yapraklı dal), Çıban, Egzama, Hemoroid, Oje (meyve)	Besin (meyve)	

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

Amaranthaceae	<i>Beta vulgaris</i> (Çükündür)	Besin, Dolma, Ekmek altına örtü (yaprak), Turşu (kök)	Besin, Dolma (toprak üstü), Turşu (kök)	Besin, Saç besleyici, İltihap söktürücü (yaprak)					
	<i>Chenopodium album</i> (Yabani sirken)	Besin (yaprak)		Besin		Besin (yaprak, kök)	Besin (toprak üstü)		
Apiaceae	<i>Anethum graveolens</i> (Dereotu)	Besin (yaprak, gövde)	Besin (yaprak), Baharat (tohum)	Besin, Böbrek rahatsızlıkları, İdrar ve bacak ödemi söktürücü (toprak üstü)				Besin (toprak üstü)	
	<i>Chaerophyllum byzantinum</i> (Balaban)	Besin (yaprak)	Besin (toprak üstü)				Besin, Turşu, Yem (gövde, yaprak)		
	<i>Daucus carota</i> (Havuç)	Besin (kök)			Böbrek taşı (meyve)				
	<i>Oenanthe pimpinelloides</i> (Kazayık)	Besin (yaprak)	Besin (toprak üstü)	Mide rahatsızlıkları (yaprak)		Besin (kök, yaprak)	Turşu, Besin (yaprak)		

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

Asparagaceae	<i>Ornithogalum comosum</i> (Sakarca)	Besin (toprak üstü), Kabızlık giderici (soğan)							
Asteraceae	<i>Cichorium intybus</i> (Hindiba)	Besin, Çay (yaprak)	Çay (yaprak)	Hemoroid (toprak üstü)	Dağ sakızı (lateks), Astım, Ülser (kök)		Hemoroid, Cilt hastalıkları, Şeker düşürücü, Cinsel bölge kaşıntısı giderme (toprak üstü), Besin (gövde, yaprak), Sindirime yardımcı, Sakız (kök lateksi)	Besin (toprak üstü)	
	<i>Cota tinctoria</i> (Papatya)	Kabızlık giderici, Sakinleştirici (kapitulum), Süs, peyzaj (toprak üstü)		Gaz önleyici, Şişkinlik giderici (kapitulum)	Yün boyası, Peyzaj, Süs, Vazo çiçeği (çiçek)				Akciğer kanseri, Hemoroid, Nefes darlığı (çiçekli, yapraklı dallar)

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

<i>Matricaria chamomilla</i> (Hakiki papatya)	Grip, Sakinleştirici, Gaz sancısı, Çay, Bal bitkisi (kapitulum), Süs (toprak üstü)					Grip, Soğuk algınlığı, Balgam söktürücü, Boğaz iltihabı, Öksürük (kapitulum)		
<i>Petasites hybridus</i> (Kabalak)	Şemşiye, Balık muhafaza (yaprak)				Kabızlık, Besin (yaprak sapı)	Ağrı, Kabakulak, Yem, Hayvan hastalıkları, Şapka, Şemşiye (yaprak)		
<i>Taraxacum erythrospermum</i> (Karahindiba)	Besin, Çay (yaprak)							
<i>Tussilago farfara</i> (Öksürük otu)	Öksürük, Gribal enfeksiyon (yaprak)				Göğüs yumuşatıcı, Öksürük söktürücü (kurutulmuş yaprak, çiçek)	Besin (yaprak), Ayak ağrısı (toprak üstü), Öksürük, Balgam söktürücü (yaprak, kapitulum)		

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

Betulaceae	<i>Carpinus betulus</i> (Gürgen)	Bal bitkisi (çiçek), Yakacak, Mobilya, Kaplama (kereste, kök), Ev aleti (gövde, dal)							İnşaat, Kasa, Ambalaj, Mobilya, Kaplama (kereste), Merdiven (düzgün dal), Yakacak
	<i>Coryllus avellana</i> (Fındık)	Besin, Yemiş (tohum), Yakacak (tüm kısımlar)	Kuruyemiş (meyve)	Besin		Yaprak (Dolma), Yakacak, Yakıt (kök)			Nefes darlığı (Kabuk), Şarbon (yaprak), Ev gereçleri, Yakacak
Boraginaceae	<i>Trachystemon orientalis</i> (Kaldirik)	Besin (toprak üstü), Turşu (yaprak sapı, gövde)	Besin (toprak üstü), Turşu (gövde)	Besin, İç hastalıklar, Uzun yaşam, Çay (kök)		Besin (toprak üstü), Turşu (yaprak sapı), Dolma (yaprak)	Kırık-Çıkık (kök), Bağırsak rahatsızlıkları, Besin (yaprak, gövde)	Besin (taze sürgün), Dolma (yaprak)	Besin, Turşu (çiçekli dal)
Brassicaceae	<i>Brassica rapa</i> (Pazı)	Besin, Dolma (yaprak)	Besin (toprak üstü), Dolma (yaprak)			İçecek, Turşu (kök), Besin, Dolma (yaprak)			

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i> (Kara lahana)	Besin (yaprak, taze filiz), Dolma, İltihaplı yara, Kemik ağrısı, Göğüs yarası, Ekmek altına örtü (yaprak)	Besin (toprak üstü, filizi), Dolma (yaprak)	Besin, Göz yaralanmaları, Kemik ağrısı, Göğüs ağrısı, Baş, sırt ve bel ağrısı, Burkulma, Fıtık, Saç bakımı (yaprak)		Romatizma (yaprak)	Romatizma ağrısı, Ağrı giderici, Bademcik iltihabı, Besin, Dolma (yaprak)		
	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>capitata</i> (Dürme)	Besin, Dolma, Turşu (yaprak)	Besin (toprak üstü), Dolma (yaprak)	Besin					
	<i>Capsella bursa-pastoris</i> (Çoban çantası)	Besin, Bağırsak rahatsızlıkları (toprak üstü), Şifa, Çay (taze sürgün)		Besin, İnce bağırsak iltihabı (yaprak)	Böbrek ağrısı (yaprak, çiçek)		Besin (yaprak)	Besin (toprak üstü)	
	<i>Raphanus raphanistrum</i> (Turp otu)	Besin (toprak üstü)	Besin (toprak üstü)	Besin, Öksürük (Yumru)		Besin (yaprak, sap), Kan temizleme (kök)	Besin (yaprak, gövde), Turşu (gövde)		

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

Buxuceae	<i>Buxus sempervirens</i> (Şimşir)	Yakacak (tüm kısımlar), Mutfak gereçleri (gövde, dal, kök), Bal bitkisi (çiçek)		Hayvanlarda ishal (yaprak)					Tahta kaşık, Ev gereçleri (gövde), Sepet, Buket, Aranjman, Çelenk (yapraklı dal)
Cistaceae	<i>Cistus creticus</i> (Pembe çiçekli laden)	Çay (çiçek)					Çay (dal), Adet söktürücü (toprak üstü)		
	<i>Helianthemum nummularium</i> (Laden)	Süs (çiçekli dal)							
Cornaceae	<i>Cornus mas</i> (Kızılcık)	Besin, Reçel, Marmelat, Tarhana, Soğuk algınlığı, Gribal enfeksiyon, Baş ağrısı, Şifa (meyve), Diş ağrısı (dal), Bal bitkisi (çiçek)	Besin, Reçel, Marmelat (meyve)	Balıkçılık, Besin, Şifa, Diyabet, Ağrı, İshal, Doğumu kolaylaştırma, Komposto, Marmelat, İçecek (meyve), Diş ağrısı (dal)	Besin, Komposto (meyve)	Tarhana, Besin, İshal (meyve)	Reçel, Marmelat, Tarhana, Soğuk algınlığı (meyve), Kınaya renk verici (yaprak)		

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

Ebenaceae	<i>Diospyros kaki</i> (Trabzon hurması)	Besin, Yemiş (meyve)	Besin (kurutulmuş meyve)	Diyabet, İshal, Emziren annelere şurup, Pekmez (meyve)					
Ericaceae	<i>Arbutus unedo</i> (Dağ çileği)	Besin (meyve)	Yemiş (meyve)	Besin			Besin, Reçel, Mide ve bağırsak rahatsızlıkları, Prostat, Böbrek iltihabı (meyve), Yakacak		Besin (Olgun meyve), Buket, Aranjman, Çelenk (yapraklı dal), Peyzaj, Süs
	<i>Rhododendron ponticum</i> subsp. <i>ponticum</i> (Komar)	Delibal, Bal bitkisi (çiçek), Ekmek altına örtü (yaprak)				Yakacak (kök)	Arıcılık-Delibal üretimi, Süs (çiçek), Yakacak (toprak üstü)		
Fabaceae	<i>Pisum sativum</i> subsp. <i>sativum</i> (Bezelye)	Besin (meyve, tohum), Hayvan yemi (toprak üstü)		Besin, İç hastalıklar, Kanser, Tüberküloz (tohum)					

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

<i>Psoralea bituminosa</i> (Yonca)	Hayvan yemi (toprak üstü)							
<i>Robinia pseudoacacia</i> (Yalancı akasya)	Bal bitkisi (çiçek), Peyzaj (toprak üstü)					Bronşit, Soğuk algınlığı, Rahim kanseri, Kistler (çiçek)		Baş ağrısı (çiçek)
<i>Securigera varia</i> (Burçak)	Hayvan yemi (toprak üstü)							
<i>Trifolium angustifolium</i> (Dar yapraklı üçgül)	Hayvan yemi (toprak üstü)							
<i>Trifolium campestre</i> (Yonca)	Hayvan yemi (toprak üstü)							
<i>Trifolium repens</i> (Beyaz yonca)	Hayvan yemi (toprak üstü)							

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

	<i>Trifolium resupinatum</i> (Üçgül)	Hayvan yemi (toprak üstü)					Kabızlık, Hayvan yemi (toprak üstü)		
	<i>Vicia cracca</i> subsp. <i>cracca</i> (Kuş fiği)	Hayvan yemi (toprak üstü)							
	<i>Vicia hirsuta</i> (Burçak)	Hayvan yemi (toprak üstü)							
Fagaceae	<i>Castanea sativa</i> (Kestane)	Besin, Yemiş (tohum), Bal bitkisi, Kestane balı (çiçek), Yakacak (tüm kısımlar)	Besin (meyve)				Besin (tohum), Şeker düşürücü, Astım, Bronşit, Kestane balı, Arıcılık (çiçek), Yakacak (Odun)		Kaplama, Mobilyacılık, İnşaat (kereste), Merdiven (düzgün dal), Yakacak
Gentianaceae	<i>Centaureum erythraea</i> subsp. <i>erythraea</i> (Kırmızı kantaron)	Çay (toprak üstü)					Hemoroid, Egzama, Yara ve kesik tedavisi, İştah açıcı, Kurt düşürücü (toprak üstü)		

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

Hypericaceae	<i>Hypericum calycinum</i> (Büyük kantaron)	Bal bitkisi (çiçek)							
	<i>Hypericum perforatum</i> (Sarı kantaron)	Çay, Süs, Yağ eldesi, Yanık ve yara tedavisi, Sakinleştirici (toprak üstü)			Çay (kurutulmuş toprak üstü)		Mide rahatsızlıkları, Kanser, Böbrek iltihabı, İdrar söktürücü (toprak üstü), Yara ve kesik tedavisi, Ülser, Mide ağrısı (çiçek)		Ülser (çiçek), Yara tedavisi (çiçekli dal)
Juglandaceae	<i>Juglans regia</i> (Ceviz)	Besin, Yemiş (tohum), Bal bitkisi (çiçek), Kaplama, Mobilyacılık (kereste), Ekmek altına örtü (yaprak), Yakacak (tümü)	Yemiş (meyve)	Balıkçılık, Besin, İshal, Diz ağrısı, Miyalji ve nörojenik ağrı, Hemoroid, Böbrek yetmezliği (yaprak)	Kuruyemiş (meyve)	Baş ağrısı (meyvenin yeşil kabuğu)	Çay, Besin, Şeker ve kolestrol düşürücü (tohum), Şeker, Kolestrol, Romatizma (yaprak), Hemoroid (olgun meyve sert endokarp)		Kabızlık (meyve), Romatizma (yaprak), Kaplama, Mobilyacılık (kereste)

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

				Diyabet, İltihaplı Yara, Egzama (dış yeşil perikarp), Öksürük (endokarp), Sedef hastalığı, Yanık, Guatr, Kardiyak rahatsızlıklar, Kalp sağlığı, Yüksek kolesterol, Öksürük (tohum), Kolesterol (tohum kabuğu), Romatizma (kök kabuğu)					
Lamiaceae	<i>Clinopodium vulgare subsp. vulgare (Yabani fesleğen)</i>	Çay, Baharat, Besin (yaprak)						Karın ağrısı (toprak üstü)	

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

<i>Lamium purpureum</i> subsp. <i>purpureum</i> (Ballıbaba)	Besin, Bal bitkisi (çiçek)	Besin (toprak üstü)				Besin, Ağrı, Karın ve boğaz ağrısı, Bademcik iltihabı (toprak üstü), Besin (çiçek nektarı)		
<i>Melissa officinalis</i> (Oğul otu)	Nezle, Soğuk algınlığı, Sakinleştirici, Çay (toprak üstü)		Kalp rahatsızlıkları (toprak üstü)			Besin, Mide ağrısı, Ülser, Sağlıklı ve dinç Olma (yaprak), Karın ağrısı, Damar açıcı, Böbrek iltihabı, Damar tıkanıklığı (toprak üstü)		
<i>Mentha longifolia</i> subsp. <i>typhoides</i> (Yabani nane)	Besin, Baharat, Çay, Mide rahatsızlıkları (yaprak)	Besin, Baharat (yaprak)	Adet ağrısı, Hemoroid (toprak üstü), Romatizma, Soğuk algınlığı (yaprak)		Hemoroid (yaprak)	Nezle, Grip, Soğuk algınlığı, Sindirime yardımcı, Baharat (yaprak)	Baharat (yaprak)	+

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

<i>Mentha spicata</i> (Nane)	Besin (taze sürgün), Mide rahatsızlıkları, Soğuk algınlığı, Gaz, Çay, Baharat (yaprak)				Hemoroid (yaprak)	Diş ağrısı, Ağız kokusu, Baharat (yaprak), Mide ağrısı, bulantısı (toprak üstü)	Baharat (yaprak)	
<i>Origanum vulgare</i> subsp. <i>viride</i> (Kekik)	Şifa için, Gaz sancısı, Çay, Baharat (toprak üstü)					Karın ağrısı, Bulantı, Baharat (yapraklı dal), Soğuk algınlığı (toprak üstü)		
<i>Salvia verbenaca</i> (Yabani adaçayı)	Çay (toprak üstü), Tütsü (yapraklı dal)						Çay (toprak üstü)	
<i>Salvia verticillata</i> subsp. <i>verticillata</i> (Adaçayı)	Soğuk algınlığı, Gribal enfeksiyon, Öksürük, Çay (toprak üstü)						Çay (toprak üstü)	

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

	<i>Thymus longicaulis</i> (Taş kekiği)	Soğuk algnlığı, Karın ağrısı, Ses kısıklığı, Çay, Baharat (toprak üstü), Bal bitkisi (çiçek)		Adet ağrısı (yaprak), Öksürük, Soğuk algnlığı, Nefes darlığı (toprak üstü), İltihaplı romatizma, Yara tedavisi (kök)			Mide rahatsızlıkları, Şeker düşürücü (toprak üstü), Baharat (yaprak)		
Malvaceae	<i>Malva neglecta</i> (Küçük ebegümeçi)	Yara tedavisi (yaprak), Besin, çay (yaprak, taze sürgün)		Hemoroid, Yara tedavisi, Apse, Her derde deva, Besin (yaprak), Karın ağrısı, Bağırsak, Mide ve Böbrek rahatsızlıkları, Kanser (toprak üstü)		Besin, Yara tedavisi (yaprak)		Besin (kök, yaprak ve yaprak sapı)	Besin, Mayasıl hastalığı, Prostat (yapraklı dal), Nezle, Bademcik rahatsızlıkları (taze tomurcuk), Öksürük (çiçek)

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

	<i>Malva nicaeensis</i> (Ebegömeç)	Acı ve ağrı giderici (taze yaprak)		Besin, Topuk çatlakları, Ülser, Reflü, Şifa, Adet sancısı, Böbrek ağrısı (yaprak), Rahim kistleri, Menstüral rahatsızlıklar (toprak üstü), Vajina problemleri (kök)			Besin, Ağrı, Isırgan yanığı, Baharat (yaprak), Kolye, Bilezik (meyve)		
	<i>Malva sylvestris</i> (Ebegümeçi)	Besin, Dolma, Şifa, Boğaz, bademcik ve göğüs rahatsızlıkları, Öksürük, Balgam söktürücü, İltihaplı yara (yaprak)	Besin (toprak üstü), Dolma (yaprak)		Besin (yeşil kısımlar)	İltihap, Yara tedavisi, İdrar söktürücü (yaprak)	Besin, Balgam söktürücü, Karaciğer ve böbrek rahatsızlıkları, Şeker düşürücü (yaprak), Adet söktürücü (yapraklı dal), Yara tedavisi (toprak üstü), Balgam söktürücü (çiçek)	Besin (kök, yaprak ve yaprak sapı)	Besin, Mayasıl hastalığı, Prostat tedavisi (yapraklı dal), Öksürük (çiçek), Nezle, Bademcik (taze tomurcuk)

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

	<i>Tilia platyphyllos</i> (Büyük yapraklı ıhlamur)	Sarma (Yaprak), Öksürük, Soğuk algınlığı, Grip, Boğaz ağrısı, Balgam söktürücü, Çay (brakteli çiçek)						
	<i>Tilia tomentosa</i> (Ihlamur)	Sarma (Yaprak), Boğaz ağrıları, Göğüs yumuşatma, Öksürük, Gribal enfeksiyon, Soğuk algınlığı, Nezle, Çay, Bal bitkisi (brakteli çiçek), Peyzaj	Çay (Brakteli çiçek durumu)	Besin, Öksürük, Grip, Nezle, Soğuk algınlığı (kabuk, brakteli çiçek)			Öksürük, Soğuk algınlığı, Grip, Göğüs yumuşatıcı (çiçek durumu), Yakacak, Eşya yapımı (Odun)	

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

Moraceae	<i>Ficus carica</i> (İncir)	Besin, Yemiş, Reçel, Pekmez (meyve), Siğil, Nasır (lateks)	Besin, Yemiş (meyve)	Siğil, Ben lekeleri, Yağ bezeleri, Egzama (lateks), Şişkinlik, Hazımsızlık, Kabızlık, İltihaplı apse (meyve)			Besin (taze yaprak), Besin, Reçel, Bağırsak yumuşatıcı (meyve), Siğil, Saçkıran, Kanser, Cilt kanseri (lateks)	Besin, Kalın bağırsak problemleri (olgun meyve), Ülser (yaprak)
	<i>Morus alba</i> (Dut)	Besin, Yemiş, Reçel, Pekmez, Kansızlık (meyve)		Hayvanlarda yara tedavisi, Egzama, Pekmez, Şurup, Öksürük, Mide rahatsızlıkları, Astım (meyve)	Reçel, Şurup, Meşrubat, Besin (meyve)	Diyabet (yaprak)	Besin, Reçel (meyve), Kabızlık giderici, Şeker düşürücü (yaprak)	Besin (Olgun meyve), İdrar söktürücü (yaprak)
	<i>Morus nigra</i> (Karadut)	Besin, Reçel, Pekmez, Şerbet, Kansızlık (meyve)	Besin, Pekmez (meyve)	Kolestrol (yaprak), Mide rahatsızlıkları, Anemi, Kanser, Egzama, Bronşit, Öksürük, Balgam söktürücü, Ağız yaraları (meyve)		Diyabet (yaprak)	Ağız yaraları, Kansızlık, Besin, Reçel, Boya (meyve), Besin (yaprak)	Besin (Olgun meyve), Diş eti sorunları, Ağız yaraları (yaprak)

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

Papaveraceae	<i>Chelidonium majus</i> (Kırlangıç otu)	Mantar enfeksiyonu, Yara tedavisi (kök), Göz rahatsızlıkları (tohum), Siğil (lateks)		El ve ayak mantarı, Liken enfeksiyonu, Siğil, Ben, Kanamalı yaralar (kök, kök lateksi), Sarılık (toprak üstü), Göz rahatsızlıkları (tohum), Liken enfeksiyonu, Saçkıran (yaprak)			İdrar söktürücü (toprak üstü), Yara tedavisi, Egzama (lateks)		
	<i>Papaver rhoeas</i> (Gelincik)	Öksürük, Balgam söktürücü (çiçek)		Kalp rahatsızlıkları, Her derde deva, Mide rahatsızlıkları, Besin (yaprak)	Süsleme, Çiçek sergileri (çiçek)		Besin (taze yaprak), Şerbet (Petal)		Besin (taze yaprak), Öksürük, Vücudun yumuşatılması, Boğaz ağrısı, Akciğer kanseri (çiçek)

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

Pinaceae	<i>Abies nordmanniana</i> subsp. <i>equi-trojani</i> (Küner)	Mide rahatsızlıkları, Yaraların hızlı iyileşmesi için, Diken batması, Yara tedavisi (reçine), Peyzaj		Şifa, Mide rahatsızlıkları, Ateşli silah yaralanmaları, El ve ayak çatlakları, Yara tedavisi, Ağrı, Egzama, Yanık, Nekrotik yaralar (reçine), Kanser, Tüberküloz, İç hastalıklar, Şişkinlik (erkek kozalak), Tedavi edilemez hastalıklar, Ülser (kabuğun altındaki özsuyu)	Peyzaj düzenleme, Park, Bahçe				Çelenk, Aranjman (yapraklı dal) İnşaat, Mobilya (kereste), Yakacak
Plantaginaceae	<i>Plantago lanceolata</i> (Yara otu)	Karın ağrısı, Bağırsak rahatsızlıkları, Apse, Çıban (yaprak)		Nefes darlığı, Diyabet, Karın ağrısı, Mide ve bağırsak rahatsızlıkları, İç hastalıklar, Apse, Yanık ve yara tedavisi (yaprak)					Siğil tedavisi, İltihaplı bölge tedavisi, İltihaplı romatizma, Hemoroid (yaprak)

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

	<i>Plantago major</i> (Damar otu)	Karın ağrısı, Mide rahatsızlıkları, Ülser, Hemoroid, Tırnak batması, İrin, Apse, Çıban, Alerji (yaprak)	Yara tedavisi, Çıban (yaprak)	İltihaplı yara, Apse, Kafa derisindeki yaralar, Bronşit, Öksürük, Nefes darlığı, Kardiyovasküler rahatsızlıklar, Asabiyet, Kanser, Gastrik ülser, Karın ağrısı, Mide kanaması, İdrar yolu rahatsızlıkları, Diyabet, Hemoroid, Böbrek kanseri, Besin (yaprak), Hemoroid, Bağırsak rahatsızlıkları (çiçek)	Besin (yeşil kısımlar)		Besin, Dolma, Sarma, Damar açıcı, Mide ağrısı, Vücut kaşıntısı, Mantar tedavisi, İltihap söktürücü, Tansiyon, Bağırsak yumuşatıcı, Böbrek ve bağırsak rahatsızlıkları, Çıban, Yara (yaprak), Astım, Bronşit, Öksürük, Soğuk algınlığı, İshal (tohum), Gırtlak kanseri (Tüm kısımlar)	Besin (yaprak)	
--	--------------------------------------	--	----------------------------------	---	------------------------	--	--	----------------	--

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

Platanaceae	<i>Platanus orientalis</i> (Kavlan)	Kireçlenme, Romatizma, İltihap kurutucu (yaprak), Bal bitkisi (çiçek), Mobilya, Yakacak (kereste)		Sırt ağrısı (yaprak)					Prostat tedavisi (meyve), Mobilyacılık, İnşaatçılık (kereste), Yakacak
Poaceae	<i>Zea mays</i> (Mısır)	Besin, Un (tohum), Yem (toprak üstü), Ödem atıcı (stilus)	Besin, Un (meyve)	İshal, Yanık (tohum, nişastası)		Besin, Ekmek (meyve), Çocuklarda alt ıslatma (püskül)	Besin (tohum), İdrar arttırıcı, Böbrek taşı, Sigara (stilus), Yem (toprak üstü)		İdrar ve iltihap söktürücü, Hemoroid (koçan püskülü)
Polygonaceae	<i>Rumex acetosella</i> (Kuzu kulağı)	Besin (yaprak)			Besin (taze gövde, yaprak)		Besin (taze yaprak)		Besin (yaprak)
	<i>Rumex conglomeratus</i> (Labada)	Besin, Dolma (yaprak)	Besin (toprak üstü), Dolma (yaprak)	Besin		Ağrı tedavisi (yaprak)			
	<i>Rumex crispus</i> (Ebelek)	Besin, Dolma (yaprak)		Besin	Besin (yaprak)				Besin, Dolma, Sarma (yaprak)

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

Portulacaceae	<i>Portulaca oleracea</i> (Semizotu)	Besin (yapraklı genç gövde)	Besin (toprak üstü)	Besin				Besin (yapraklı taze gövde)	Besin (yapraklı genç gövde)
Rosaceae	<i>Cerasus avium</i> (Kiraz)	Besin, Reçel (meyve), Ödem atıcı (meyve sapı), Bal bitkisi (çiçek)	Besin, Reçel, Turşu (meyve)			Çocuklarda alt ıslatma (meyve sapı)	Besin (meyve), Böbrek rahatsızlıkları, İdrar söktürücü (meyve sapı)		Dolma (yaprak), Siroz (meyve sapları)
	<i>Crataegus monogyna</i> (Alıç)	Besin, Sirke (meyve)	Sirke (meyve)						Nefes darlığı (meyve)
	<i>Cydonia oblonga</i> (Ayva)	Besin, Reçel, Pekmez, Sirke (meyve), Soğuk algınlığı, Gribal enfeksiyon, Öksürük (yaprak)		Soğuk Algınlığı, Grip, Öksürük, Böbrek rahatsızlıkları, Nefes darlığı, Mide ekşimesi ve yanması, Göğüs ve karın ağrısı (yaprak)		Hemoroid (yaprak)	Soğuk Algınlığı, Öksürük kesici, Göğüs yumuşatıcı, Boya, Kına (yaprak), Besin (meyve)		Soğuk algınlığı, Yüksek tansiyon, Mide rahatsızlıkları, Öksürük, Böbrek taşı (yaprak)
	<i>Fragaria vesca</i> (Dağ çileği)	Besin, Reçel (meyve)	Besin, Reçel (meyve)		Besin (taze meyve)				Besin, Reçel (meyve)

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

<i>Laurocerasus officinalis</i> (Karayemiş)	Besin, Diyabet (meyve)	Besin, Diyabet (meyve)			Boğaz iltihabı, Baş ağrısı (yaprak)	Besin, Çay (tohum), Bronşit (yaprak), Şeker düşürücü, Besin (meyve)		Besin (meyve), Diyabet (yaprak), Buket, Aranjman, Çelenk (yapraklı dal)
<i>Malus sylvestris</i> subsp. <i>orientalis</i> (Elma)	Besin, Reçel, Sirke (meyve), Bal bitkisi (çiçek)		Yanık, Ses kısıklığı, Anemi, Şifa, Pekmez, Şurup, Hemoroid (meyve), Öksürük (meyve kabuğu), Kolestrol, Kilo kontrolü (elma şarabı)			İdrar yolu rahatsızlıkları, Çocuklarda altına kaçırma (yaprak), Astım, Bronşit, Öksürük (meyve)		
<i>Mespilus germanica</i> (Töngel, Muşmula)	Besin (meyve)	Besin (meyve)	İshal, Öksürük (yaprak, dal), Hemoroid, Diyabet (meyve), Enflamasyon, Romatizma, Çürükler (dal)		Karın ağrısı, İshal (meyve)	Besin, Reçel, Diyabet, İshal (meyve), Böbrek Taşı, Kına (yaprak)		Grip, Öksürük (gövde kabuğu)

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

<i>Prunus spinosa</i> (Çakal eriği)	Besin, Komposto (meyve), Bal bitkisi (çiçek)	Besin (meyve)		Yün Boyası (meyve kabukları)		Kan yapıcı, Diyabet, Komposto, Reçel (meyve)		
<i>Prunus x domestica</i> (Erik)	Besin, Marmelat (meyve), Bal bitkisi (çiçek)							
<i>Pyrus communis</i> subsp. <i>caucasica</i> (Armut)	Besin, Reçel, Pekmez, Komposto (meyve), Bal bitkisi (çiçek)							
<i>Pyrus elaeagnifolia</i> (Kış armutu)	Besin, Reçel, Pekmez, Komposto (meyve)	Besin (meyve)						

Çizelge 6.2.(devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

	<i>Rosa canina</i> (Kuşburnu)	Reçel, Marmelat, Diyabet, Gribal enfeksiyon, Boğaz rahatsızlıkları, Şifa için, Çay (meyve)	Çay, Reçel (meyve)	Besin, Pekmez, Marmelat, Diyabet, Grip, Boğaz rahatsızlıkları, Çay, Hemoroid, Karın ve ayak ağrısı, Egzama, Kaşıntı, Damar tıkanıklığı, Kabızlık, Her derde deva, Bağışıklık güçlendirici, Yenileyici, Enflamasyon, Romatizma, Çürüklere karşı (meyve), Böbrek taşı (çiçek), Dizüri (kök)	Kabızlık, Sıtma (yaprak), Diyabet (kök, meyve)		Kadın hastalıkları, Öksürük, Soğuk algınlığı, Şeker, Astım, Grip, Reçel, Marmelat, Besin (meyve), Şifa (Petal)		Besin, Yemiş, Reçel (olgun meyve, taze sürgün), Tahta kaşık, Ev gereçleri (kök)
--	----------------------------------	---	-----------------------	---	---	--	--	--	---

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

<i>Rubus canescens</i> (Börtliyen)	Besin, Reçel (meyve)	Besin, Reçel (meyve)		Kuvvet verici, İdrar söktürücü, Diyabet (taze dal, kökler), Tansiyon düşürücü (meyve)		Düşük tedavisi, İdrar Yolu rahatsızlıkları, Yara tedavisi, Kaşıntı (kök), Damar tıkanıklığı (dal), Besin (taze tepe filizler), Besin, Reçel (meyve)		
<i>Rubus discolor</i> (Börtlen)	Besin, Reçel (meyve), Çay (meyve, yaprak), İnce kesiklerde kanı durdurma (yaprak)				Yaralanmalarda damar büzücü (yaprak), Mide ağrısı (kök)			
<i>Rubus hirtus</i> (Böğürtlen)	Besin, Reçel (meyve), Çay (meyve, yaprak)				Yara tedavisi (yaprak), Karın ağrısı (kök)			

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

<i>Rubus idaeus</i> (Ahududu)	Besin, Reçel (meyve)	Besin, Reçel (meyve)	Her derde deva, Besin (yaprak), Öksürük, Karın ağrısı, Diyabet, Anemi, Her derde deva, Besin (meyve), Diyabet, Besin (kök)					
<i>Rubus sanctus</i> (Börtliyen)	Besin, Reçel (meyve)				Yara tedavisi (yaprak), Karın ağrısı (kök)	Yara tedavisi (yaprak), Deri hastalıkları, İdrar yolları (kök), Şifa, Besin, Reçel, Marmelat (meyve), Besin (tepe filizleri)		Besin, Marmelat (meyve), Sivilce, Yara tedavisi (yaprak), Ayak mantarı (gövde ve yaprak)
<i>Sorbus aucuparia</i> (Kuş üvezi)	Besin (meyve)							
<i>Sorbus domestica</i> (Bahçe üvezi)	Besin, İshal (meyve)		Böbrek taşı, Diyabet (yaprak), İshal, Besin, Un (meyve)					Soğuk Algınlığı (yaprak)

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

	<i>Sorbus torminalis</i> var. <i>torminalis</i> (Üvez)	Besin (meyve)							
Scrophulariaceae	<i>Verbascum blattaria</i> (Sığırkuyruğu)	Bal bitkisi (çiçek)							
Smilacaceae	<i>Smilax excelsa</i> (Melocan)	Besin (taze sürgün, meyve), Yara tedavisi (diken)	Yara tedavisi (diken), Besin (sürgünlerin uç kısımları, diken)	Besin, Yara tedavisi, Karın ağrısı, Mide rahatsızlıkları (taze sürgün), Karın ağrısı (kök), Mide rahatsızlıkları, Sakız (tohum)		Diyabet, Besin (sürgünler, uç kısımları), Besin (meyve)	Kanser (taze filiz), Besin (taze sürgün, yaprak, gıcır diken), Sakız (meyve)		Besin (taze sürgün)
Solanaceae	<i>Solanum nigrum</i> subsp. <i>schultesii</i> (İt üzümü)	Besin (meyve)					Ağız yaraları, Besin (meyve)		
Thymelaeaceae	<i>Daphne pontica</i> (Defne)	Böceklenme olmaması için (yaprak), Bal bitkisi (çiçek)							

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

Urticaceae	<i>Urtica dioica</i> (Isırgan)	Besin, Şifa (taze sürgün, yaprak) Hemoroid, Romatizma, Kireçlenme, Çay (yaprak), Karın ve bacak ağrısı, Sarılık, Kanser, Bağırsak rahatsızlıkları (toprak üstü)	Besin (yaprak)	Besin, Osteoartrit, Diz ağrısı, Fıtık, Sivilce, Egzama, Kulak delmede- iğnede lokal anestezik, Yara tedavisi, Kadınlarda kısırlık, Kan uyarıcı, Kilo kontrolü (yaprak), Adet sancısı, Böbrek ve karın ağrısı, Romatizma, İltihaplanma, Bağırsak rahatsızlıkları, Sarılık, Rahatlatıcı, Yara tedavisi (toprak üstü), İç hastalıklar, Göğüs ağrısı, Öksürük, Saçkıran, Astım (tohum),	Besin (yaprak)	Besin, Sabun, Çay, Kanser (yaprak, yaprak sapı)	Besin, Güneş koruyucu, Diyabet, Kanser tedavisi (toprak üstü), Romatizma, Guatr (yaprak), Öksürük kesici, Balgam söktürücü, Bronşit, Gırtlak kanserini, Böbrek rahatsızlıkları (tohum)	Besin (taze yaprak, gövde), Kanser, İdrar yolu iltihaplanması (kök), Kanser, Öksürük, Çay (yaprak), Solunum yolları ve akciğer hastalıkları, Bağırsak kanserini, Soğuk algınlığı, Depresyon, Psikolojik rahatlama (tohum)
------------	-----------------------------------	---	-------------------	---	-------------------	---	--	--

Çizelge 6.2. (devam) Çalışmamızda elde edilen bulguların diğer etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılması.

				Dizüri, Saçkıran, Böbrek rahatsızlıkları, Enflamasyon, Romatizma, Çürükler (kök), Kanser, Göğüs ağrısı, Diyabet, Hemoroid (Tüm kısımlar)					
Vitaceae	<i>Vitis labrusca</i> (Kokulu üzüm)	Besin, Yemiş, Reçel, Pekmez, Sirke, Kan yapıcı (meyve), Dolma, Sarma (yaprak)	Besin, Pekmez (meyve), Dolma (yaprak)						
	<i>Vitis sylvestris</i> (Üzüm)	Besin, Yemiş, Reçel, Hoşaf, Sirke, Güneş çarpması (meyve), Dolma/Sarma (yaprak)		Güneş çarpması, Liken enfeksiyonları, Pekmez (meyve), Anemi, Marmelat, Pekmez, Şurup, Meyve suyu, Besin, Yemiş (siyah hali), Kepeklenme, Saç bakımı (dallar)	Besin, Dolma- Sarma, Boyacılık (yaprak), Besin, Şarap, Sirke (meyve)		Besin, turşu (meyve), Besin (yaprak), Saç ve Cilt bakımı (dal, usare)		

Sambucus ebulus (şahmelik) bitkisinin yapraklarının çalışmamızda ağrı gidermede ve yara tedavisinde kullanıldığı kaydedilirken; Koyuncu [15] ve Doğru Koca-Yıldırım [22] romatizma tedavisinde, Kızıllarlan [19] yaralanma, incinme, ağrı, ısırğan dalaması ve civcivlerde acıyı dindirmede, Gürbüz vd. [33] sığırlarda meme ödemi tedavisinde kullanıldığını kaydetmiştir. Batı Erdem [30] ise bitkinin vegetatif olmayan tüm kısımların ilaç yapımında kullanıldığını saptamıştır. Gürbüz vd. [33] yaptıkları çalışmalarında bitkinin meyvesinin kurutularak ishal tedavisinde, taze olarak egzama tedavisinde kullanımını kaydederken; Doğru Koca-Yıldırım [22] kabızlıkta, Kızıllarlan [19] hemoroid ve mide ağrısı tedavisinde, Koyuncu [15] ise idrar söktürücü olarak kullanımını kaydetmiştir. Bitkinin gövde kısmının tek kullanımının ise Kızıllarlan [19] çalışmasında hayvanlarda kene çıkarmada olduğu saptanmıştır.

Sambucus nigra (şahmelik) bitkisinin çiçek kısmının Gürbüz vd. [33] çalışmasında böbrek rahatsızlıklarında kullanıldığını saptamıştır. Bitkinin yapraklarının çalışmamızda ağrı ve acı gidermede; Kızıllarlan [19] çalışmasında tütün balyalarını nemli tutmada, kurutulmuş halinin ise güneş yanığında ve toz haline getirilerek de bebeklerde pişik durumunda, yapraklı dallarının da böbrek ağrısında kullanıldığı kaydedilmiştir. Bitkinin meyvesi çalışmamızda ağrı kesici olarak kaydedilirken; Doğru Koca-Yıldırım [22] kabızlık durumunda, Kızıllarlan [19] ise çıban, egzama, hemoroid tedavisinde ve çocuklarda oje olarak, Özbucak, Kutbay ve Akçin [17] da besin şeklinde kullanımını kaydetmiştir.

Beta vulgaris (çükündür) bitkisinin yaprakları çalışmamızda besin, dolma ve ekmek fırına verilirken altında örtü şeklinde kullanılırken; Gürbüz vd. [33] çalışmasında besin olarak kullanımının yanısıra, taze yapraklarının saç besleyici ve iltihap söktürücü kullanımını da saptamıştır. Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] ise toprak üstü kısımlarının besin olarak kullanıldığını ve dolma yapıldığını kaydederken; bitkinin kök kısmının turşu yapıldığını da çalışmamızla ortak olarak kaydetmiştir.

Chenopodium album (yabani sirken) bitkisinin yaprakları çalışmamızda besin olarak kullanılırken; Doğru Koca-Yıldırım [22] yaprağın ve kökünü, Kızıllarlan [19] ve Gürbüz vd. [33] ise toprak üstü kısımların hepsinin besin şeklinde kullanımını kaydetmiştir.

Anethum graveolens (dereotu) bitkisinin çalışmamızda ve Özbucak, Kutbay ve Akçin [17] çalışmasında yaprakları ve gövde kısımları besin olarak kullanılırken; Özvatan,

Altundağ Çakır ve Kutlu [34] ise çalışmalarında yaprakların besin olarak kullanımına ek olarak tohumların da baharat şeklinde kullanıldığını kaydetmiştir. Gürbüz vd. [33] ise bitkinin toprak üstü kısmının besin olarak kullanımının yanısıra böbrek rahatsızlıklarında, idrar söktürücü olarak ve bacak ödeminde kullanıldığını da saptamıştır.

Chaerophyllum byzantinum (balaban) bitkisinin yaprakları çalışmamızda besin olarak kullanılırken; Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] çalışmasında toprak üstü kısımlarının besin olarak kullanımını kaydetmiştir. Kızıllarlan [19] ise bitki gövdesinin turşu; gövde ve yaprakların besin, yaprakların ayrıca yem olarak da kullanıldığını kaydetmiştir.

Daucus carota (havuç) bitkisinin kök kısmının çalışmamızda besin olarak tüketildiği kaydedilmiştir. Batı Erdem [30] ise çalışmasında meyvesinin böbrek taşı tedavisinde kullanıldığını saptamıştır.

Oenanthe pimpinelloides (kazayık) bitkisinin yaprakları çalışmamızda besin olarak kaydedilirken; Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu'nun [34] çalışmasında toprak üstü kısımların bu şekilde kullanıldığı saptanmıştır. Doğru Koca-Yıldırım [22] yapraklarla birlikte kökün de besin olarak kullanımını, Kızıllarlan [19] ise yaprakların besin kullanımından farklı olarak turşu da yapıldığını kaydetmiştir. Gürbüz vd. [33] ise bitkinin yaprak kısmının mide rahatsızlıkları, ülser ve reflüdeki tıbbi kullanımını saptamıştır.

Ornithogalum comosum (sakarca) bitkisinin çalışmamızda toprak üstü kısımları besin olarak, soğan kısmından yapılan kavurmasının ise kabızlık giderici olarak kullanıldığı saptanmıştır. Çizelgedeki diğer çalışmalarda bu bitkiye dair bir kullanım bulunmamaktadır.

Cichorium intybus (hindiba) bitkisinin çalışmamızda taze yapraklarının salatalarda, kurutulmuş halinin de çay olarak tüketildiği kaydedilmiştir. Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] yaprağın çay şeklinde kullanımını, Kızıllarlan [19] gövde ve yaprağın; Özbucak, Kutbay ve Akçin [17] da toprak üstü kısımların besin olarak kullanımını kaydetmiştir. Gürbüz vd. [33] ise toprak üstü kısımlarının hemoroid tedavisindeki kullanımını; Kızıllarlan [19] hemoroid, cilt hastalıkları, şekeri düşürme ve cinsel bölge kaşıntısı gidermede kullanımını kaydetmiştir. Bitkinin kök lateksinin sindirime yardımcı olarak sakız şeklinde kullanımını hem Kızıllarlan [19] hem de Batı Erdem [30]

çalışmalarında kaydetmiştir. Batı Erdem [30] ayrıca kök kısımlarının astım ve ülser tedavisinde kullanımlarını da saptamıştır.

Cota tinctoria (papatya) bitkisinin toprak üstü kısımlarının süs ve peyzaj bitkisi olarak kullanımının yanısıra kapitulunun kabızlık giderici ve sakinleştirici olarak kullanıldığı da çalışmamızda kaydedilmiştir. Gürbüz vd. [33] ise bitkinin kapitulularının gaz önleyici ve şişkinlik giderici etkisini saptamıştır. Kızıllarlan [19] bitkinin çiçeklerinin yün boyası, peyzaj, süs ve vazo bitkisi olarak farklı kullanımlarını kaydetmiştir. Koyuncu [15] da bitkinin çiçekli ve yapraklı dallarının akciğer kanseri, hemoroid ve nefes darlığı tedavisinde kullanımlarını kaydetmiştir. Bitki adının papatya olması ve görüntülerinin benzer olmasından dolayı *Matricaria chamomilla* ile karıştırılabilmektedir.

Matricaria chamomilla (hakiki papatya) bitkisinin kapitulunun çalışmamızda arılar için nektar ve polen kaynağı olmakla birlikte gribal enfeksiyonda, gaz sancısında ve sakinleştirici olarak çay şeklinde de kullanımını kaydedilmiştir. Çalışmamızda bitkinin toprak üstü kısımlarının da süs olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Kızıllarlan [19] ise bitkinin kapitulularının grip, soğuk algınlığı, boğaz iltihabı gibi hastalıkların tedavisinde ve balgam söktürücü, öksürük kesici olarak kullanımlarını kaydetmiştir.

Petasites hybridus (kabalak) bitkisinin yaprakları çalışmamızda şemşiye olarak ve balık muhafazasında kullanılırken; Kızıllarlan [19] da çalışmasında şemşiye kullanımını kaydetmiş, şapka kullanımını da saptamıştır. Kızıllarlan [19] ayrıca bitkinin yapraklarının ağrı tedavisinde, kabakulakta, ineklerde yara tedavisinde kullanılmakla birlikte genel olarak hayvan hastalıklarında ve yem olarak da kullanımını kaydetmiştir. Doğru Koca-Yıldırım [22] ise bitkinin yaprak sapının besin olarak ve kabızlıktaki kullanımını çalışmasında saptamıştır.

Taraxacum erythrospermum (karahindiba) bitkisinin yaprakları çalışmamızda çiğ olarak salatalarda, kurutulmuş olarak da çay şeklinde kullanılmaktadır. Çizelgedeki diğer çalışmalarda bu bitkiye dair bir kullanım bulunmamaktadır.

Tussilago farfara (öksürük otu) bitkisinin yaprak kısmının çalışmamızda öksürük ve gribal enfeksiyon durumlarında kullanıldığı kaydedilirken; Batı Erdem [30] ve Koyuncu [15] benzer durumlar için yaprakla beraber bitkinin kapitulunun da kullanıldığını saptamıştır. Ayrıca Koyuncu [15] bitkinin toprak üstü kısımlarının ayak ağrısında ve yaprakların da besin olarak kullanıldığını kaydetmiştir.

Carpinus betulus (gürgen) ağacının çiçekleri çalışmamızda arılar için besin kaynağı olarak kaydedilmiştir. Kerestenin çalışmamızda yakacak, mobilya, kaplama kullanımları da kaydedilirken; Koyuncu [15] ise kerestenin bu kullanımlarına ek olarak inşaatta, meyve kasası olarak ve ambalaj yapımında da kullanıldığını saptamıştır. Çalışmamızda gövde ve dallar ev gereçleri yapımında kullanılırken; Koyuncu [15] ise genç ve düzgün dallarla merdiven yapıldığını saptamıştır.

Corylus avellana (findık) bitkisinin tohumu çalışmamızda besin ve yemiş olarak kaydedilirken; Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] ve Gürbüz vd. [33] çalışmalarında da bu şekilde kullanıldığı saptanmıştır. Doğru Koca-Yıldırım [22] bitkinin yapraklarının dolma şeklinde tüketildiğini ve bitkinin köklerinin yakacak, yakıt olarak kullanıldığını da belirtmiştir. Koyuncu [15] bitkinin kabuklarının nefes darlığı durumunda, bitkinin yapraklarının ise şarbon tedavisinde kullanıldığını ve bitkiden ev gereçleri yapıldığını da kaydetmiştir.

Trachystemon orientalis (kaldirik) bitkisinin toprak üstü kısımları çalışmamızda besin olarak kaydedilirken; Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34], Doğru Koca-Yıldırım [22], Kızıllarlan [19], Özbucak, Kutbay ve Akçin [17] ve Koyuncu [15] tarafından da bu şekilde kaydedilmiştir. Bitkinin yaprak sapı ve gövdesinin turşu yapıldığı; çalışmamızda ve Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34], Doğru Koca-Yıldırım [22], Koyuncu [15] çalışmalarında saptanmıştır. Gürbüz vd. [33] bitkinin kök kısmının iç hastalıklarda, uzun yaşam için, çay şeklinde tüketildiğini kaydederken; Doğru Koca-Yıldırım [22], Özbucak, Kutbay ve Akçin [17] taze yapraklarından dolma yapıldığını saptamıştır. Kızıllarlan [19] kırık-çıkık tedavisinde bitkinin kök kısmının, bağırsak rahatsızlıklarında ise gövde ve yapraklarının kullanıldığını kaydetmiştir.

Brassica rapa (pazı) bitkisinin yaprak kısmı çalışmamızda, Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] ile Doğru Koca-Yıldırım [22] çalışmalarında da besin ve dolma olarak kullanılmaktadır. Doğru Koca-Yıldırım [22] farklı olarak köklerinden turşu ve içecek yapıldığını da kaydetmiştir.

Brassica oleracea var. *capitata* (kara lahana) bitkisinin çalışmamızda yapraklarından dolma yapıldığı ve taze filizlerinin besin olarak tüketildiği kaydedilirken; Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] ise çalışmada toprak üstü kısımları ve taze filizlerinin besin, yapraklarının dolma şeklinde tüketildiğini kaydetmiş, Gürbüz vd. [33] da besin olarak tüketildiğini saptamıştır. Kızıllarlan [19] ise sadece yaprak kısmının besin ve

dolma olarak kullanımını kaydetmiştir. Tıbbi kullanım için çalışmamızda bitkinin yapraklarının iltihaplı yara, kemik ağrısı ve göğüs yarası tedavisinde kullanıldığı kaydedilmiştir. Gürbüz vd. [33] ise çalışmasında göz yaralanmaları, kemik ağrısı, baş, sırt ve bel ağrısı, çocuklarda göğüs ağrısı, burkulma, fitik ve saç bakımında, Doğru Koca-Yıldırım [22] romatizmada, Kızıllarlan [19] ise ağrı kesici olarak, ayrıca romatizma ve bademcik iltihabı durumlarında kullanıldığını saptamıştır. Çalışmamızda bitkinin yaprak kısmının ekmeğ pişirirken -ekmeğin yanmaması için- altına örtü olarak kullanıldığı da belirtilmiştir.

Brassica oleracea var. *acephala* (dürme) bitkisinin yapraklarının çalışmamızda besin, dolma ve turşu olarak tüketildiği kaydedilirken; Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] ise çalışmasında toprak üstü kısımlarının besin, yapraklarının dolma yapıldığını kaydetmiş, Gürbüz vd. [33] ise sadece besin olarak tüketildiğini saptamıştır.

Capsella bursa-pastoris (çoban çantası) bitkisinin toprak üstü kısımları ve Özbucak, Kutbay ve Akçin [17] çalışmasında besin olarak kaydedilmiştir. Çalışmamızda ise bitkinin yapraklarından yapılan yemeğin bağırsak rahatsızlıklarında kullanıldığı, taze sürgünlerinin infüzyonun da şifa için çay şeklinde tüketildiği kaydedilirken; çiçek kısımlarının ise besin olarak kullanıldığı saptanmıştır. Kızıllarlan [19] bitkinin yapraklarının besin olarak tüketildiğini kaydederken; Gürbüz vd. [33] besin durumuna ek olarak ince bağırsak iltihabında da kullanıldığını kaydetmiştir. Batı Erdem [30] ise bitkinin yaprak ve çiçeklerinin böbrek ağrısı durumunda kullanıldığını saptamıştır.

Raphanus raphanistrum (turp otu) bitkisinin toprak üstü kısımları çalışmamızda, Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34], Doğru Koca-Yıldırım [22] ve Kızıllarlan [19] çalışmalarında da besin olarak kullanılmaktadır. Doğru Koca-Yıldırım [22] bitkinin kök kısmının kan temizlemede kullanıldığını, Kızıllarlan [19] ise gövde kısmından turşu yapıldığını belirtmiştir. Gürbüz vd. [33] ise bitkinin yumrusunun besin olarak tüketildiğini ve öksürük için kullanımını kaydetmiştir.

Buxus sempervirens (şimşir) ağacının gövde, dal ve kök kısımlarından mutfak gereçleri yapıldığı ve çiçeklerinin arılar için besin kaynağı olduğu çalışmamızda kaydedilirken, Koyuncu [15] ise çalışmasında bitkinin yapraklı dallarından aranjman, çelenk, sepet ve buket yapıldığını, bitkinin gövdesinden ise tahta kaşık ve ev gereçleri yapıldığını kaydetmiştir. Gürbüz vd. [33] ise bitkinin yapraklarının hayvanlarda ishal durumunda verildiğini çalışmasında saptamıştır. Ayrıca çalışmamızda bitkinin tüm kısımlarının

yakacak olarak kullanıldığı da belirtilmiştir.

Cistus creticus (pembe çiçekli laden) bitkisinin çiçeklerinin kurutulmuş halinin çalışmamızda çay olarak tüketildiği kaydedilmiştir. Kızıllarlan [19] ise yapraklı dallarının çay olarak ve toprak üstü kısımlarının da adet söktürücü olarak kullanıldığını kaydetmiştir.

Helianthemum nummularium (laden) bitkisinin çalışmamızda çiçekli dallarının kurutulmuş süs bitkisi şeklinde kullanıldığı kaydedilmiştir. Bu bitkiye dair karşılaştırılan çalışmalarda herhangi bir ifade bulunmamıştır.

Cornus mas (kızılcık) bitkisinin çiçekleri çalışmamızda nektar ve polen kaynağı olarak kaydedilmiştir. Çalışmamızda ve Gürbüz vd. [33], Batı Erdem [30], Doğru Koca-Yıldırım [22] ve Kızıllarlan [19] çalışmalarında bitkinin meyvesinin besin olarak ve marmelat, reçel, komposto, tarhana yapımında kullanıldığı saptanmıştır. Çalışmamızda bitkinin meyvesinin soğuk algınlığı, gribal enfeksiyon ve baş ağrısında, bitkinin yapraklı dallarının da diş ağrısında kullanıldığı kaydedilirken; Doğru Koca-Yıldırım [22] ishal durumunda, Kızıllarlan [19] ise meyvenin soğuk algınlığında kullanıldığını kaydetmiştir. Gürbüz vd. [33] ise meyvenin balıkçılık, tedavisi olmayan hastalıklar, diyabet, karın ve baş ağrısı, ishal, doğumu kolaylaştırma gibi durumlarda kullanıldığını, diş ağrısında ise çiçekli dalından faydalandığını kaydetmiştir. Ayrıca Kızıllarlan [19] bitkinin yapraklarının kınaya renk vermek için de kullanıldığını belirtmiştir.

Diospyros kaki (Trabzon hurması) bitkisinin meyvesi çalışmamızda ve Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] çalışmasında besin olarak ve kurusunun da yemiş olarak kullanıldığı saptanmıştır. Gürbüz vd. [33] ise çalışmasında bitkinin olgunlaşmamış meyvesinin tıbbi kullanımda diyabet, ishal, emziren annelerde ek gıda; gıda olarak şurup ve pekmez şeklinde kullanımını kaydetmiştir.

Arbutus unedo (dağ çileği) bitkisinin meyvesinin çalışmamızda, Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34], Gürbüz vd. [33], Kızıllarlan [19] ve Koyuncu [15] tarafından yapılan çalışmalarda besin olarak tüketildiği saptanmıştır. Koyuncu [15] bitkinin yapraklı dallarının çiçekçilikte kullanıldığını kaydederken; Kızıllarlan [19] ise meyvenin mide ve bağırsak rahatsızlıklarında, prostat ve böbrek iltihaplarında tıbbi kullanımı olduğunu belirtmiştir. Kızıllarlan [19] ayrıca meyveden reçel yapıldığını ve odunlarının yakacak olarak da kullanıldığını kaydetmiştir.

Rhododendron ponticum subsp. *ponticum* (komar) bitkisinin çiçekleri nektar

bakımından zengin olmakla birlikte çalışmamızda bölgeye özgü delibal, avu veya agu da denilen balın yapım sürecinde arılar tarafından kullanılmaktadır. Kızıllarlan [19] da çalışmasında bitkinin çiçek kısmının arıcılık, delibal üretimi, süs olarak kullanımının yanısıra; bitkinin toprak üstü kısımlarının yakacak olarak kullanıldığını kaydetmiştir. Doğru Koca-Yıldırım [22] ise yakacak olarak bitkinin köklerinin kullanıldığını belirtmiştir. Farklı bir kullanım olarak çalışmamızda bitkinin yaprak kısmının ekme pişirilirken ekmeğin altına örtü olarak konduğu da kaydedilmiştir.

Pisum sativum subsp. *sativum* (bezelye) bitkisinin çalışmamızda meyve ve tohum kısmının besin olarak kullanıldığı; toprak üstü kısımlarının da hayvan yemi olarak verildiği kaydedilmiştir. Gürbüz vd. [33] ise tohumun besin olarak tüketilmekle birlikte; iç hastalıklar, kanser ve tüberküloz hastalıklarında da tedavi amaçlı kullanıldığını kaydetmiştir.

Robinia pseudoacacia (yalancı akasya) bitkisinin çiçeklerinin nektarı ve polenleri arılar tarafından bal yapmada kullanıldığı gibi; çalışmamızda ağaçların güzel görünüşü ve kokusundan dolayı peyzaj amaçlı kullanıldığı da kaydedilmiştir. Kızıllarlan [19] ağacın çiçeklerinin bronşit, soğuk algınlığı gibi durumlarda kullanıldığını; ayrıca çiçeklerinin de rahim kanseri ve kistler için kullanımının olduğunu ifade etmiştir. Koyuncu [15]da ağacın çiçeklerinin baş ağrısı tedavisinde kullanıldığını kaydetmiştir.

Çalışmamızda *Securigera varia* (burçak), *Trifolium angustifolium* (dar yapraklı üçgül), *Trifolium campestre* (yonca), *Trifolium repens* (beyaz yonca), *Vicia cracca* subsp. *cracca* (kuş fiği), *Vicia hirsuta* (burçak) ve *Psoralea bituminosa* (yonca) bitkilerinin toprak üstü kısımlarının hayvan yemi olarak kullanıldığı kaydedilmiştir. Karşılaştırma yapılan diğer çalışmalarda bu bitkiler yer almamaktadır.

Trifolium resupinatum (üçgül) bitkisinin çalışmamızda toprak üstü kısımlarının hayvan yemi olarak kullanıldığı saptanmıştır. Kızıllarlan [19] ise kabızlık durumunda toprak üstü kısımlarının kullanıldığını ayrıca bu kısımların hayvan yemi olarak verildiğini de kaydetmiştir.

Castanea sativa (kestane) bitkisinin çiçeğindeki nektarın, polenlerin ve tatlı özsuynun arılar tarafından kullanıldığı ve “kestane balı” yapıldığı çalışmamızda kaydedilmiştir. Kızıllarlan [19] çalışmasında bitkinin çiçeğinin şeker düşürücü olduğunu ve astım, bronşit gibi hastalıklarda takviye gıda olarak kullanıldığını; kestane balı ve arıcılıkta kullanıldığını kaydetmiştir. Kızıllarlan [19], Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34]

çalışmalarında ve çalışmamızda tohum kısmının besin ve yemiş olarak kullanıldığı kaydedilmiştir. Bitkinin yakacak olarak kullanıldığı ise hem çalışmamızda hem de Kızıllarlan [19] ve Koyuncu [15] çalışmalarında saptanmıştır. Koyuncu [15] ayrıca çalışmasında ağacın kerestesinin kaplama, mobilyacılık ve inşaat sektöründe de kullanıldığını; genç düzgün dallarından da merdiven yapıldığını kaydetmiştir.

Centaurium erythraea subsp. *erythraea* (kırmızı kantaron) bitkisinin toprak üstü kısımlarının çalışmamızda kurutulmuş çay şeklinde tüketildiği kaydedilirken; Kızıllarlan [19] ise çalışmasında bitkinin toprak üstü kısımlarının hemoroid, egzama, yara ve kesik tedavilerinde, bağırsaktaki kurtları düşürmede ve iştah açıcı olarak kullanıldığını saptamıştır.

Hypericum calycinum (büyük kantaron) bitkisi için çalışmamızda çiçeklerindeki polenlerinden dolayı bal bitkisi olduğu kaydedilirken; karşılaştırma yapılan diğer çalışmalarda bu bitkiye dair bilgi yer almamaktadır.

Hypericum perforatum (sarı kantaron) bitkisinin çiçekleri için Kızıllarlan [19] yara ve kesik tedavilerinde, mide ağrısında ve ülserde; Koyuncu [15] ise sadece ülserde kullanımını kaydetmiştir. Çalışmamızda bitkinin toprak üstü kısımlarının zeytinyağı ile yapılan maserasyon yağının yanık ve yara tedavisinde kullanıldığı, kurutulmuş halinin infüzyonunun çay olarak tüketildiği ve sakinleştirici etkisi olduğu da saptanmıştır. Batı Erdem [30] çalışmasında toprak üstü kısımların olduğu gibi kurutulmuş çayın sakinleştirici etkisi olduğunu kaydetmiştir. Kızıllarlan [19] bitkinin toprak üstü kısımlarının mide rahatsızlıklarında, kanser tedavisinde ve böbrek iltihabında kullandığını, idrar söktürücü özelliğinin de bulunduğunu kaydederken; Koyuncu [15] ise çiçekli dallarının yara tedavisinde kullanıldığını belirtmiştir.

Juglans regia (ceviz) bitkisinin çiçeklerinin çalışmamızda arılar için polen ve tatlı özsu kaynağı olduğu saptanmıştır. Bitkinin tohumu çalışmamızda besin ve yemiş olarak kaydedilirken; Kızıllarlan [19] ise çalışmasında şeker ve kolesterol düşürücü, besin ve çay şeklindeki kullanımını; Gürbüz vd. [33] ise tohumun sedef hastalığı, yanık tedavisi, guatr, kardiyak rahatsızlıklar, kalp sağlığı, yüksek kolesterol ve öksürükte, tohum kabuğunun ise kolesterol düşürücü kullanımını saptamıştır. Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] ve Batı Erdem [30] çalışmalarında bitkinin meyvesinin yemiş olarak tüketildiğini kaydederken; Koyuncu [15] kabızlık tedavisinde, Kızıllarlan [19] olgun meyvenin sert endokarp kısmının hemoroid tedavisinde, Gürbüz vd. [33] ise öksürük

kesici olarak kullanıldığını kaydetmiştir. Gürbüz vd. [33] ayrıca dış yeşil perikarp kısmının diyabet, iltihaplı yara ve egzama tedavisinde, Doğru Koca-Yıldırım [22] ise baş ağrısında kullanıldığını saptamıştır. Bitkinin yaprak kısmı için ise Gürbüz vd. [33] çalışmasında besin olarak, balıkçılıkta, hayvanlarda ishalde, diz ağrısında, felçli kişilerde miyalji ve nörojenik ağrı tedavisinde, hemoroid tedavisinde ve böbrek yetmezliğinde; Koyuncu [15] romatizma tedavisinde, Kızıllar [19] ise çalışmasında şeker, kolestrol ve romatizma tedavisinde kullanıldığını saptamıştır. Koyuncu [15] çalışmasında bitkinin kerestesinin inşaatta ve mobilya imalatında hammadde olarak kullanımı kaydederken; bizim çalışmamızda bunlara ek olarak yakacak şeklinde kullanımı da kaydedilmiştir. Bütün çalışmalardan farklı olarak Gürbüz vd. [33] kök kabuğunun romatizma tedavisinde kullanıldığını kaydetmiştir.

Clinopodium vulgare subsp. *vulgare* (yabani fesleğen) bitkisinin çalışmamızda yaprak kısımlarının kurutularak baharat şeklinde yemeklerde kullanıldığı ve infüzyonunun çay olarak tüketildiği kaydedilmiştir. Kızıllar [19] ise bitkinin toprak üstü kısımlarının karın ağrısı tedavisinde kullanıldığını kaydetmiştir.

Lamium purpureum subsp. *purpureum* bitkisinin çiçeklerinin çalışmamızda arılar için nektar ve polen kaynağı olmakla birlikte; salatalarda ya da tek halde besin olarak tüketilebildiği kaydedilmiştir. Kızıllar [19] ise bitkinin toprak üstü kısımlarının karın ağrısı, boğaz ağrısı, ağrı tedavisi, bademcik iltihabı gibi durumlarda kullanıldığını ve çiçek nektarının da gıda olarak tüketildiğini kaydetmiştir. Bitkinin toprak üstü kısımlarının ise hem Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] ise çalışmasında hem de Kızıllar [19] çalışmasında besin olarak kullanıldığı da kaydedilmiştir.

Melissa officinalis (oğul otu) bitkisinin çalışmamızda toprak üstü kısımlarının kurutularak yapılan çayının sakinleştirici etkisi olduğu ve nezle, soğuk algınlığı gibi durumlarda tüketildiği kaydedilirken; Gürbüz vd. [33] ise kalp rahatsızlıklarında kullanıldığını belirtmiştir. Kızıllar [19] ise toprak üstü kısımlarının karın ağrısı, damar açıcı, böbrek iltihabı ve damar tıkanıklığı durumlarındaki kullanımını; ayrıca bitkinin yapraklarının besin şeklinde, mide rahatsızlıklarında, sağlıklı ve dinç olmak için takviye gıda olarak tüketimini de kaydetmiştir.

Mentha longifolia subsp. *typhoides* (yabani nane) bitkisinin yapraklarının çalışmamızda kurutulup öğütülerek baharat şeklinde yemeklere katıldığı, infüzyonunun çay olarak mide rahatsızlıklarında tüketildiği kaydedilmiştir. Bitkinin yapraklarının Özvatan,

Altundağ Çakır ve Kutlu [34], Özbucak, Kutbay ve Akçin [17] çalışmalarında baharat olarak yemeklere katıldığını, Gürbüz vd. [33] romatizma ve soğuk algınlığı tedavisinde kullanıldığını, Kızıllarlan [19] ise baharat olarak kullanımının yanısıra nezle, grip, soğuk algınlığı tedavilerinde ve sindirime yardımcı olarak kullanıldığını saptamıştır. Ayrıca Doğru Koca-Yıldırım [22] hemoroid tedavisinde bitkinin yapraklarının kullanıldığını kaydederken, Gürbüz vd. [33] ise toprak üstü kısmının hemoroid ve adet düzensizliği durumlarında kullanımını kaydetmiştir.

Mentha spicata (nane) bitkisinin çalışmamızda yapraklarının kurutulmuş baharat şeklinde, infüzyonunun ise çay olarak soğuk algınlığı, gaz sancısı ve mide rahatsızlıklarında kullanıldığı kaydedilmiştir. Yaprak kısımları için Özbucak, Kutbay ve Akçin [17] da baharat olarak tüketildiğini, Doğru Koca-Yıldırım [22] ise hemoroid tedavisinde kullanıldığını kaydetmiştir. Kızıllarlan [19] da bitkinin yapraklarının baharat olarak yemeklerde kullanımının yanısıra; diş ağrısı ve ağız kokusunu önlemede kullanıldığını kaydetmiştir. Kızıllarlan [19] ayrıca toprak üstü kısımlarının da mide bulantısı ve ağrısı durumunda kullanıldığını saptamıştır. Çalışmamızda bitkinin taze sürgünlerinin ise salatalara eklendiği ve infüzyonunun da çay olarak tüketildiği kaydedilmiştir.

Origanum vulgare subsp. *viride* (kekik) bitkisinin toprak üstü kısımlarının çalışmamızda kurutulup öğütülerek baharat olarak yemeklere katıldığı, gaz sancısı ve şifa için infüzyonunun çay şeklinde tüketildiği saptanmıştır. Kızıllarlan [19] ise yapraklı dallarının karın ağrısı ve bulantı durumlarında, kurutulmuş baharat şeklinde; toprak üstü kısımlarının ise soğuk algınlığında kullanıldığını kaydetmiştir.

Salvia verbenaca (yabani adaçayı) bitkisinin çalışmamızda yapraklı dallarının kurutulmuş yakılarak tütsü şeklinde kullanıldığı kaydedilmiştir. Bitkinin kurutulmuş toprak üstü kısımlarının infüzyonunun ise çay şeklinde kullanıldığı hem çalışmamızda hem de Özbucak, Kutbay ve Akçin [17] çalışmasında kaydedilmiştir.

Salvia verticillata subsp. *verticillata* (adaçayı) bitkisinin toprak üstü kısımları çalışmamızda çay şeklinde, soğuk algınlığı, gribal enfeksiyon ve öksürük gibi durumlarda; Özbucak, Kutbay ve Akçin [17] çalışmasında ise kurutulmuş toprak üstünün difüzyonunun çay şeklinde kullanıldığı kaydedilmiştir.

Thymus longicaulis (taş kekiği) bitkisinin çiçekleri çalışmamızda nektar kaynağı oldukları için bal bitkisi olarak kaydedilirken; çalışmamızda ayrıca bitkinin toprak üstü

kısımlarının kurutulup öğütülerek baharat olarak yemeklerde kullanıldığı, infüzyonunun çay olarak soğuk algınlığı, karın ağrısı ve ses kısıklığı durumlarında tüketildiği kaydedilmiştir. Gürbüz vd. [33] ise çalışmasında bitkinin toprak üstü kısımlarının öksürük, soğuk algınlığı ve nefes darlığı gibi durumlarda; Kızıllarlan [19] ise bu kısımların mide rahatsızlıklarında ve şekeri düşürmede kullanıldığını kaydetmiştir. Gürbüz vd. [33] çalışmasında ayrıca bitkinin kök kısmının iltihaplı romatizma ve yara tedavisinde, yapraklarının adet ağrısında kullanıldığını kaydederken; Kızıllarlan [19] da bitkinin yapraklarının kurutulup baharat elde edildiğini saptamıştır.

Malva neglecta (küçük ebeğümeci) bitkisinin yapraklarının çalışmamızda iltihaplı yara tedavisinde, Doğru Koca-Yıldırım [22] çalışmasında hem yara tedavisinde hem besin olarak, Gürbüz vd. [33] ise çalışmasında besin olarak kullanımın yanısıra hemoroid tedavisinde, yara ve apselerde ve her derde deva olarak kullanıldığını kaydetmiştir. Gürbüz vd. [33] bitkinin toprak üstü kısımlarının karın ağrısı, kanser tedavisinde, bağırsak, mide ve böbrek rahatsızlıklarında kullanıldığını da çalışmasında kaydetmiştir. Çalışmamızda bitkinin yaprak ve taze sürgünlerinin besin ve çay olarak kullanımı kaydedilirken; Özbucak, Kutbay ve Akçin [17] ise bitkinin yaprak, yaprak sapı ve kökünün besin olarak kullanıldığını belirtmiştir. Koyuncu [15] ise bitkinin yapraklı dallarının besin olarak kullanımının yanısıra, mayasıl hastalığında ve prostat durumunda; bitkinin taze tomurcuklarının nezle ve bademcik rahatsızlıklarında, çiçeklerinin ise öksürük durumunda kullanıldığını kaydetmiştir.

Malva nicaeensis (ebeğömeç) bitkisinin yapraklarının çalışmamızda acı ve ağrı giderici olarak kullanımı kaydedilmiştir. Gürbüz vd. [33] çalışmasında ise bitkinin yapraklarının besin olarak kullanımının yanı sıra topuk çatlakları, ülser, reflü, adet sancısı, böbrek ağrısı tedavisinde ve her derde deva olarak kullanıldığını; Kızıllarlan [19] ise çalışmasında besin olarak kullanılmasına ek olarak ağrı tedavisi, ısırgan yanığı ve baharat şeklinde tüketildiğini de kaydetmiştir. Bitkinin toprak üstü kısımlarının Gürbüz vd. [33] çalışmasında rahim kistleri ve menstürel rahatsızlıkları gidermede, bitkinin kök kısmının ise vajina problemlerinde kullanıldığını saptamıştır. Kızıllarlan [19] da bitkinin meyvesinin kolye ve bilezik olarak kullanıldığını kaydetmiştir.

Malva sylvestris (ebeğümeci) bitkisinin çiçekleri Kızıllarlan [19] çalışmasında balgam söktürücü olarak, Koyuncu [15] çalışmasında ise çiçek kısmının öksürük giderici, taze tomurcukların ise nezle ve bademcik gibi hastalıkların tedavisinde kullanıldığı kaydedilmiştir. Bitkinin yapraklarının ise çalışmamızda besin olarak, dolma yapmada,

boğaz, bademcik ve göğüs rahatsızlıklarında, öksürükte, balgam söktürmede ve iltihaplı yara tedavisinde kullanıldığı kaydedilirken; Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] da dolma yapıldığını, Doğru Koca-Yıldırım [22] iltihap, yara tedavisi ve idrar söktürmede kullanıldığını, Kızıllar [19] besin olarak kullanımının yanısıra balgam söktürücü ve şeker düşürücü olarak, karaciğer ve böbrek rahatsızlıklarının tedavisinde ayrıca yapraklı dalların da adet söktürücü olarak kullanıldığını belirtmiştir. Özbucak, Kutbay ve Akçin [17] ise kök, yaprak ve yaprak sapının besin olarak tüketildiğini, Koyuncu [15] ise yaprağın besin olarak kullanımının yanında mayasıl hastalığı ve prostat tedavisinde de kullanıldığını kaydetmiştir. Bitkinin toprak üstü kısımları ise Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] çalışmasında besin olarak, Kızıllar [19] çalışmasında yara tedavisinde kullanıldığını belirtmiştir. Farklı kullanım olarak Batı Erdem [30] bitkinin yeşil kısımlarının besin olarak kullanıldığını saptamıştır.

Tilia platyphyllos (büyük yapraklı ıhlamur) bitkisinin çalışmamızda brakteli çiçek durumunun kurutulmuş çay şeklinde tüketilmesi öksürük, soğuk algınlığı, grip, boğaz ağrısı ve balgam söktürmede kullanılmakla beraber, bitkinin taze yaprakları da pirinçli içle sarma yapılarak tüketilir. Karşılaştırma yapılan diğer çalışmalarda bu bitki yer almamaktadır.

Tilia tomentosa (Ihlamur) bitkisinin çiçekleri çalışmamızda arılar için nektar, polen ve tatlı özsu kaynağı olarak kaydedilirken; bitkinin brakteli çiçek durumu ile yapılan çay boğaz ağrılarında, göğüs yumuşatmada, öksürükte, gribal enfeksiyon, soğuk algınlığı ve nezle gibi durumlarda tedavi amaçlı kullanıldığı belirtilmiştir. Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] ise bitkinin çiçek durumunun çay olarak kullanımını kaydederken, Gürbüz vd. [33] ise kabukla beraber besin olarak, ayrıca çay şeklinde kullanımının öksürükte, grip, nezle ve soğuk algınlığı tedavilerinde kullanıldığını, Kızıllar [19] da çalışmasında çiçek durumunun infüzyonunun aynı etkiler için kullanıldığını saptamıştır. Farklı olarak bitkinin yapraklarının çalışmamızda sarma olarak tüketildiği, peyzaj uygulamalarında da kullanıldığı kaydedilirken; Kızıllar [19] bitkinin odunundan eşya imal edildiğini ve yakacak olarak da kullanıldığını saptamıştır.

Ficus carica (incir) bitkisinin meyvesinin çalışmamızda kurutulmuş ya da çiğ haliyle yemiş, pişirilmesi ile de reçel ve pekmez olarak tüketildiği kaydedilmiştir. Özvatan, Altundağ Çakır, Kutlu [34] da çalışmasında meyvenin yemiş olarak tüketildiğini, Kızıllar [19] ona ek olarak reçelinin yapıldığını, bağırsak yumuşatıcı etkisinin de olduğunu, Gürbüz vd. [33] bitkinin meyvesinin şişkinlik, hazımsızlık, kabızlık

durumunda ve iltihaplı apselerde, Koyuncu [19] ise besin olarak tüketilmesinin yanında kalın bağırsak problemlerinde tedavi amaçlı da kullanıldığını kaydetmiştir. Bitkinin lateks kısmı çalışmamızda siğil ve nasır tedavisi için haricen kullanılırken; Gürbüz vd. [33] siğil, ben lekeleri, yağ bezeleri ve egzamada, Kızıllarlan [19] ise siğil, kanser, saçkıran ve haricen kullanımda cilt kanseri tedavisindeki kullanımlarını kaydetmiştir. Ayrıca Kızıllarlan [19] bitkinin taze yapraklarının besin olarak tüketildiğini kaydederken, Koyuncu [19] da ülser tedavisinde kullanıldığını saptamıştır.

Morus alba (dut) bitkisinin meyveleri için çalışmamızda besin, kurutulmuş ve pişirilerek reçel ve pekmez yapıldığı, pekmezin kansızlık tedavisi için ek gıda olarak kullanıldığı kaydedilmiştir. Gürbüz vd. [33] çalışmasında meyvenin hayvanlarda yara tedavisinde, insanlarda egzama, astım, öksürük ve mide rahatsızlıkları gibi durumlarda tedavi amaçlı, pişirilerek ise pekmez ve şurup şeklinde kullanıldığını; Batı Erdem [30], Kızıllarlan [19] ve Koyuncu [15] da bu şekildeki besin kullanımlarını kaydetmiştir. Ayrıca Doğru Koca-Yıldırım [22] bitkinin yapraklarının diyabet tedavisindeki kullanımını, Kızıllarlan [19] ise dekoksilyonunun kabızlık giderici ve şeker düşürücü olarak, Koyuncu [15] da idrar söktürücü olarak kullanıldığını saptamıştır.

Morus nigra (karadut) bitkisinin meyvesi çalışmamızda çiğ halde besin olarak, pişirilerek reçel ve kansızlık için dahilen tüketilen pekmez yapımında, Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] çalışmasında besin ve pekmez olarak kaydedilirken; Koyuncu da besin olarak tüketimini saptamıştır. Bunlardan farklı olarak Gürbüz vd. [33] çalışmasında bitkinin meyvesinin mide rahatsızlıkları, anemi, kanser, egzama, bronşit, öksürük, aft ve pamukçuk gibi ağız yaraları ve balgam söktürücü olarak kullanıldığını kaydederken; Kızıllarlan [19] da ağız yaraları ve kansızlık tedavisindeki kullanımının dışında boya olarak kullanıldığını saptamıştır. Bitkinin yaprak kısmının ise Gürbüz vd. [33] çalışmasında kolesterol tedavisinde, Doğru Koca-Yıldırım [22] diyabet tedavisinde, Kızıllarlan [19] besin olarak, Koyuncu [15] ise diş eti sorunları ve ağız yaraları için kullanıldığını kaydetmiştir.

Chelidonium majus (kırilangıç otu) bitkisi için çalışmamızda kök kısmının mantar enfeksiyonu ve yara tedavisinde haricen kullanıldığı kaydedilirken; Gürbüz vd. [33] çalışmasında kök ve kök lateksinin el ve ayak mantarı, liken enfeksiyonu, siğil, ben lekeleri ve kanamalı yaralardaki kullanımını saptamıştır. Bitkinin lateksi çalışmamızda siğil tedavisinde kullanılırken, Kızıllarlan [19] da yaralarda ve egzama tedavisinde kullanıldığını kaydetmiştir. Ayrıca bitkinin tohumları çalışmamızda göz rahatsızlıkları

için kullanılırken, Gürbüz vd. [33] de çalışmasında bu kullanımı kaydetmiştir. Gürbüz vd. [33] ayrıca bitkinin toprak üstü kısımlarının sarılık tedavisinde, yapraklarının ise liken enfeksiyonu ve saçkıran tedavisinde kullanıldığını kaydetmiştir. Kızıllarlan [19] da bitkinin toprak üstü kısımlarının infüzyonunun idrar söktürücü olarak kullanıldığını belirtmiştir.

Papaver rhoeas (gelincik) bitkisinin çalışmamızda çiçeklerinin infüzyonunun çay şeklinde öksürük ve balgam söktürücü olarak kullanıldığı kaydedilmiştir. Batı Erdem [30] ise çiçeklerin süsleme ve çiçek sergilerindeki kullanımlarını belirtirken; Kızıllarlan [19] petallerinden şerbet yapıldığını, Koyuncu [15] ise öksürük, vücudun yumuşatılması, boğaz ağrısı ve akciğer kanseri gibi tedavilerde kullanıldığını kaydetmiştir. Gürbüz vd. [33] bitkinin yapraklarının kalp-mide rahatsızlıklarında, her derde deva ve besin olarak kullanıldığını kaydederken; Kızıllarlan [19] ve Koyuncu [15] da besin olarak kullanımını kaydetmiştir.

Abies nordmanniana subsp. *equi-trojani* (küner) bitkisi için çalışmamızda reçinesinin mide rahatsızlıklarında, yaraların hızlı iyileşmesinde, yara tedavisinde ve diken batmasında, Gürbüz vd. [33] ise çalışmasında iyileşmeyen yaralar, mide rahatsızlıkları, ateşli silah yaralanmaları, el-ayak çatlakları, yara tedavisi, ağrı, egzama, yanık ve nekrotik yaralar gibi durumlarda kullanıldığını kaydetmiştir. Gürbüz vd. [33] bitkinin erkek kozalağının kanser, tüberküloz, iç hastalıklar ve şişkinlik durumlarında; ağacın kabuğunun altındaki özsuyunun ise tedavi edilemez rahatsızlıklar ve ülser tedavisinde kullanıldığını belirtmiştir. Batı Erdem [30] ise çalışmasında peyzaj düzenleme ve park-bahçelerde; Koyuncu [15] yapraklı dallarının çiçek ve çelenk aranjmanında, kerestesinin inşaatlarda ve mobilya imalatında, kurumuş ve kesilmiş kısımlarının da kışın yakacak olarak kullanıldığını kaydetmiştir.

Plantago lanceolata (yara otu) bitkisinin yapraklarının karın ağrısı ve bağırsak rahatsızlıklarında infüzyonunun çay olarak dahilen, apse ve çıban gibi iltihaplı yaralarda haricen kullanıldığı kaydedilmiştir. Gürbüz vd. [33] ise yaptığı çalışmada bunlara ek olarak nefes darlığı, diyabet, iç hastalıklar, mide rahatsızlıkları ve yanık gibi durumlarda, Koyuncu [19] ise çalışmasında siğil tedavisi, iltihaplı romatizma, yara tedavisi, iltihaplı bölge tedavisi ve hemoroid tedavisinde kullanıldığını saptamıştır.

Plantago major (damar otu) bitkisinin yapraklarının çalışmamızda tırnak batması, irin, apse, çıban gibi iltihap biriken yaralarda ve alerji durumunda haricen; karın ağrısı, mide

rahatsızlıkları özellikle ülser ve hemoroid tedavisinde infüzyonunun çay şeklinde dahilen kullanıldığı kaydedilmiştir. Gürbüz vd. [33] ise yaptığı çalışmalarında bitkinin yapraklarının bu hastalıkların yanısıra kafa derisindeki yaralar, bronşit, öksürük, nefes darlığı, kardiyovasküler rahatsızlıklar, asabiyet, böbrek kanseri, idrar yolu rahatsızlıkları, diyabet gibi hastalıkların tedavisinde ve de besin olarak kullanıldığını kaydetmiştir. Bitkinin yaprak kısmının nasıl kullanıldığına dair Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] çalışmasında çıban ve yara tedavisinde kullanıldığını, Batı Erdem [30] yeşil kısımlarından yemek yapıldığını, Özbucak, Kutbay ve Akçin [17] ve Kızıllarslan [19] da dolması ve yemeği yapıldığını kaydetmiştir. Kızıllarslan [19] ayrıca yaprakların damar açıcı, iltihap söktürücü, tansiyon düşürücü, bağırsak yumuşatıcı etkisinden ve mide ağrısı, vücut kaşıntısı, mantar tedavisinde, böbrek ve bağırsak rahatsızlıklarında, farklı kullanım olarak bağırsak yumuşatmada, çıban, yara tedavisinde kullanıldığını da kaydetmiştir. Ayrıca Gürbüz vd. [33] çalışmasında bitkinin çiçek kısmının hemoroid ve bağırsak rahatsızlıkları tedavisinde kullanıldığını da belirtmiştir. Kızıllarslan [19] ise bitkinin tohum kısmını astım, bronşit ve öksürük gidermede, ayrıca ishali kesmede ve soğuk algınlığı tedavisinde; bitkinin tüm kısımlarının dekoksilyonunun ise gırtlak kanseri tedavisinde kullanıldığını saptamıştır.

Platanus orientalis (kavlan) bitkisinin çiçeklerinin çalışmamızda arılar için polen ve tatlı özsu kaynağı olduğu kaydedilmiştir. Çalışmamızda bitkinin yapraklarının iltihap kurutmada, kireçlenme ve romatizma tedavisinde; Gürbüz vd. [33] çalışmasında ise sırt ağrısını gidermede kullanıldığı belirtilmiştir. Koyuncu [19] ise çalışmasında bitkinin olgun meyvesinin prostat tedavisinde kullanıldığını saptamıştır. Ayrıca çalışmamızda bitkinin kerestesinin mobilya imalatında, parçalarının da yakacak olarak kullanıldığı kaydedilirken; Koyuncu [19] da çalışmasında bunları belirtmekle beraber ağacın kerestesinin inşaatta da kullanıldığını kaydetmiştir.

Zea mays (mısır) bitkisi için çalışmamızda tohumlarının haşlanarak yemeklerde ya da tek olarak tüketildiği, kurutulup un elde edildiği ve bu undan ekme de yapıldığı kaydedilirken; Kızıllarslan [19] da tohumun, Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] ve Doğru Koca-Yıldırım [22] ise meyvenin bu şekilde kullanıldığını kaydetmiştir. Bitkinin tohumu ve nişastası içinse Gürbüz vd. [33] ishal durumunda ve yanık tedavisinde kullanıldığını belirtmiştir. Bitkinin stilusu için çalışmamızda ödem atıcı olarak, Doğru Koca-Yıldırım [22] yapmış olduğu çalışmada çocuklarda alt ıslatmada, Kızıllarslan [19] ise idrar söktürücü olarak ve böbrek taşı tedavisinde ayrıca sigara

şeklinde, Koyuncu [15] da idrar ve iltihap söktürücü olarak ve hemoroid tedavisinde kullanıldığını kaydetmiştir. Bitkinin toprak üstü kısımları ise çalışmamızda ve Kızıllarslan [19] çalışmasında yem olarak saptanmıştır.

Rumex acetosella (kuzu kulağı) bitkisinin yaprakları çalışmamızda, Kızıllarslan [19] ve Koyuncu [15] ait çalışmalarda besin olarak kaydedilirken, Batı Erdem [30] taze gövdenin yaprakla birlikte besin olarak tüketildiğini belirtmiştir.

Rumex conglomeratus (labada) bitkisinin çalışmamızda yaprakları ve Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] çalışmasında yaprakla birlikte bitkinin toprak üstü, ve Gürbüz vd. [33] çalışmasında hepsi yemek ve dolma olarak kaydedilmiştir. Doğru Koca-Yıldırım [22] çalışmasında ise bitkinin yapraklarının ağrı tedavisinde kullanıldığı kaydedilmiştir.

Rumex crispus (ebelek) bitkisinin yaprakları çalışmamızda ve Koyuncu [15] çalışmasında hem besin hem de dolma olarak kaydedilirken; Gürbüz vd. [33] ve Batı Erdem [30] ait çalışmalarda sadece besin olarak ifade edilmiştir.

Portulaca oleracea (semizotu) bitkisinin yapraklı taze gövdesinin çalışmamızda, Özbucak, Kutbay ve Akçin [17] ve Koyuncu [15] yaptığı çalışmalarda besin olarak kullanıldığı kaydedilirken; Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] ve Gürbüz vd. [33] çalışmalarında bitkinin toprak üstü kısımlarının besin olarak tüketildiğini belirtmiştir.

Cerasus avium (kiraz) bitkisinin çiçekleri çalışmamızda arılar için nektar ve polen kaynağı olarak ifade edilmiştir. Bitkinin meyvesi için çalışmamızda taze olarak tüketildiği ve pişirilerek reçelinin yapıldığı kaydedilirken; Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] ise besin, reçel ve turşu olarak, Kızıllarslan [19] da besin olarak kullanıldığını kaydetmiştir. Bitkinin meyve sapları çalışmamızda ödem atıcı olarak kaydedilirken; Doğru Koca-Yıldırım [22] çocuklarda alt ıslatma durumunda, Kızıllarslan [19] böbrek rahatsızlıklarında ve idrar söktürücü olarak, Koyuncu [15] ise siroz hastalığının tedavisinde kullanıldığını kaydetmiştir. Koyuncu [15] ayrıca çalışmasında bitkinin yapraklarından sarma yapıldığını saptamıştır.

Crataegus monogyna (alıç) bitkisinin meyvesinin çalışmamızda taze olarak tüketildiği ve meyvesi ile sirke kurulduğu kaydedilmiştir. Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] da bitkinin meyvesinin taze olarak yendiği ve meyvesinden sirke de yapıldığını kaydederken, Koyuncu [15] ise nefes darlığı durumunda bitkinin meyvesinin kullanıldığını kaydetmiştir.

Cydonia oblonga (ayva) bitkisinin meyvesinin taze olarak tüketildiği, sirkesinin kurulduğu, pişirilerek reçel ve pekmez yapıldığı çalışmamızda kaydedilirken, Kızıllarlan [19] da bitkinin meyvesinin besin olarak kullanıldığını belirtmektedir. Bitkinin yaprağı için çalışmamızda soğuk algınlığı, öksürük ve gribal enfeksiyon durumunda infüzyonunun çay olarak dahilen kullanıldığı belirtilmiştir. Gürbüz vd. [33] ise bitkinin yaprağının bunlara ek olarak göğüs ve karın ağrısı, böbrek rahatsızlıkları, nefes darlığı, midede ekşime ve yanma durumunda, Doğru Koca-Yıldırım [22] hemoroid tedavisinde, Kızıllarlan [19] ise öksürük ve soğuk algınlığında, göğüs yumuşatmada, boya ve kınada renk olarak kullanıldığını kaydederken; Koyuncu [15] soğuk algınlığı, yüksek tansiyon, mide rahatsızlıkları, öksürük ve böbrek taşı tedavisinde kullanıldığını saptamıştır.

Fragaria vesca (dağ çileği) bitkisinin meyvesinin çalışmamızda taze olarak tüketildiği ve pişirilerek reçelinin yapıldığı kaydedilirken Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34], Doğru Koca-Yıldırım [22] ve Koyuncu [15] da çalışmalarında kullanımın bu şekilde olduğunu saptamış; Batı Erdem [30] ise sadece besin olarak tüketildiğini kaydetmiştir.

Laurocerasus officinalis (karayemiş) bitkisinin meyvesinin çalışmamızda taze olarak tüketildiği, diyabet hastaları tarafından da şifa niyetine yendiği saptanırken Özvatan, Altundağ Çakır, Kutlu [35], Kızıllarlan [19] ve Koyuncu [15] da çalışmalarında bu kullanımı kaydetmişlerdir. Bitkinin yaprağının ise Doğru Koca-Yıldırım [22] çalışmasında kuru halinin boğaz iltihabı ve baş ağrısı durumunda, Kızıllarlan [19] çalışmasında bronşit tedavisinde, Koyuncu [15] çalışmasında ise diyabet için kullanıldığını belirtmiştir. Kızıllarlan [19] ayrıca bitkinin tohumunun besin ve çay olarak da tüketildiğini kaydederken; Koyuncu [15] bitkinin yapraklı dallarının kesme çiçek, buket, aranjman ve çelenk yapımında kullanıldığını da çalışmasında belirtmiştir.

Malus sylvestris subsp. *orientalis* var. *orientalis* (elma) bitkisinin çiçeklerinin arılar için nektar ve polen kaynağı olduğu çalışmamızda belirtilmiştir. Bunun yanı sıra çalışmamızda bitkinin meyvesinin taze olarak tüketildiği, sirke yapıldığı, pişirilerek reçel ve pekmez yapıldığı da kaydedilmiştir. Bitkinin meyvesi için Gürbüz vd. [33] reçel ve pekmez yapımına ilaveten yanık tedavisi, ses kısıklığı, anemi, hemoroid tedavisi ve her derde deva olarak kullanımını, Kızıllarlan [19] ise astım, bronşit ve öksürük kesici şeklindeki kullanımını saptamıştır. Kızıllarlan [19] ayrıca bitkinin yapraklarının idrar yolu rahatsızlıklarında, çocuklarda altına kaçırma durumlarında kullanıldığını kaydetmiştir. Farklı kullanım olarak Gürbüz vd. [33] bitkinin meyve

kabuklarının öksürük durumunda, elma şarabının ise kilo kontrolü ve kolesterol tedavisinde kullanıldığını kaydetmiştir.

Mespilus germanica (töngel) bitkisinin meyvesinin çalışmamızda ve Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] tarafından yapılan çalışmada da besin olarak tüketildiği kaydedilmiştir. Gürbüz vd. [33] çalışmasında bitkinin meyvesinin hemoroid ve diyabet tedavisinde kullanıldığını, Doğru Koca-Yıldırım [22] karın ağrısı ve ishal, Kızıllar [19] ise besin, reçel kullanımının yanı sıra diyabet ve ishal durumunda kullanıldığını kaydetmiştir. Bitkinin yaprakları için Gürbüz vd. [33] çalışmasında hayvanlarda ve insanlarda ishal, öksürük durumunda; Kızıllar [19] ise böbrek taşı tedavisinde ve kınaya renk vermek için kullanıldığını belirtmiştir. Ayrıca Gürbüz vd. [33] bitkinin dallarının enflamasyon, romatizma ve çürüklerde, Koyuncu [15] da gövde kabuğunun grip ve öksürük tedavisinde kullanıldığını saptamıştır.

Prunus spinosa (çakal eriği) bitkisinin çiçeklerinin arılar tarafından nektar ve polen kaynağı olarak kullanıldığı çalışmamızda kaydedilmiştir. Bitkinin meyvesinin taze olarak tüketildiği ve pişirilerek komposto, reçel ve pekmez gibi ürünler yapıldığı da çalışmamızda ve Kızıllar [19] çalışmasında kaydedilmiştir. Kızıllar [19] çalışmasında ayrıca bitkinin meyvesinin kan yapıcı olarak kullanıldığını da belirtmiştir. Farklı bir kullanım olarak Batı Erdem [30] çalışmasında meyve kabuklarının yün boyamada kullanıldığını saptamıştır.

Prunus x domestica (erik) bitkisi çiçeklerindeki nektar, polen ve tatlı öz sudan dolayı bal bitkisi olmakla beraber çalışmamızda bitkinin meyvesinin taze olarak tüketildiği ve pişirilerek reçelinin yapıldığı kaydedilmiştir; karşılaştırılan diğer çalışmalarda bu bitkiden kayıt bulunmamaktadır.

Pyrus communis subsp. *caucasica* (armut) bitkisinin çiçekleri arılar için nektar ve polen kaynağı olmakla beraber çalışmamızda bitkinin meyvesinin taze olarak tüketildiği ve pişirilerek reçel, pekmez ve komposto yapıldığı kaydedilmiştir; karşılaştırma yapılan diğer çalışmalarda bu bitki kullanılmamaktadır.

Pyrus elaeagnifolia (kış armutu) bitkisinin meyvesi taze olarak tüketilirken, pişirilerek reçel, pekmez ve kompostosunun da yapıldığı çalışmamızda kaydedilmiştir. Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] da bitkinin meyvesinin taze olarak tüketildiğini kaydetse de diğer çalışmalarda bitki ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır.

Rosa canina (kuşburnu) bitkisinin çiçeklerinin Gürbüz vd. [33] çalışmasında böbrek taşı

düşürmede kullanıldığı, Kızıllarlan [19] çalışmasında ise petallerin şifa için kullanıldığı kaydedilmiştir. Bitkinin meyvesinin çalışmamızda, Gürbüz vd. [33], Kızıllarlan [19] ve Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] çalışmalarında da besin kaynaklı olarak ve reçel, marmelat, pekmez ve çay şeklinde kullanıldığı belirtilmiştir. Çalışmamızda meyvenin kurutulmuş halinin tıbbi kullanımda diyabet, gribal enfeksiyon, boğaz rahatsızlıkları ve genel manada şifa için kullanıldığı; Gürbüz vd. [33] çalışmasında ilave olarak hemoroid, karın ve ayak ağrıları, egzama, kaşıntı, damar tıkanıklığı, kabızlık, romatizma, enflamasyon, çürük gibi rahatsızlıkların tedavilerinde ve genel olarak bağışıklık güçlendirici, yenileyici, her derde deva olarak kullanıldığı de kaydedilmiştir. Batı Erdem [30] ise diyabet için bitkide sadece meyvenin değil köklerin de kullanıldığını çalışmasında saptamıştır. Kızıllarlan [19] ise meyvenin tıbbi kullanımı için kadın hastalıkları, öksürük, soğuk algınlığı tedavisinde, diyabet ve astımda, ayrıca meyvelerden elde edilen özsuynun da grip tedavisinde kullanımını çalışmasında saptamıştır. Diğer çalışmalardan farklı olarak Koyuncu [15] bitkinin taze sürgünlerinden börek yapıldığını, köklerinin de ev gereçleri ve tahta kaşık gibi ürünlerin yapımında kullanıldığını çalışmasında kaydetmiştir.

Rubus canescens (börtliyen) bitkisinin meyvesinin çalışmamızda, ayrıca Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] ve Kızıllarlan [19] yaptığı çalışmalarda da besin kaynaklı olduğu ve pişirilerek reçel yapıldığı kaydedilirken; Batı Erdem [30] tansiyon düşürücü olarak kullanıldığını belirtmiştir. Batı Erdem [30] bitkinin taze dal ve köklerinin kuvvet verici, idrar söktürücü olarak ve diyabet tedavisinde; Kızıllarlan [19] da bitkinin köklerinin düşük tedavisi ve idrar yolu rahatsızlıklarında, yara tedavisi ve kaşıntı gidermede, dalların ise damar tıkanıklığı için kullanıldığını kaydetmiştir. Kızıllarlan [19] ayrıca bitkinin taze tepelerinin besin olarak kullanıldığını da saptamıştır.

Rubus discolor (börtlen) bitkisinin meyvesinin taze olarak besin, pişirilerek de reçel şeklinde kullanıldığı; yapraklarının ise meyvesi ile birlikte infüzyonunun karın ağrısı gidermede dahil kullanıldığı çalışmamızda kaydedilmiştir. Çalışmamızda ayrıca bitkinin yapraklarının ince kanamalarda ve kesiklerde kanı durdurmak için kullanıldığı da saptanmıştır. Doğru Koca-Yıldırım [22] ise bitkinin yapraklarının yaralanmalarda damar büzücü olarak kullanıldığını kaydederken, kök kısmının da mide ağrısında kullanıldığını belirtmiştir.

Rubus hirtus (böğürtlen) bitkisinin meyvesinin çalışmamızda taze olarak besin kaynağı, pişirilerek de reçel şeklinde tüketildiğini ve meyvesi ile yaprağından çay yapıldığını

kaydetmiştir. Doğru Koca-Yıldırım [22] ise çalışmasında yaprakların yara tedavisinde, köklerin de karın ağrısını geçirmede kullanıldığını saptamıştır.

Rubus idaeus (ahududu) bitkisinin meyvesinin hem çalışmamızda hem de Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] çalışmasında taze hali besin kaynağı, şekerle pişirilerek de reçel şeklinde kullanıldığı kaydedilmiştir. Gürbüz vd. [33] ise çalışmasında meyvenin tıbbi olarak öksürük, karın ağrısı ve anemide; kökle ikisinin de diyabet durumunda kullanıldığını kaydederken meyve, yaprak ve kökün her derde deva olarak da tüketildiğini; ayrıca meyve, yaprak ve kökün besin olarak da kullanıldığını kaydetmiştir.

Rubus sanctus (börtliyen) bitkisinin meyvesinin çalışmamızda, Koyuncu [15] ve Kızıllar [19] çalışmalarında besin kaynaklı ve pişirilerek reçel, marmelat şeklinde tüketildiği; Kızıllar [19] çalışmasında ayrıca kuvvet verici olarak da kullanıldığı kaydedilmiştir. Bitkinin yapraklarının yara tedavisinde kullanıldığını Doğru Koca-Yıldırım [22], Kızıllar [19] ve Koyuncu [15] çalışmalarında kaydederken; Koyuncu [15] ek olarak yaprağın sivilce tedavisinde, genç gövde ve yaprakların da ayak mantarında kullanıldığını kaydetmiştir. Kızıllar [19] ise çalışmasında diğer kullanımlardan farklı olarak bitkinin köklerinin deri hastalıkları ve idrar yolları rahatsızlıklarının tedavisinde; bitkinin taze tepe filizlerinin ise besin olarak kullanıldığını saptamıştır. Doğru Koca-Yıldırım [22] da bitkinin köklerinin karın ağrısı durumunda kullanıldığını belirtmiştir.

Sorbus domestica (bahçe üvezi) bitkisinin meyvesinin çalışmamızda besin olarak tüketildiği ve ishal tedavisinde kullanıldığı kaydedilirken; Gürbüz vd. [33] de çalışmasında besin kaynaklı, un şeklinde ve ishal tedavisinde kullanımını kaydetmiştir. Bitkinin yapraklarının böbrek taşı ve diyabet tedavisinde kullanımını Gürbüz vd. [33] kaydederken, Koyuncu [15] ise soğuk algınlığı tedavisindeki kullanımını kaydetmiştir.

Sorbus aucuparia (kuş üvezi) ve *Sorbus torminalis* var. *torminalis* (üvez) bitkilerinin meyvelerinin çalışmamızda taze olarak tüketildiği saptanmıştır. Karşılaştırma yapılan diğer çalışmalarda bu bitkilerle ilgili bilgiye rastlanmamıştır.

Verbascum blattaria (sığırkuyruğu) bitkisi çiçeklerindeki nektar ve polenden dolayı çalışmamızda bal bitkisi olarak kaydedilmiştir. Karşılaştırma yapılan diğer çalışmalarda bu bitki ile ilgili bilgi bulunmamaktadır.

Smilax excelsa (melocan) bitkisinin çalışmamızda, Koyuncu [15] ve Gürbüz vd. [33]

çalışmalarında sürgün kısımlarının besin kaynaklı kullanıldığı kaydedilirken; Gürbüz vd. [33] çalışmasında yara, karın ağrısı ve mide rahatsızlıkları tedavisinde kullanıldığını kaydetmiştir. Doğru Koca-Yıldırım [22] ise bitkinin sürgün kısımlarına ilave olarak uç kısımlarının da besin kaynaklı ve diyabet tedavisinde kullanıldığını çalışmasında kaydetmiştir. Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] ise bitkinin sürgünlerinin uç kısımlarının çalışmasında besin olarak kullanıldığını belirtmiştir. Çalışmamızda ve Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] çalışmasında bitkinin diken kısımlarının yara tedavisinde kullanıldığı kaydedilirken; Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] çalışmasında dikenlerin besin olarak da kullanıldığını kaydetmiştir. Bitkinin meyvesinin besin olarak kullanıldığını Doğru Koca-Yıldırım [22] çalışmasında belirtirken, Kızıllarlan [19] ise çalışmasında sakız olarak kullanımını kaydetmiştir. Kızıllarlan [19] ayrıca bitkinin taze sürgün, yaprak, gıcır ve dikeninin de besin olarak; taze filizinin ise kanser tedavisinde kullanımını çalışmasında belirtmiştir. Son olarak diğer çalışmalardan farklı olarak Gürbüz vd. [33] çalışmasında bitkinin kökünün karın ağrısında, tohumunun ise mide rahatsızlıklarında ve sakız olarak kullanımını çalışmasında saptamıştır.

Solanum nigrum subsp. *schultesii* (it üzümü) bitkisinin meyve kısmı çalışmamızda besin kaynaklı olarak kaydedilirken, Kızıllarlan [19] buna ek olarak ağız yaralarının tedavisinde de kullanıldığını belirtmiştir.

Daphne pontica (defne) bitkisinin çiçeklerinin çalışmamızda arılar tarafından bal yapmada kullanıldığı kaydedilirken; bitkinin yapraklarının kuru halinin böceklenme olmaması için önlem olarak bakliyat ya da un konulan kaplara konulduğu da kaydedilmiştir.

Urtica dioica (ısırgan) bitkisinin yapraklarının Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34], Gürbüz vd. [33] ve Batı Erdem [30] çalışmalarında besin kaynaklı kullanıldığı kaydedilirken; Doğru Koca-Yıldırım [22] besin olarak yaprak sapının da kullanıldığını, Koyuncu [15] çalışmasında besin olarak taze yaprakların ve gövdenin kullanıldığını saptamıştır. Çalışmamızda ise bitkinin taze sürgün ve yapraklarının besin olarak kullanıldığı kaydedilmiştir. Bitkinin yaprak kısmının tıbbi amaçlı çalışmamızda şifa için, hemoroid, romatizma ve kireçlenme tedavisinde dahilen kullanıldığı kaydedilirken; Gürbüz vd. [33] çalışmasında osteoartrit, diz ağrısı, fitik, yüzdeki sivilceler, egzama, kadınlarda kısırlık, kilo kontrolü ve yara tedavilerinde, kulak delmede ve iğnede lokal anestezik, kan uyarıcı, kilo kontrolünde kullanımını kaydetmiştir. Kızıllarlan [19] ise çalışmasında yaprağın romatizmada ve guatr

tedavisinde kullanıldığını; Koyuncu [15] ise yaprağın kurutulmuş halinin infüzyonunun bağırsak kanseri ve öksürük tedavisinde çay şeklinde dahilen kullanıldığını kaydetmiştir. Doğru Koca-Yıldırım [22] ek olarak bitkinin yaprağının ve sapının sabun yapımında, infüzyonunun çay olarak dahilen kanser tedavisinde kullanıldığını belirtmiştir. Çalışmamızda bitkinin toprak üstü kısımlarının infüzyonunun karın ağrısı, sarılık, bağırsak rahatsızlıkları ve bacak ağrısı durumunda çay olarak dahilen kullanıldığı kaydedilirken; Gürbüz vd. [33] adet sancısı, böbrek ağrısı, romatizma, iltihaplanma, bağırsak rahatsızlıkları, karın ağrısı, sarılık, yara tedavisi ve rahatlatıcı olarak kullanıldığını belirtmiştir. Kızıllarlan [19] ise bitkinin toprak üstü kısımlarının diyabet, kanser tedavisi durumunda ve güneş koruyucu olarak kullanıldığını saptamıştır. Bitkinin tohum kısmının Kızıllarlan [19] çalışmasında öksürük kesici, balgam söktürücü olarak ve bronşit, gırtlak kanseri, böbrek rahatsızlıkları; Koyuncu [15] ise solunum yolları, akciğer hastalıkları, bağırsak kanseri, soğuk algınlığı, depresyon ve psikolojik rahatlama durumunda kullanıldığını belirtmiştir. Gürbüz vd. [33] çalışmasında bitkinin tohum kısmının iç hastalıklar, göğüs ağrısı, öksürük, saçkıran ve astım; bitkinin tüm kısımlarının ise kanser, göğüs ağrısı, diyabet ve hemoroid durumunda kullanıldığını kaydetmiştir. Gürbüz vd. [33] ayrıca bitkinin kök kısımlarının dizüri, saçkıran, böbrek rahatsızlıkları, enflamasyon, romatizma ve çürüklerde; Koyuncu [15] ise kanser tedavisinde ve idrar yolu iltihaplanmasında kullanıldığını saptamıştır.

Vitis labrusca (kokulu üzüm) bitkisinin meyveleri Özvatan, Altundağ Çakır ve Kutlu [34] çalışmasında besin kaynaklı ve pişirilerek pekmez şeklinde kullanıldığı kaydedilirken; çalışmamızda ayrıca reçel ve sirke de yapıldığı, kuru ya da yaş yemiş olarak tüketildiği, kan yapıcı olarak pekmezinin içildiği de kaydedilmiştir. Bitkinin yaprak kısmının ise her iki çalışmada da sarma ve dolma şeklinde tüketildiği belirtilmiştir.

Vitis sylvestris (üzüm) bitkisinin meyvelerinin çalışmamızda besin kaynaklı, kuru ya da yaş yemiş, sirke şeklinde, pişirilerek reçel ve pekmez, tıbbi olarak güneş çarpması durumlarında yenildiği kaydedilirken; Gürbüz vd. [33] de meyvenin pişirilerek pekmez şeklinde tüketildiğini, güneş çarpması ve liken enfeksiyonları gibi durumlarda kullanıldığını, meyvenin siyah halinin ise marmelat, pekmez, şurup, meyve suyu yapıldığını, kuru ya da yaş yemiş olarak tüketildiğini, besin kaynaklı kullanıldığını kaydetmiştir. Batı Erdem [30] meyvenin besin kaynaklı, sirke ve şarap hallerinin

kullanıldığını kaydederken; Kızıllarslan [19] ise besin kaynaklı ve diğlerlerinden farklı kullanım olarak turşusunun da yapıldığını kaydetmiştir. Yaprakların çalışmamızda sarma, Kızıllarslan [19] çalışmasında besin kaynaklı ve Batı Erdem [30] çalışmasında da besin, sarma ve farklı olarak boyacılıkta kullanıldığı saptanmıştır. Ayrıca Gürbüz vd. [33] çalışmasında dalların kepeklenme ve saç bakımında kullanıldığını ifade ederken, Kızıllarslan [19] ise usarenin saç ve cilt bakımında kullanıldığını belirtmiştir.

Karşılaştırma çizelgesine göre yapılan çalışmamızda teşhis edilen bitkiler takson bazında düşünüldüğünde, bulunan bitkilerin sayısı bakımından en fazla benzerliğin İzmit Körfezi'nde yapılan Kızıllarslan'ın [19] yüksek lisans tez çalışması olduğu, en az benzerliğin ise Karadeniz'de yapılan Özbucak, Kutbay ve Akçin [17] çalışması ile olduğu görülmüştür. Yapılan çalışma ile karşılaştırılan diğler çalışmalara bakıldığında en yaygın kullanımı olan taksonların sırasıyla; *Arbutus unedo*, *Brassica oleracea* var. *acephala*, *Capsella bursa-pastoris*, *Cerasus avium*, *Cichorium intybus*, *Cornus mas*, *Corylus avellana*, *Ficus carica*, *Juglans regia*, *Laurocerasus officinalis*, *Malva neglecta*, *Malva slyvestris*, *Mentha longifolia* subsp. *typhoides*, *Mespilus germanica*, *Morus alba*, *Morus nigra*, *Oenanthe pimpinelloides*, *Papaver rhoeas*, *Plantago major*, *Portulaca oleracea*, *Raphanus raphanistrum*, *Rosa canina*, *Sambucus ebulus*, *Sambucus nigra*, *Smilax excelsa*, *Urtica dioica*, *Trachystemon orientalis* ve *Zea mays* olduğu saptanmıştır.

Yapılan çalışmamızda; *Daphne pontica*, *Helianthemum nummularium*, *Hypericum calycinum*, *Ornithogalum comosum*, *Prunus x domestica*, *Psoralea bituminosa*, *Pyrus communis* subsp. *caucasica*, *Securigera varia*, *Solanum nigrum* subsp. *schultesii*, *Sorbus aucuparia*, *Sorbus torminalis* var. *torminalis*, *Taraxacum erythrospermum*, *Tilia platyphyllos*, *Trifolium angustifolium*, *Trifolium campastre*, *Trifolium repens*, *Verbascum blattaria*, *Vicia cracca* subsp. *cracca* ve *Vicia hirsuta* taksonları karşılaştırma yapılan diğler çalışmaların herhangi bir alanında kullanılmamaktadır.

7. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Yığılca yöresinde yapılan bu çalışmamızda yerleşik halk tarafından farklı amaçlarla kullanılan ve zamanla unutulmaya yüz tutmuş etnobotanik kullanımlar ve bitkilerin envanteri çıkarılarak kaydedilmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple Düzce'nin bir ilçesi olan Yığılca'da yerel halk tarafından kullanımı olan bitkilerin yöresel ve bilimsel isimleri, bu bitkilerin hangi amaçlarla kullanıldıkları kaydedilerek sonraki nesillere aktarımı sağlanacaktır. Birçok farklı kültüre sahip Düzce'de, diğer ilçelerde de yapılacak olan etnobotanik çalışmalar yörenin bu anlamda kimliğinin ortaya çıkarılması açısından büyük önem taşımaktadır. Yörede araştırmacılar tarafından yapılacak diğer çalışmalar yöredeki etnobotanik kullanımların tamamlayıcı ve önleyici tedavilere uygun ilaç ve preparat hazırlanması hususunda gerekli altyapıyı oluşturacaktır. Bu tür çalışmalarda elde edilen verilerin ilaç, gıda, tarım, ekolojik turizm gibi birçok alanda yöreye değer katacağı da düşünülmektedir.

8. KAYNAKLAR

- [1] D. Gezgin, *Bitki Mitosları*, 2. baskı, İstanbul, Türkiye: Sel Yayıncılık, 2010, ss. 9-12.
- [2] T. Baytop, *Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi, Geçmişte ve Bugün*, 2. baskı, İstanbul, Türkiye: Nobel Tıp Kitabevleri, 1999, ss. 1-31.
- [3] R. Lewin, *Modern İnsanın Kökeni*, 7. basım, Ankara, Türkiye: TÜBİTAK, 2000, ss. 1-10.
- [4] M. Heinrich, J. Barnes, S. Gibbons ve E. M. Williamson, *Fundamentals of Pharmacognosy and Phytotherapy*, 2. baskı, Edinburgh, UK: Churchill Livingstone, 2004, ss. 1-309.
- [5] Ş. Yıldırım, "Etnobotanik ve Türk etnobotaniği," *Kebikeç Dergisi*, c. 17, ss. 175-193, 2004.
- [6] N. Sadıkoğlu, "Cumhuriyet dönemi Türk etnobotanik araştırmalar arşivi," Yüksek lisans tezi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 1998.
- [7] S. Başaran, "Elmalı yöresinde doğal olarak yetişen bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri," *Batı Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü Dergisi*, c. 211, sayı 5, 2003.
- [8] F. Ertuğ, "Etnobotanik çalışmaları ve Türkiye'de yeni açılımlar," *Kebikeç Dergisi*, c. 18, ss. 181-187, 2004.
- [9] F. Ertuğ, "Wild edible plants of the Bodrum Area (Muğla, Turkey)," *Turkish Journal of Botany*, c. 28, ss. 161-174, 2004.
- [10] K. Alpınar ve S. Saçlı, "Türkiye'deki etnobotanik çalışmalar hakkında bir bibliyografya," *XI.Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı*, Ankara, Türkiye, 1996, ss. 157-166.
- [11] E. Ospankulova, "Türkiye etnobotanik araştırmalar veri tabanı," Yüksek lisans tezi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 2005.
- [12] A. Kandemir ve O. Beyazoğlu, "Köse Dağları'nın (Gümüşhane) tıbbi ve ekonomik bitkileri," *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, c. 6, sayı 3, ss. 144-153, 2002.
- [13] G. Ecevit Genç, "Çatalca yöresinde etnobotanik bir araştırma," Yüksek lisans tezi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 2003.
- [14] M. Koçyiğit, "Yalova ilinde etnobotanik bir araştırma," Yüksek lisans tezi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 2005.
- [15] O. Koyuncu, "Geyve (Sakarya) ve çevresinin floristik ve etnobotanik açıdan incelenmesi," Doktora tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü,

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye, 2005.

- [16] A. Cansaran ve Ö. F. Kaya, "Amasya Merkez ilçe, Bağlarüstü, Boğaköy ve Vermiş köyleri ile Yassıçal ve Ziyaret beldeleri etnobotanik envanteri 2005," *TÜBA Kültür Envanteri Dergisi*, ss. 135-170, 2006.
- [17] T. Bayrak Özbucak, H. G. Kutbay ve O. Ergen Akçin, "The contribution of wild edible plants to human nutrition in the Black Sea Region of Turkey," *Wild Edible Plants of Ordu and Samsun Cities in the Turkey*, ss. 1-8, 2006.
- [18] Ş. Türkan, H. Malyer, S. Öz Aydın ve G. Tümen, "Ordu ili ve çevresinde yetişen bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri," *Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, c. 10-02, ss. 162-166, 2006.
- [19] Ç. Kızıllarlan, "İzmit Körfezi'nin güney kesiminde etnobotanik bir araştırma," Yüksek lisans tezi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 2008.
- [20] E. Altundağ, "İğdir ilinin (Doğu Anadolu Bölgesi) doğal bitkilerinin halk tarafından kullanımı," Doktora tezi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 2009.
- [21] E. Altundağ, *İğdir'in Faydalı ve Zehirli Bitkileri*, Malatya, Türkiye: Medipress Matbaacılık ve Yayıncılık, 2010, ss. 1-18.
- [22] A. Doğru Koca ve Ş. Yıldırım, "Ethnobotanical properties of Akçakoca district in Düzce (Turkey)," *Hacettepe Journal of Biology and Chemistry*, c. 38, sayı 1, ss. 63-69, 2010.
- [23] M. Bayramoğlu ve S. Hacısalihoglu, "Usage and the economic potential of the medicinal plants in Eastern Black Sea Region of Turkey," *Journal of Environmental Biology*, c. 31, sayı 5, ss. 624-628, 2010.
- [24] E. Tuzlacı, *Türkiye'nin Yabani Besin Bitkileri ve Ot Yemekleri*, 1. baskı, İstanbul, Türkiye: Alfa Yayınları, 2011, ss. 1-528.
- [25] D. U. Saraç, Z. C. Özkan ve S. Akbulut, "Ethnobotanic features of Rize/Turkey province," *Biological Diversity and Conservation*, c. 6, sayı 3, ss. 57-66, 2013.
- [26] F. Ceylan ve E. Yücel, "Düzce ve çevresinde gıda olarak tüketilen yabani bitkilerin tüketim biçimleri ve besin ögesi değerleri," *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, c. 15, ss. 1-17, 2015.
- [27] E. B. Yeşilyurt, I. Şimşek, G. Akaydın ve E. Yeşilada, "An ethnobotanical survey in selected districts of the Black Sea Region (Turkey)," *Turkish Journal of Botany*, c. 41, ss. 47-62, 2017.
- [28] N. Aksoy, N. G. Özkan, S. Aslan ve N. Koçer, "Düzce ili halk kültüründe tıbbi ve yemeklik olarak kullanılan bitkiler," *3. Uluslararası Düzce Tarih, Kültür ve Sanat Sempozyumu*, Düzce, Türkiye, 2017, ss. 206-211.
- [29] E. Demir, B. Sürmen, H. Özer ve H. G. Kutbay, "Salıpazarı ve çevresinde (Samsun/Türkiye) doğal olarak yetişen bitkilerin etnobotanik özellikleri," *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi*, c. 7, sayı 2, ss. 68-78, 2017.
- [30] C. Batı Erdem, "Abbaslık köyü (Bilecik) florası ve etnobotanik özellikleri," Yüksek lisans tezi, Biyoloji (Botanik) Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, 2018.

- [31] A. Karaevli ve A. G. Sarıkaya, "Korgan (Ordu) yöresinde gıda olarak tüketilen doğal bazı bitki taksonlarına ait yöresel tarifler ve etnobotanik özellikleri," *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, c. 7, sayı 2, ss. 1108-1123, 2019.
- [32] A. Ergül Bozkurt, Z. C. Özkan ve D. U. Saraç, "The floristic structure of the Artvin-Soğanlı village (Turkey) and the traditional usage of these plant taxa in this region," *Biological Diversity and Conservation*, c. 12, sayı 2, ss. 110-118, 2019.
- [33] İ. Gürbüz, A. M. G. Özkan, G. Akaydın, E. Salihoğlu, T. Günbatan, F. Demirci ve E. Yeşilada, "Folk medicine in Düzce (Turkey)," *Turkish Journal of Botany*, c. 43, ss. 1-15, 2019.
- [34] B. Özvatan, E. Altundağ Çakır ve L. Kutlu, "Düzce il merkezi semt pazarlarındaki bitkilerin etnobotanik açıdan incelenmesi (Karadeniz Bölgesi, Türkiye)," *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, c. 8, sayı 1, ss. 962-973, 2020.
- [35] Türkiye Haritası. (2020, 10 Ağustos). *Düzce İli Haritası*. Türkiye haritası. Erişim: <https://www.lafsozluk.com/2012/01/duzce-ilinin-turkiye-haritasindaki-yeri.html>.
- [36] V. Duman ve N. Bayrak, *Düzce Guide*, Düzce, Türkiye: CNC Bilişim Ajans, 2018, ss. 8-277.
- [37] Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2020, 10 Ağustos). *İlçeler/Beldeler*. Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. Erişim: <https://duzce.ktb.gov.tr/TR-205726/ilceler--beldeler.html>.
- [38] Düzce İl Haritası. (2020, 10 Ağustos). *İlçeler*. Düzce İl Haritası. Erişim: <https://www.milliyet.com.tr/egitim/duzce-haritasi-duzce-ilceleri-nelerdir-duzce-ilinin-nufusu-kactir-kac-ilcesi-vardir-6311236>.
- [39] Düzce Valiliği. (2020, 10 Ağustos). *Tarihçe*. Düzce Valiliği. Erişim: <http://www.duzce.gov.tr/tarihce>.
- [40] Türkiye İstatistik Kurumu. (2020, 10 Ağustos). *Düzce Nüfusu*. Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim: <http://www.tuik.gov.tr>.
- [41] Türkiye Nüfusu İl ve İlçelere Göre Nüfus Bilgileri. (2020, 10 Ağustos). *Düzce Nüfusu*. Türkiye Nüfusu İl ve İlçelere Göre Nüfus Bilgileri. Erişim: <https://www.nufusu.com/il/duzce-nufusu>.
- [42] Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2020, 10 Ağustos). *Coğrafya*. Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. Erişim: <http://duzce.ktb.gov.tr/TR-70705/cografya.html>.
- [43] Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2020, 10 Ağustos). *İklimi ve Bitki Örtüsü*. Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. Erişim: <https://duzce.ktb.gov.tr/TR-211369/iklimi-ve-bitki-ortusu.html>.
- [44] Düzce Valiliği. (2020, 10 Ağustos). *Turizm*. Düzce Valiliği. Erişim: <http://www.duzce.gov.tr/turizm>.
- [45] Düzce Valiliği. (2020, 10 Ağustos). *Tarım*. Düzce Valiliği. Erişim: <http://www.duzce.gov.tr/tarim>.
- [46] Yığılca haritası. (2020, 10 Ağustos). *Yığılca*. Yığılca Haritası. Erişim: <https://www.google.com/maps/place/Yığılca,+Düzce/@40.9623952,31.4296335>,

14z/data=!3m1!4b1!4m5!3m4!1s0x409d04307d50fb0d:0xd90e551a1f4eec7e!8m2!3d40.9602829!4d31.443039.

- [47] Yığılca Kaymakamlığı. (2020, 10 Ocak). *Turizm*. Yığılca Kaymakamlığı. Erişim: <http://www.yigilca.gov.tr>.
- [48] Yığılca Belediyesi. (2020, 10 Ocak). *Tarım*. Yığılca Belediyesi. Erişim: www.yigilca.bel.tr.
- [49] Yığılca Köyleri. (2020, 10 Ağustos). *Köyler*. Yığılca Köyleri. Erişim: <https://www.google.com.tr/maps/place/Yığılca,+Düzce/@40.9623962,31.4383883,15z/data=!3m1!4b1!4m5!3m4!1s0x409d04307d50fb0d:0xd90e551a1f4eec7e!8m2!3d40.9602829!4d31.443039>.
- [50] P. H. Davis, *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, c. 1-9, Edinburgh, England: Edinburgh University Press, 1965-1985.
- [51] P.H. Davis, R.R. Mill ve K. Tan, *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, c. 10 (Kısım 1), Edinburgh, England: University Press, 1988.
- [52] N. Güneş Özkan, "Hasanlar Baraj Gölü (Düzce) ve çevresinin florası," Yüksek lisans tezi, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Düzce Üniversitesi, Düzce, Türkiye, 2009.
- [53] N. Güneş Özkan, N. Aksoy ve A. S. Değirmenci, "Hasanlar Barajı (Düzce-Yığılca) ve çevresinin ballı bitkileri," *Ormancılık Dergisi*, c. 12, sayı 2, ss. 44-65, 2016.
- [54] Ö. Demirezer, İ. Saraçoğlu, T. Ersöz, A. Köroğlu, F. N. Yalçın ve B. Şener, *A'dan Z'ye Tıbbi Bitkiler*, 2. baskı, İstanbul, Türkiye: Hayy Kitap, 2019, ss. 273-362.

9. EKLER

9.1. EK 1: ADOXACEAE

a)

b)

Şekil 9.1. *Sambucus ebulus* L. (Şahmelik) a) Yaprakları b) Meyvesi.

Şekil 9.2. *Sambucus nigra* L. (Şahmelik).

9.2. EK 2: AMARANTHACEAE

Şekil 9.3. *Beta vulgaris* L. (Çükündür).

Şekil 9.4. *Chenopodium album* L. (Yabani sirken).

9.3. EK 3: ASTERACEAE

Şekil 9.5. *Cichorium intybus* L. (Hindiba).

Şekil 9.6. *Matricaria chamomilla* L. (Hakiki papatya).

Şekil 9.7. *Petasites hybridus* (L.) " G.Gaertn., B.Mey. & Scherb. " (Kabalak).

a)

b)

c)

Şekil 9.8. *Taraxacum erythrospermum* Andr. ex Besser (Karahindiba) a) Toprak üstü kısımları b) Kapitulumu c) Tohumları.

9.4. EK 4: BETULACEAE

Şekil 9.9. *Corylus avellana* L. (Fındık).

9.5. EK 5: BORAGINACEAE

a)

b)

Şekil 9.10. *Trachystemon orientalis* (L.) D.Don (Kaldirik) a) Çiçek ve gövde kısmı
b)Yaprakları.

9.6. EK 6: BRASSICACEAE

Şekil 9.11. *Brassica oleracea* L. var. *acephala* DC. (Kara lahana).

a)

b)

Şekil 9.12. *Raphanus raphanistrum* L. (Turp otu) a) Çiçeği b) Toprak üstü kısımları.

9.7. EK 7: CISTACEAE

Şekil 9.13. *Cistus creticus* L. (Pembe çiçekli laden).

Şekil 9.14. *Helianthemum nummularium* (L.) Mill. (Laden).

9.8. EK 8: FABACEAE

Şekil 9.15. *Pisum sativum* L. subsp. *sativum* var. *arvense* (L.) Poiret. (Bezelye).

Şekil 9.16. *Trifolium repens* L. (Beyaz yonca).

9.9. EK 9: FAGACEAE

Şekil 9.17. *Castanea sativa* Mill. (Kestane).

9.10. EK 10: HYPERICACEAE

Şekil 9.18. *Hypericum calycinum* L. (Büyük kantaron)

Şekil 9.19. *Hypericum perforatum* L. (Sarı kantaron).

9.11. EK 11: JUGLANDACEAE

Şekil 9.20. *Juglans regia* L. (Ceviz).

9.12. EK 12: LAMIACEAE

a)

b)

Şekil 9.21. *Lamium purpureum* L. subsp. *purpureum* (Ballıbaba) a) Üstten görünüşü b) Yandan görünüşü.

Şekil 9.22. *Melissa officinalis* L. (Oğul otu).

Şekil 9.23. *Mentha longifolia* (L.) L. subsp. *typhoides* (Briq.) Harley (Yabani nane).

Şekil 9.24. *Mentha spicata* L. (Nane).

9.13. EK 13: MALVACEAE

Şekil 9.25. *Malva sylvestris* L. (Ebegümece).

a)

b)

Şekil 9.26. *Tilia tomentosa* Moench (Ihlamur) a) Brakteli çiçekleri b) Yaprakları.

9.14. EK 14: MORACEAE

Şekil 9.27. *Ficus carica* L. (İncir)

9.15. EK 15: PAPAVERACEAE

Şekil 9.28. *Chelidonium majus* L. (Kırlangıç otu).

9.16. EK 16: PLANTAGINACEAE

Şekil 9.29. *Plantago major* L. (Yara otu).

9.17. EK 17: PLATANACEAE

Şekil 9.30. *Platanus orientalis* L. (Kavlan).

9.18. EK 18: PORTULACEAE

Şekil 9.31. *Portulaca oleracea* L. (Semizotu).

9.19. EK 19: ROSACEAE

Şekil 9.32. *Fragaria vesca* L. (Dağ çileği).

Şekil 9.33. *Rosa canina* L. (Kuşburnu).

Şekil 9.34. *Rubus canescens* DC. (Börtliyen)

9.20. EK 20: SCROPHULARIACEAE

Şekil 9.35. *Verbascum blattaria* L. (Sığırkuyruğu).

9.21. EK 21: SMILACACEAE

a)

b)

c)

Şekil 9.36. *Smilax excelsa* L. (Melocan) a) Yaprığı b) Taze sürgünleri c) Meyvesi.

9.22. EK 22: URTICACEAE

Şekil 9.37. *Urtica dioica* L. (Isırgan).

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı :Betül ÖZVATAN
Doğum Tarihi ve Yeri :1992/ Düzce
Yabancı Dili :İngilizce/ Almanca
E-posta :betullozvatan@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y. Lisans	Biyoloji Anabilim Dalı	Düzce Üniversitesi	2020
Lisans	Biyoloji	Marmara Üniversitesi	2014
Lise	Sayısal	Düzce Arsal Anadolu Lisesi	2010

YAYINLAR

B. Özvatan, E. Altundağ Çakır ve L. Kutlu, “Düzce il merkezi semt pazarlarındaki bitkilerin etnobotanik açıdan incelenmesi (Karadeniz Bölgesi, Türkiye),” *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, c. 8, sayı 1, ss. 962-973, 2020.

BİLDİRİLER

E. Altundağ Çakır, B. Bayraktar ve L. Kutlu, “Düzce ili semt pazarlarında satılan bitkilerin etnobotanik yönden incelenmesi (Karadeniz Bölgesi)”, *1.Uluslararası Bitki Biyolojisi Kongresi*, Konya, Türkiye, 2018, ss. 80.

E. Altundağ Çakır, N. Ayengin, S. Aslan, E. Çakır, B. Bayraktar, L. Kutlu ve H. Aygan, “Antik Kent Konuralp ve etrafındaki köylerde hazırlanan pekmez, reçel ve turşu yapımı üzerine geleneksel bilgiler (Düzce, Karadeniz Bölgesi)”, *1.Uluslararası Bitki Biyolojisi Kongresi*, Konya, Türkiye, 2018, ss. 291.